

Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2016

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Polityki Regionalnej

Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2016

Kraków 2017

Autor opracowania: pracownik Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Marcin Węgrzyn

Wydawca: Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków
tel. (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie
www.obserwatorium.malopolska.pl

ISBN: 978-83-65325-44-0

Egzemplarz bezpłatny Przy publikowaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

SPIS TREŚCI

Spis treści.....	4
Wykaz skrótów	5
I. Wprowadzenie.....	7
II. Co robią absolwenci po gimnazjum, a co po ukończeniu szkoły zawodowej?.....	8
III. ...a co robili ich koledzy z lat ubiegłych?.....	12
IV. Koniec szkoły zawodowej i co dalej?	16
Plany edukacyjno-zawodowe i ich realizacja	16
Egzamin zawodowy	17
Poziom zadowolenia z wyboru zawodu	19
V. Nauka	24
Kontynuacja i przerywanie dalszej nauki	24
Kto kontynuuje naukę?	26
Gdzie absolwenci kontynuują naukę?	28
Zgodność profilu nauki z dotychczasowym wykształceniem	30
Jak sfinansować dalszą edukację?	34
VI. Praca	37
Kto pracuje, a kto łączy pracę z nauką?.....	37
Charakter aktualnie wykonywanej pracy	41
Wynagrodzenie	46
Zmiana pracy	51
VII. Wykorzystanie wiedzy szkolnej w pracy	60
Teoretyczna i praktyczna nauka zawodu	60
Poziom wykorzystania wiedzy zawodowej w pracy	62
Zgodność wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem	66
VIII. NEETs	74
Kim są NEETs?.....	74
Bezrobotni	79
Bierni zawodowo	82
IX. Podsumowanie	84
X. Aneks tabelaryczny - Zawody szkolnictwa zawodowego	87
Branża turystyczno-gastronomiczna	87
Branża budowlana	88
Branża informatyczno-elektroniczna	89
Branża rolno-przetwórcza	89
Branża mechaniczno-mechatroniczna	90
Branża społeczno-medyczna	91
Branża administracyjno-biurowa	91
Branża usługowa	92

WYKAZ SKRÓTÓW

AP – aktualna praca

BDL – Bank Danych Lokalnych

GUS – Główny Urząd Statystyczny

KKZ – Kwalifikacyjne Kursy Zawodowe

NEETs - z ang. *Not in Education, Employment, or Training* - kategoria osób poza edukacją, zatrudnieniem oraz nieuczestnicząca w szkoleniach

PP – pierwsza praca

p.p. – punkt procentowy

PUP – powiatowy urząd pracy

r/r – rok do roku (dla porównań)

SP – szkoła policealna

T - technikum

ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa

I. WPROWADZENIE

„Badanie losów absolwentów szkół zawodowych” to badanie cykliczne realizowane rokrocznie od 2011 roku. Zakłada badanie absolwentów szkół zawodowych po roku od ukończenia szkoły. Prowadzone jest we współpracy ze szkołami zawodowymi i zasięgiem obejmuje wszystkie placówki na terenie Małopolski (technika, zasadnicze szkoły zawodowe oraz szkoły policealne). Badaniem objęte są szkoły, które prowadzą kształcenie w oparciu o Klasyfikację Zawodów Szkolnictwa Zawodowego. Realizacja badania w oparciu o tą samą metodologię gwarantuje porównywalność wyników pomiędzy poszczególnymi latami oraz jednostkami (powiaty, szkoły, klasy). Badanie w latach 2009-2015 realizowane było przez Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji, a począwszy od 2016 roku jest kontynuowane przez Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego.

Przedsięwzięcie realizowane jest w dwóch etapach:

- ➔ **pierwszy** obejmuje **badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych** i ma na celu określenie planów dotyczących dalszej edukacji oraz zatrudnienia. Wraz z tymi informacjami zbierane są dane, które pozwalają na dotarcie do młodzieży po roku od ukończenia szkoły.
- ➔ **drugi** zakłada dotarcie do młodzieży **po roku od ukończeniu szkoły**. Ten etap stanowi zasadniczy cel badania, czyli zebranie informacji, o tym co młodzież robiła po roku od ukończenia nauki: czy nadal uczyła się, czy pracowała, jeśli pracuje to jak długo poszukiwała pracy, w jaki sposób szukała pracy i które metody najczęściej przyniosły sukces, jakie wynagrodzenia otrzymywała oraz czy wykonywana przez nią praca i dalsze kształcenie było zgodne z wyuczonym zawodem.

Badanie realizowane jest według stałego schematu. W przypadku niniejszego raportu dane zbierane były w następujących okresach:

- ➔ **badanie uczniów** (IV kw. 2014 roku), gdy młodzież rozpoczynała edukację w programowo ostatniej klasie dla danego trybu kształcenia (technikum 4 klasa, zasadnicza szkoła zawodowa 3 klasa, szkoła policealna – w zależności od czasu trwania nauki 1 lub 2 klasa).
- ➔ **badanie absolwentów** (IV kw. 2016) gdy młodzież była rok po ukończeniu szkoły zawodowej (czerwiec 2015).

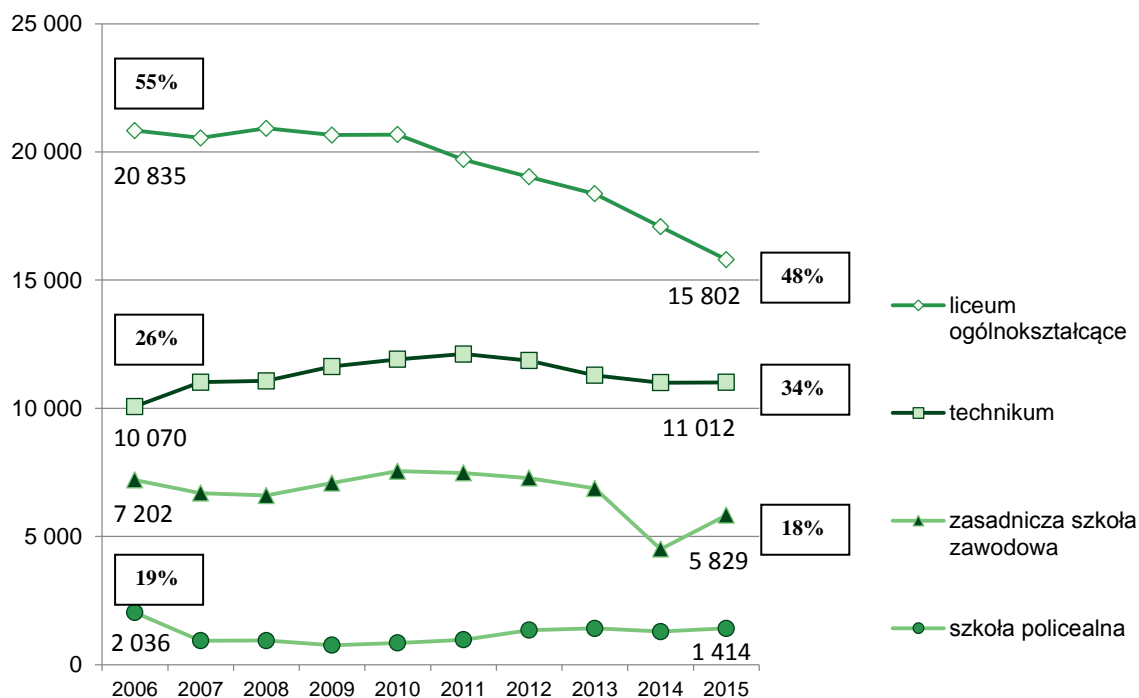
Badanie zostało przeprowadzone w okresie od października do grudnia 2016 roku. Wzięli z nim udział absolwenci następujących typów szkół: technikum (3 764), szkoła policealna (256) oraz zasadnicza szkoła zawodowa (980 w tym: młodociani pracownicy – 528 oraz uczniowie - 452).

II. CO ROBIA ABSOLWENCI PO GIMNAZJUM, A CO PO UKOŃCZENIU SZKOŁY ZAWODOWEJ?

Edukacja zawodowa dla młodzieży na poziomie ponadgimnazjalnym obejmuje trzy zasadnicze typy szkół: zasadnicze zawodowe, technika oraz szkoły policealne. Naukę w dwóch pierwszych można podejmować bezpośrednio po ukończeniu gimnazjum, natomiast w szkole policealnej po ukończeniu szkoły średniej. W ostatnich latach w związku z niżem demograficznym do szkół trafia coraz mniej dzieci i młodzieży. W Małopolsce w 2006 roku dzieci w wieku 15 lat było 48 549, podczas gdy 10 lat później 35 820. Spadek w Małopolsce (ok. 26%) był słabszy niż ogólnie w całej Polsce, gdzie wyniósł 30%. Zmiany te przekładają się również na liczbę dzieci w placówkach edukacyjnych.

Wykres 1. Liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w Małopolsce w latach 2006-2015¹

Źródło: badanie, obliczenia własne

W 2006 roku przeszło połowę absolwentów szkół ponadgimnazjalnych stanowili wychowankowie liceów ogólnokształcących (55%), podczas gdy absolwenci techników 26%, a zasadniczych szkół zawodowych 19%. **W trakcie ostatnich 10 lat spadło zainteresowanie liceami ogólnokształcącymi** (spadek liczby absolwentów

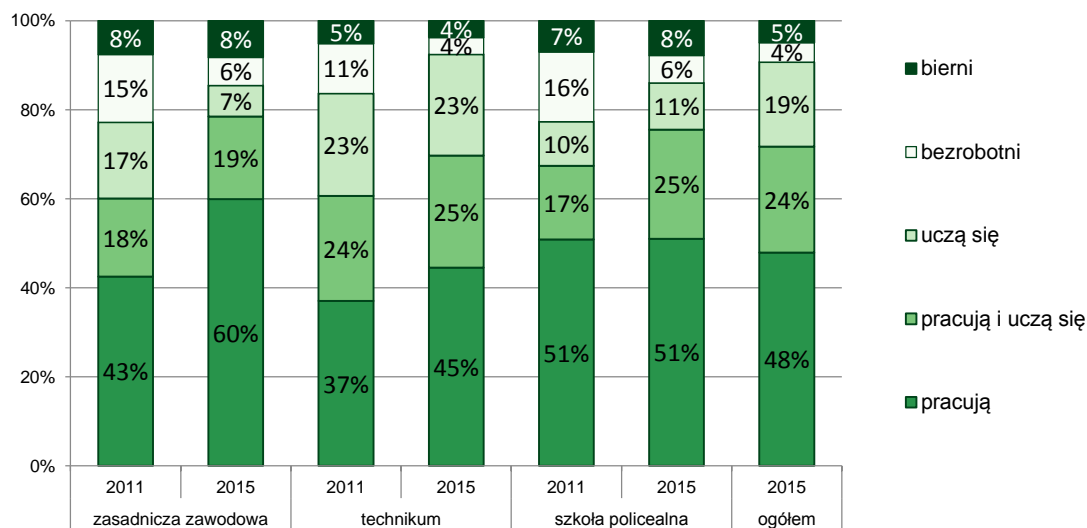
¹ Zestawienie nie obejmuje szkół specjalnych.

o 5 tys.) oraz nieznacznie zasadniczymi szkołami zawodowymi (spadek o 1,4 tys. osób), natomiast wzrosła popularność techników (wzrost liczby absolwentów o około 1 000 osób). Wraz ze zmniejszającą się liczbą uczniów zmalała liczba szkół w Małopolsce. Najwięcej ubyłó liceów ogólnokształcących (w latach 2006-2015 spadek o 42 z 198 do 160), następnie techników (o 25 z 175 do 150), a najmniej zasadniczych szkół zawodowych (o 6 z 137 do 131).

Odnotowane spadki w ilości absolwentów w szkołach zawodowych (spadek o 19%) są łagodniejsze niż w przypadku liceów (spadek o 25%), natomiast w technikach zaobserwowano odwrotny trend i w ich przypadku odnotowano wzrost o 9%.

Powyższe dane jednoznacznie wskazują na **zmianę preferencji edukacyjnych wśród młodzieży gimnazjalnej**, wyrażającej się w opinii, że „*lepiej być dobrym fachowcem niż bezrobotnym magistrem*”. Obalenie mitu, że każde wykształcenie wyższe gwarantuje powodzenie na rynku pracy, obserwowane coraz większe zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników fizycznych wsparte działaniami informacyjno-promocyjnymi, stopniowo przekłada się na zmianę wyborów edukacyjnych młodzieży gimnazjalnej. Jednym z działań informacyjnych w zakresie wyboru ścieżki kształcenia jest „Badanie losów absolwentów szkół zawodowych”, które służy zbieraniu danych i upowszechnianiu informacji pozwalających na podejmowanie działań w obszarze kształcenia zawodowego.

Wykres 2. Status absolwentów z roku 2011 i 2015 po roku od ukończeniu szkoły w podziale na typ szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

Badanie losów absolwentów szkół zawodowych w 2016² roku objęło 5 000 uczniów, którzy ukończyli edukację w 2015 roku. **Absolwenci generalnie pracowali, przy czym 48% z nich pracowało, a kolejne 24% łączyło**

² W kolejnych turach badania liczba przebadanych absolwentów szkół policealnych maleje (w poprzedniej turze było ich 363). Wynika to zarówno z małej liczby uczniów w tym typie kształcenia, jak również dominacją prywatnych placówek, które trudno zachęcić do uczestnictwa w badaniu: nie podlegają nadzorowi starostw, zajęcia odbywają się w weekendy, a uczestnicy – najczęściej osoby dorosłe - nie chcą tracić godzin nauki na uczestnictwo w badaniu. O spadającej liczbie uczestników w tej formie kształcenia może też decydować wzrastająca popularność Kwalifikacyjnych Kursów Zawodowych, które oferują możliwość zdobywania kwalifikacji zawodowych bez uczestnictwa w kształceniu ogólnym. Zmniejszająca się liczba uczestników badania przekłada się na utrudnienia w opisywaniu zjawisk w tym typie kształcenia. Niektóre zestawienia w raporcie z powodu zbyt małej liczby obserwacji nie mogły zostać przygotowane.

pracę z edukacją (łącznie 72%). Jeśli młodzież decydowała się na kontynuację nauki, to najczęściej łącząc ją z pracą (ci, którzy tylko się uczyli stanowili 19%). Udział osób bez zajęcia po roku od uzyskania świadectwa ukończenia szkoły wynosił 9%, przy czym osoby niepracujące stanowiły 4%, a bierne zawodowo 5%.

Sytuacja absolwentów po roku od ukończenia szkoły różniła się w zależności od ukończonego typu szkoły. **Najwyższy udział pracujących** utrzymywał się w grupie **absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej z 79%** udziałem pracujących, przy czym 60% stanowiły osoby wyłącznie pracujące, a 19% łączące tę aktywność z nauką. Absolwenci szkoły policealnej w 76% przypadków pracowali (51% wyłącznie, a 25% łącząc pracę z nauką), a absolwenci technikum w 70% przypadków (kolejno: 45% i 25%).

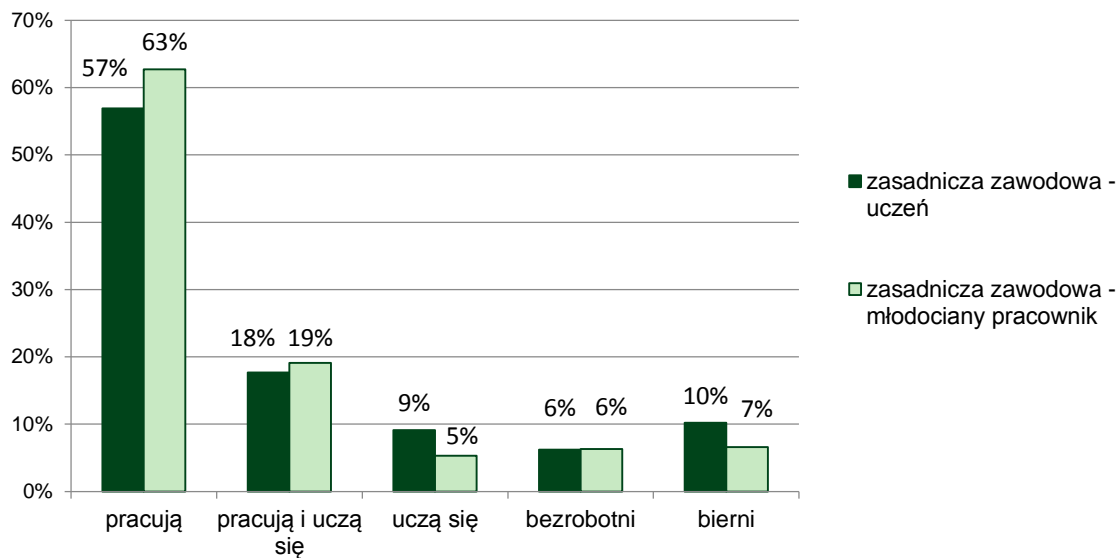
Pod względem nauki zdecydowanie wyróżniało się technikum – 48% absolwentów po roku od ukończenia szkoły kontynuowała edukację, przy czym 25% stanowiła wzmiankowana już grupa, która łączyła tę aktywność z pracą, a 23% poświęcało się tylko nauce. Żaden z pozostałych dwóch typów kształcenia nie miał nawet zbliżonego do technikum udziału wyłącznie uczących się (SP – 11%, ZSZ – 7%). Udział osób łączących naukę z pracą był zbliżony – w szkole policealnej wyniósł 25%, a w zasadniczej zawodowej 19%.

Analizując dane o statusie absolwentów po roku od ukończenia szkoły w pierwszej i ostatniej turze badania (absolwenci z roku 2011 oraz 2015) można wywnioskować kilka ciekawych prawidłowości. **Udział biernych zawodowo** mimo upływu 5 lat pomiędzy pomiarami **jest niemal niezmienny** (8% dla ZSZ, 5% i 4% dla technikum oraz 7% i 8% dla szkoły policealnej). W poszczególnych typach szkół struktura statusów absolwentów zmieniła się w następujący sposób:

- ➔ **Technikum:** wzrost wyłącznie pracujących (o 8 p.p.), spadek bezrobotnych (o 7 p.p.), przy zachowaniu udziałów uczących się (24-25%) oraz łączących pracę z nauką (23%).
- ➔ **Zasadnicza szkoła zawodowa:** wzrost wyłącznie pracujących (o 17 p.p.), utrzymanie udziałów łączących pracę z nauką (18-19%), przy równoczesnym spadku bezrobotnych (o 9 p.p.) oraz wyłącznie uczących się (o 10 p.p.).
- ➔ **Szkoła policealna:** utrzymanie udziału wyłącznie pracujących (51%) oraz wyłącznie uczących się (10-11%), przy równoczesnym wzroście łączących naukę z pracą (o 8 p.p.) i spadkiem bezrobotnych (o 10 p.p.).

Widać wyraźnie, że *per saldo* ograniczenie bezrobocia w każdym typie kształcenia odbywało się za sprawą innej grupy. W technikum dzięki wzrostowi wyłącznie pracujących, w zasadniczej zawodowej przez wzrost wyłącznie pracujących oraz spadek wyłącznie uczących się, a w szkole policealnej dzięki wzrostowi łączących naukę z pracą.

Wykres 3. Status absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej z roku 2015 po roku od ukończeniu szkoły w podziale na tryb kształcenia

Źródło: badanie, obliczenia własne

Nauka w zasadniczej szkole zawodowej może być realizowana na dwa sposoby:

- ➔ w trybie **ucznia** - nauka odbywa się w szkole, a na praktyczną naukę zawodu uczeń delegowany jest do pracodawcy lub
- ➔ w trybie **młodocianego pracownika** - uczeń podpisuje umowę z pracodawcą i uczy się zawodu na stanowisku pracy, a w szkole uzupełnia przygotowanie teoretyczne do wykonywania zawodu³.

Analizując sytuację absolwentów warto uwzględnić to zróżnicowanie. Generalnie **osoby, które zdobyły zawód w trybie młodocianego pracownika częściej pracują** (wyłącznie pracujących jest o 6 p.p. więcej niż tych, którzy zdobyli zawód w trybie ucznia, a łączących naukę z pracą o 1 p.p. więcej), **rzadziej uczą się** (wyłącznie uczących się jest mniej o 4 p.p.), **a w sytuacji niepowodzenia rzadziej zostają bierni zawodowo** (o 3 p.p.). Ze względu na planowaną reformę edukacji zawodowej zakładającą m.in. zwiększenie zaangażowania pracodawców w proces kształcenia młodzieży, najważniejsze wskaźniki dla absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej będą prezentowane w rozbiciu na młodocianych pracowników oraz uczniów.

³ Szerzej nt. rozróżnienia między młodocianymi pracownikami a uczniami w publikacji: *Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca?* Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2009 za: <http://www.fundusze20072013.malopolska.pl/pokl/Documents/baza-badan/priorytetVI/Praktyczna-nauka-zawodu.pdf> (z dnia 20.02.12017).

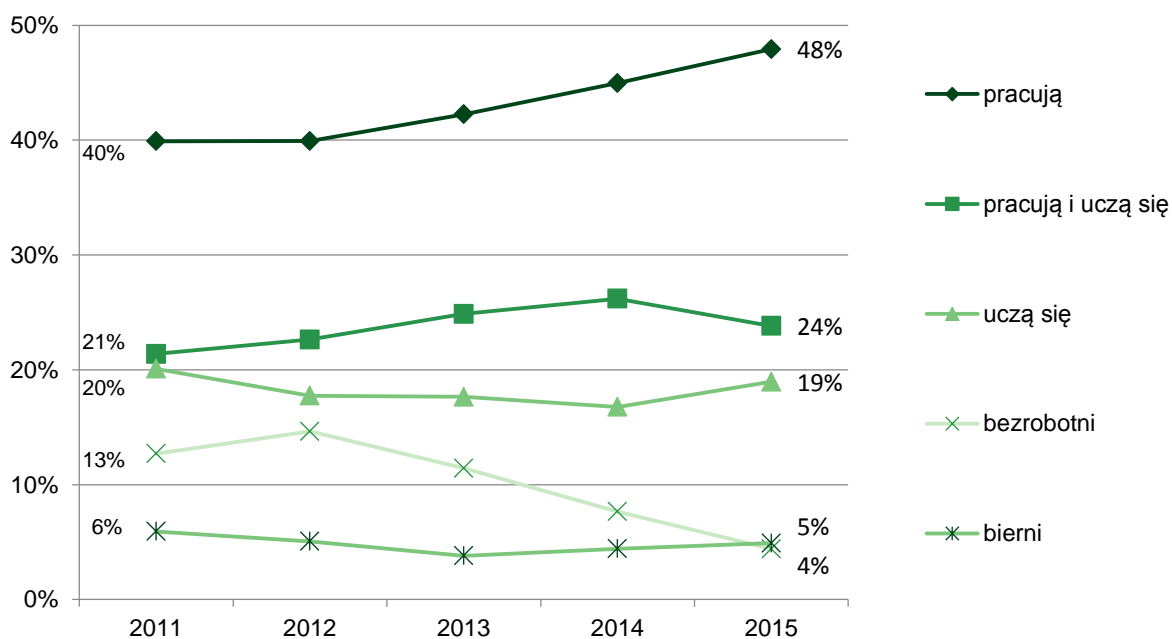

III. ...A CO ROBILI ICH KOLEDZY Z LAT UBIEGŁYCH?

Porównanie wskaźników z ostatnich 5 tur badania (2012-2016) wskazuje na znaczącą poprawę sytuacji absolwentów po roku od ukończenia szkoły. **Udział NEETs** (z ang. *Not in Education, Employment, or Training* - kategoria osób poza edukacją, zatrudnieniem oraz nieuczestnicząca w szkoleniach) **zmniejszył się z 19% do 9%** (o 10 p.p.). W tym czasie o 8 p.p. wzrósł udział pracujących, 3 p.p. łączących pracę z nauką oraz o 1 p.p. zmniejszył się udział uczących się. Część obserwowanych zmian jest związana z poprawą na rynku pracy. **Na przestrzeni lat 2012-2016 stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce zmniejszyła się z 11,4% do 6,7%, a udział osób do 25. roku życia w ogóle bezrobotnych z 24,6% w 2012 do 15,8% na koniec 2016 roku.** W wartościach bezwzględnych jest to spadek o przeszło 62% z ok. 40 tys. bezrobotnych do 25. roku życia do

15,3 tys. Poprawa sytuacji na rynku pracy przełożyła się również na preferencje młodzieży w obszarze kontynuacji edukacji (w 2012 roku edukację kontynuowało 41%, a w 2016 r. 43%). W opisywanym okresie **zmniejszył się udział osób tylko uczących się, natomiast wzrósł tych, którzy kontynuują naukę łącząc ją z pracą.**

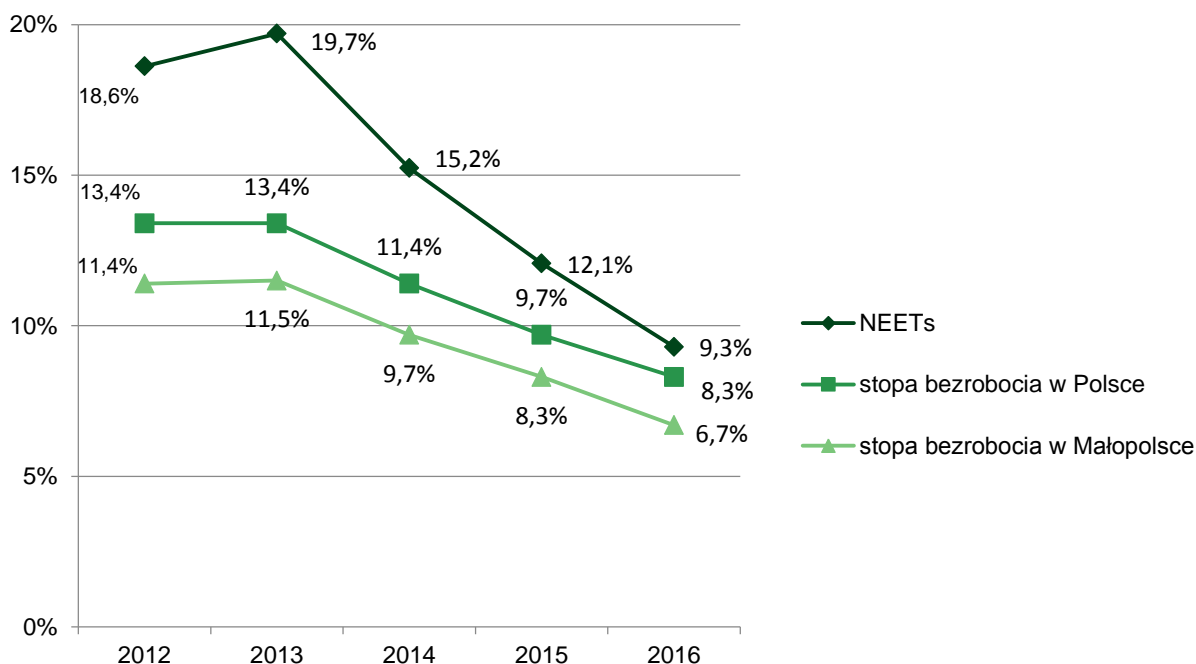
Wykres 4. Status absolwentów z lat 2011-2015 po roku od ukończeniu szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

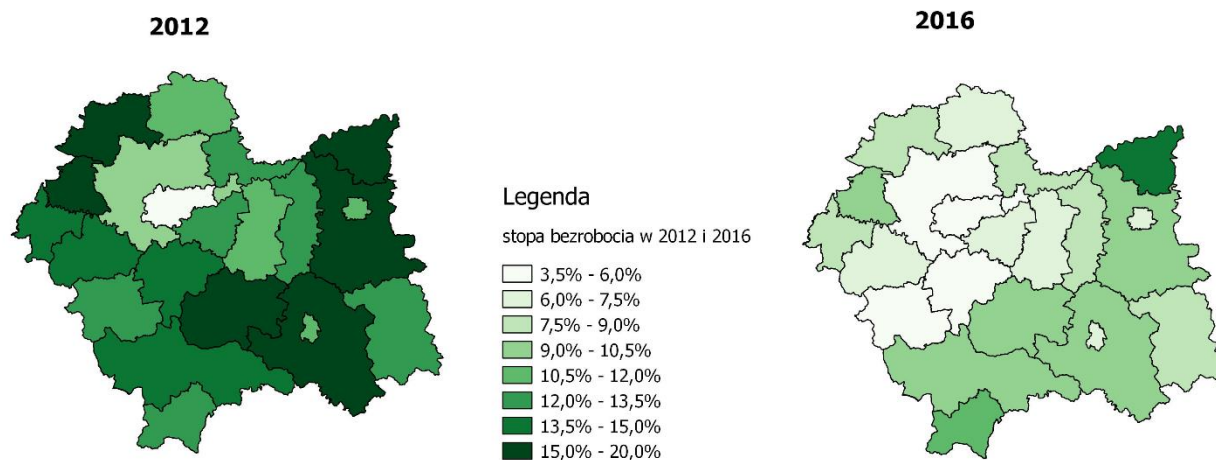
Szkoły zawodowe kształcą zarówno dla rynku pracy (podjęcie zatrudnienia) jak i dla systemu edukacyjnego (kontynuacja nauki), dlatego wyróżnianie któregoś z tych wskaźników, jako miar powodzenia edukacyjnego byłaby nieuzasadnione. Stąd łączna informacja o osobach niepracujących i nieuczących się (NEETs) stanowi dobry punkt odniesienia do porównań zarówno w czasie (tutaj w kolejnych rocznikach absolwentów 2011-2015), jak również pomiędzy jednostkami (powiatami, poszczególnymi szkołami, czy nawet klasami).

Wykres 5. Stopa bezrobocia w Polsce i Małopolsce oraz udział NEETs w latach 2012-2016

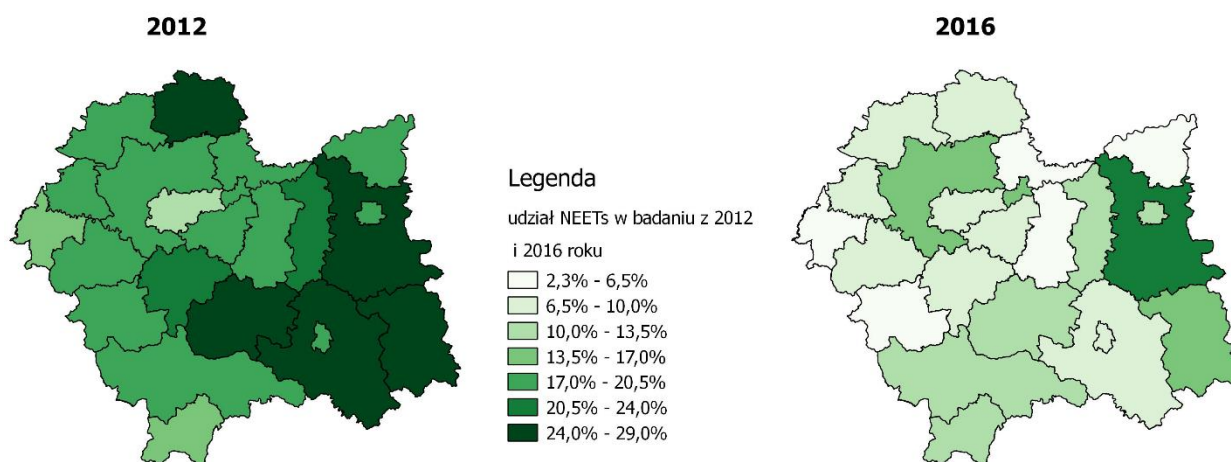

Źródło: badanie, obliczenia własne

Ilość NEETs systematycznie spada od 2013 roku – momentu przełamania sytuacji na rynku pracy. Począwszy od tego czasu regularnie spada stopa bezrobocia w całej Polsce, na koniec 2016 roku osiągając wartość 8,3%. W Małopolsce, która cechuje się niższą przeciętną wartością wskaźnika bezrobocia niż w Polsce ogółem miara na koniec 2016 roku osiągnęła wartość 6,7% (trzecia najniższa wartość w całym kraju). Zmniejszanie się udziału NEETs w populacji absolwentów w decydującej mierze odbywa się za sprawą odpływu bezrobotnych, którzy korzystają z łatwiejszego dostępu do rynku pracy. W analizowanym okresie udział tej kategorii spadł o 8 p.p., podczas gdy udział biernych zawodowo tylko o 2 p.p. Co ważne w ostatnich dwóch latach udział biernych zawodowo zwiększył się o jeden punkt procentowy, co w sytuacji bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy może niepokoić – świadczy bowiem albo o szczególnych trudnościach tej kategorii osób na rynku pracy, bądź o dobrowolności pozostawiania biernym zawodowo lub o pracy w szarej strefie.

Mapa 1. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach w 2012 oraz 2016 roku

Źródło: badanie, obliczenia własne

Mapa 2. Udział NEETs w badaniu z 2012 oraz 2016 roku

Źródło: badanie, obliczenia własne

Poprawa sytuacji na rynku pracy mierzona stopą bezrobocia rejestrowanego miała miejsce we wszystkich powiatach. Powiaty o najniższej stopie bezrobocia na koniec 2016 to te same powiaty, w których najlepsza sytuacja utrzymywała się w 2012 roku (tj. Kraków oraz powiaty ościenne). W 2012 roku dwucyfrowa stopa bezrobocia utrzymywała się we wszystkich powiatach województwa małopolskiego w wyjątku Krakowa (5,8%). W 2016 roku powyżej 10% odnotowano w powiatach: dąbrowskim (13,9%), tatrzańskim (11,6%), chrzanowskim (10,5%), nowosądeckim (10,5%) oraz limanowskim (10,1%). Mimo wysokiej stopy bezrobocia w gronie wymienionych powiatów miał miejsce znaczący spadek wartości wskaźnika (od 5,1 p.p. do 8,6 p.p.) przekraczając średnią wartość dla Małopolski (spadek o 4,7 p.p.). Wyjątek stanowi powiat tatrzański, w którym stopa bezrobocia zmniejszyła się tylko o 1,2 p.p. (w analizowanym okresie powiat ten w rankingu wojewódzkim

stopy bezrobocia spadł z 11. miejsca na 21.). Największą poprawę stopy bezrobocia w analizowanym okresie odnotowały powiaty: myślenicki (spadek o 9 p.p.), limanowski (8,4 p.p.) oraz wadowicki (7,4 p.p.).

Podobne do wskaźnika bezrobocia zmiany są obserwowane dla udziału NEETs wśród absolwentów szkół zawodowych. Zmniejszył się udział powiatów z dwucyfrową wartością wskaźnika (dla 14 powiatów). Niechlubnym liderem rankingu powiatów o najgorszej sytuacji absolwentów szkół zawodowych jest powiat tarnowski. W 2012 roku udział NEET's wynosił 29%, a w 2016 roku 22%. Dla obu okresów były to najwyższe wartości wskaźnika. Powyżej 10% wskaźnik odnotowano jeszcze w powiatach: krakowskim (16,5%), gorlickim (14,8%), limanowskim (12,9%), nowotarskim (12,3%), tatrzańskim (12,1%), brzeskim (11,9%) oraz w mieście Tarnów (10,7%). W powiatach tych zaobserwowano najmniejszą poprawę wskaźnika w stosunku do lat poprzednich.

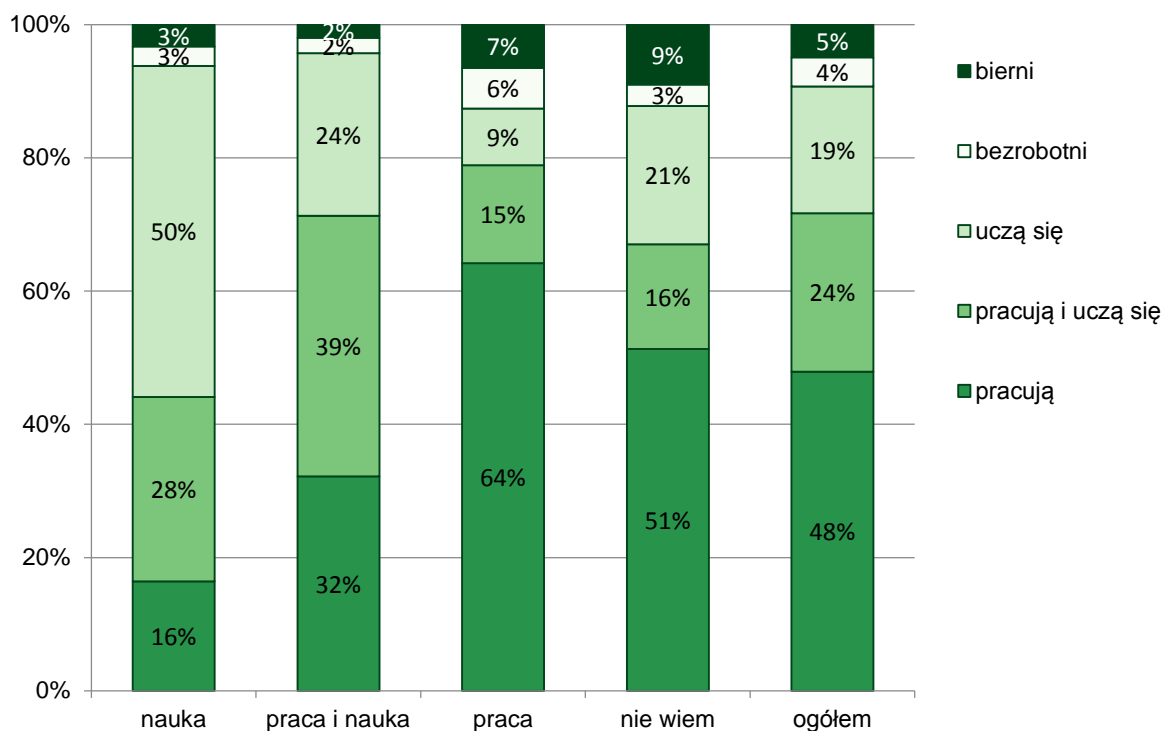
Mapy obrazujące sytuację osób bezrobotnych oraz absolwentów szkół zawodowych zarówno w 2012 jak i 2016 roku wskazują na koncentrację niekorzystnych zjawisk w części południowo-wschodniej województwa obejmującej powiaty tarnowski, gorlicki, limanowski, nowosądecki oraz dąbrowski. Najlepsza sytuacja jest w Krakowie, który ze względu na duży, chłonny rynek pracy mocno oddziałuje na powiaty ościenne.

IV. KONIEC SZKOŁY ZAWODOWEJ I CO DALEJ?

Plany edukacyjno-zawodowe i ich realizacja

Nie wszyscy uczniowie w ostatniej klasie szkoły zawodowej mieli sprecyzowane plany na przyszłość. Wskazuje na to stosunkowo duży udział odpowiedzi „jeszcze nie wiem” przy pytaniach o dalszą edukację (40%) oraz przyszłą pracę (7%). W poprzednich turach badania poziom niezdecydowania był wyższy, co mogło wynikać z gorszej sytuacji rynkowej. Z połączonej informacji o planach edukacyjnych i zawodowych⁴ wynika, że 31% uczniów chciało kontynuować naukę i pracować, 12% planowało tylko się uczyć, 51% wyłącznie pracować, a 6% nie miało sprecyzowanych planów w żadnym z wyróżnionych obszarów.

Wykres 6. Plany absolwentów a ich sytuacja po roku od ukończenia szkoły zawodowej

Źródło: badanie, obliczenia własne

Uczniom, którzy mieli skryształizowane plany, w różnym stopniu udało się je zrealizować. W całości plany edukacyjno-zawodowe udało się zrealizować przeszło połowie uczniów (51% absolwentów robiło dokładnie to co planowali w szkole: uczyło się, pracowało lub łączyło te dwie aktywności). **Najlepiej wypadli uczniowie, którzy zamierzali pracować.** W momencie realizacji badania pracowało aż 79% z tych którzy w swoich planach ujęli działalność zawodową (64% wyłącznie, a 15% łącząc ją z nauką). Nieznacznie słabiej poradzili

⁴ W badaniu, w którym uczestniczyli uczniowie ostatnich klas odpowiadali na pytania o to czy planują kontynuować naukę oraz osobno, czy planują podjąć pracę zawodową. W analizie wykorzystano połączonej informacji z obydwu obszarów, stąd tak by plany edukacyjno-zawodowe odpowiadały statusom prezentowanym w wynikach badania.

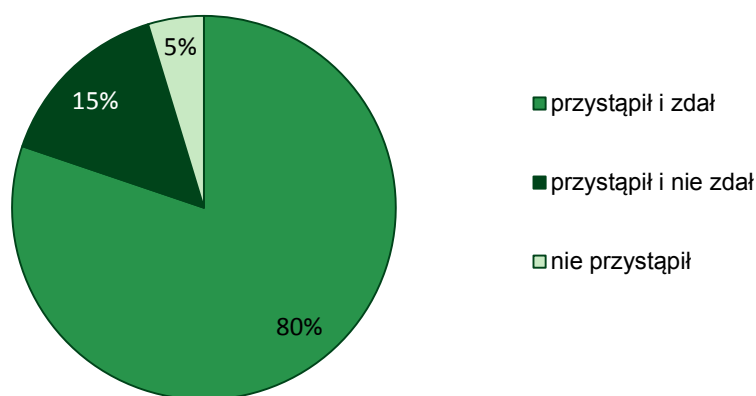
sobie, ci którzy myśleli o kontynuacji nauki – 78% uczyło się (50% wyłącznie, a 28% łącząc tę aktywność z pracą). Tylko 39% absolwentów, z tych którzy planowali łączenie pracy z nauką zrealizowało plany w całości – z kolei 32% tylko pracowało, a 24% wyłącznie uczyło się. **W kontekście planów i ich realizacji warto wspomnieć, że kobietom łatwiej przychodziła realizacja planów związanych z kontynuacją edukacji, mężczyznom z podejmowaniem zatrudnienia, absolwentom techników z kontynuacją nauki, ZSZ z podejmowaniem pracy, a szkoły policealnej z łączeniem pracy i nauki.** Udział absolwentów, którzy w pełni zrealizowali swoje plany był analogiczny i w każdym typie szkoły i wyniósł 51%.

Ciekawie prezentuje się udział NEETs w ujęciu planów uczniów. Najniższy jest w grupie osób planujących kontynuację nauki lub pracę (4%), a najwyższy wśród osób, które ukierunkowywały się tylko na pracę (13%) lub nieposiadające żadnych skonkretyzowanych planów (12%). Prawdopodobnie plany związane z kontynuacją edukacji najłatwiej zrealizować. Z kolei brak sprecyzowanej wizji własnej kariery przekłada się na niepowodzenia w tym obszarze.

Egzamin zawodowy

Spośród uczniów, którzy wzięli udział w badaniu 1% nie uzyskało świadectwa ukończenia szkoły. Pozostała grupa kończąc szkołę, miała możliwość potwierdzić uzyskane w trakcie nauki kwalifikacje w ramach egzaminu zawodowego. 5% absolwentów z tej możliwości nie skorzystała, natomiast 15% mimo tego, że do egzaminu podeszła – nie zdała go.

Wykres 7. Przystępowanie i zdawanie egzaminu zawodowego

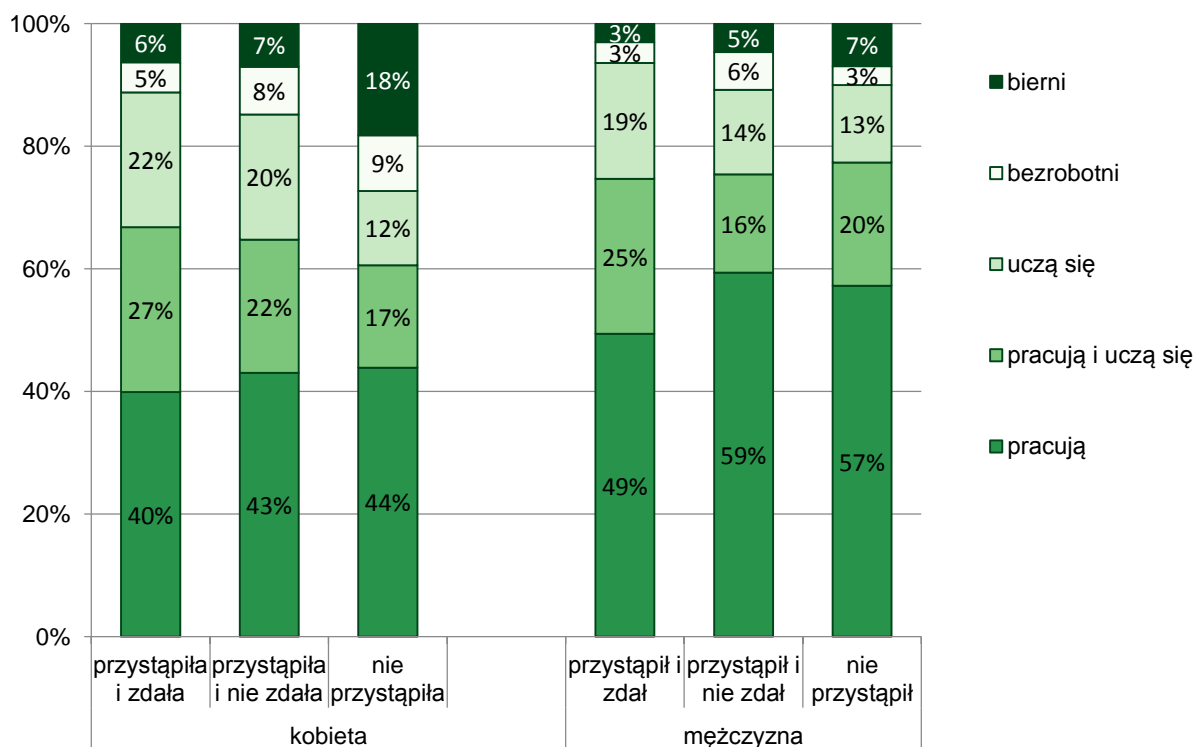
Źródło: badanie, obliczenia własne

Pod względem zdawalności egzaminu najlepiej radzili sobie absolwenci szkół policealnych. Z kolei do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe najrzadziej przystępowali uczniowie techników. Rezygnacja z tego egzaminu częściowo była podyktowana przystępowaniem do matury, co związane jest z ukierunkowywaniem na kontynuację nauki (w grupie uczniów technikum nie przystępujących do egzaminu zawodowego był wysoki udział uczniów wskazujących, że egzamin maturalny jest najważniejszy spośród tych,

do których mogą przystępować w szkole). Dodatkowym potwierdzeniem tej tezy są deklaracje samych uczestników badania. O braku zainteresowania podchodzeniem do egzaminu zawodowego przesądza, ich zdaniem, to, że „potwierdzone kwalifikacje nie są do niczego przydatne” (tak twierdziło 25% absolwentów techników, którzy do tego egzaminu nie przystąpiło). Najczęściej wskazywany powód nieprzystępowania do egzaminu to przekonanie o tym, że uczeń nie poradziłby sobie na nim (najczęściej w technikach, dwukrotnie częściej wśród mężczyzn). Z kolei kobiety najczęściej wskazywały na „powody osobiste”, jako czynnik, który zdecydował o nie podchodzeniu do egzaminu zawodowego.

Przystępowanie i zdawanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przekłada się na sytuację absolwentów po ukończeniu szkoły. W grupie osób, które zdały egzamin był większy udział osób kontynuujących naukę (w ZSZ łączących naukę z pracą, a w technikum zarówno łączących pracę z nauką, jak również wyłącznie uczących się). Z kolei w gronie osób, które zrezygnowały z potwierdzenia kwalifikacji dwukrotnie wyższy był udział NEETs, niż wśród osób które do egzaminu podeszły z powodzeniem. W gronie osób nieprzystępujących do egzaminu brak aktywności w szkole przekłada się na bierność po jej ukończeniu – udział osób biernych zawodowo wyniósł 10%.

Wykres 8. Sytuacja absolwentów rocznika 2015 (w podziale na płeć) a egzamin zawodowy

Źródło: badanie, obliczenia własne

Egzamin zawodowy nie miał tak dużego wpływu na losy edukacyjno-zawodowe mężczyzn, jak w przypadku kobiet. Mężczyźni, którzy go nie zdali, mimo to dawali sobie radę i z reguły pracowali. Udział pracujących mężczyzn „bez egzaminu” wyniósł 77%, podczas gdy ci „z egzaminem” w 74% przypadków pracowali. Sytuacja kobiet wyglądała zdecydowanie gorzej – w dużo większym stopniu wpadały w bierność i bezrobocie. Wśród tych, które w ogóle nie podeszły do egzaminu, aż 27% po roku od ukończenia szkoły nie miało zatrudnienia i nie uczyło się. Sytuacja kobiet, które podeszły do egzaminu, ale go nie zdały, wyglądała

zdecydowanie lepiej (15% pozostawało poza rynkiem pracy i edukacją). Z tych, które zdały egzamin zawodowy, tylko 11% zasiłło szeregi NEETs. Tak więc, kobiety już na etapie szkoły nie przystępując do egzaminu, znacząco ograniczały swoje szanse na pomyślną karierę.

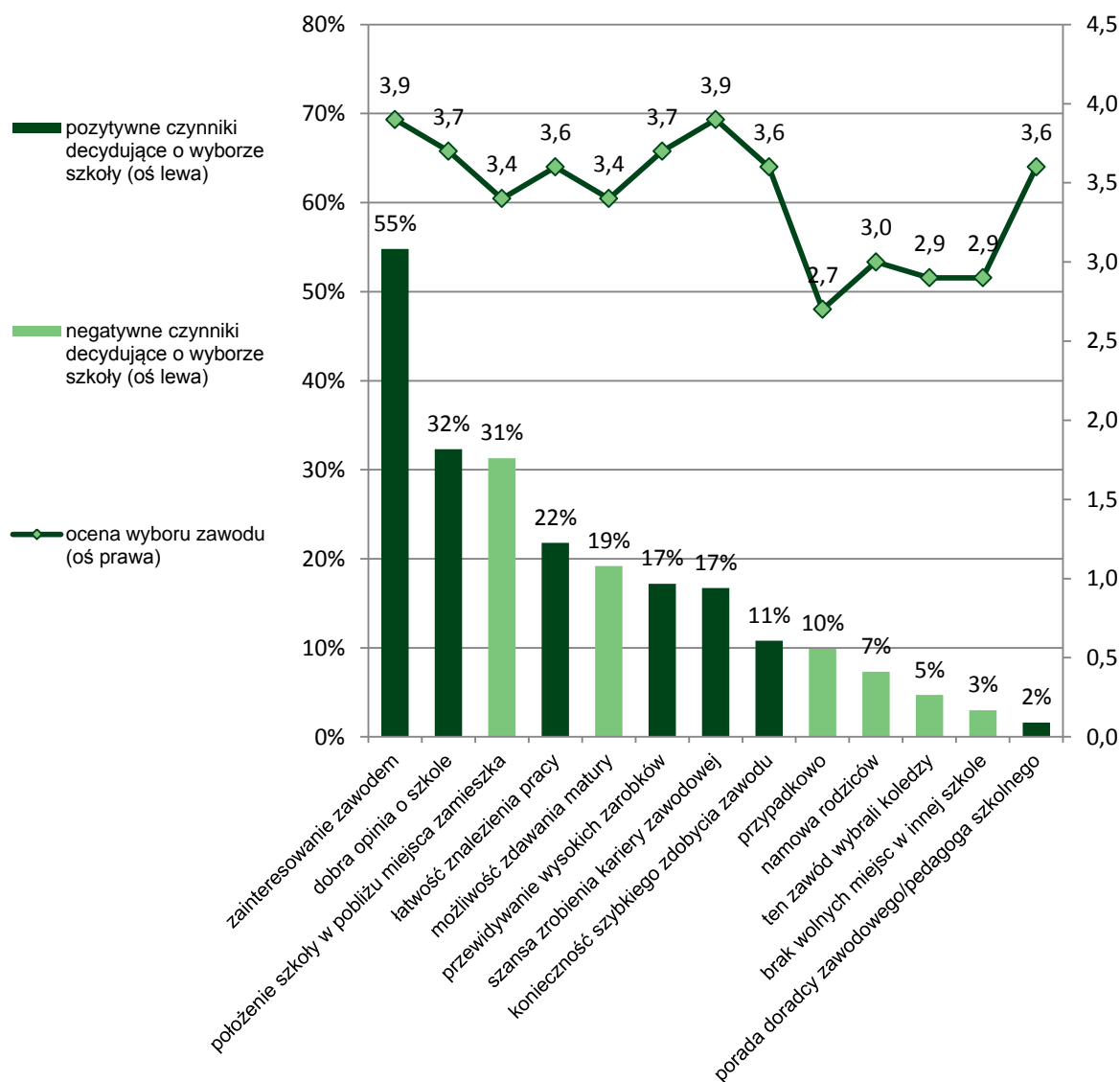
Poziom zadowolenia z wyboru zawodu

Absolwentów po roku od ukończenia szkoły, poproszono o ocenę zadowolenia z wyboru zawodu, którego się uczyli. Na pytanie o to „czy z dzisiejszej perspektywy wybrałaby Pani /wybrałby Pan ten sam zawód?“, 65% odpowiedziało „tak“, przy czym 27% „zdecydowanie tak“, a 38% „raczej tak“. Odpowiedzi negatywnych było 28% (9% „zdecydowanie nie“ i 19% „raczej nie“). Tylko 7% respondentów trudno było udzielić odpowiedzi na to pytanie. Średnia ocen dla wszystkich uczestników badania wyniosła 3,54.

Poziom zadowolenia z wyboru zawodu uzależniony jest od wielu czynników. Z jednej strony mamy do czynienia z wyobrażeniami uczniów nt. zawodu oraz ich indywidualne możliwości do wykonywania tego zawodu. Z drugiej strony pojawia się możliwości zaspokajania tych oczekiwań przez szkołę (poprzez właściwą naukę zawodu) oraz środowisko, w którym kontynuowana jest nauka lub praca (poprzez pomyślną karierę edukacyjno-zawodową). Lepsze dopasowanie wymienionych czynników przejawiać się będzie wyższym zadowoleniem z wyboru zawodu. Wskazania uczniów są tym cenniejsze, że zostały zweryfikowane przez pierwsze doświadczenia poza murami szkoły zawodowej. W związku z tym powinny dać informację o tym, kto ma większe szanse na pomyślną karierę wykorzystując zdobyte w szkole wiedzę i doświadczenie. O słuszności wyboru edukacyjnego przemawiać mogą również informacje z badania przeprowadzonego na etapie szkolnym. Młodzież poproszono o wskazanie czynników, które zdecydowały o wyborze konkretnej szkoły zawodowej⁵. Wybór szkoły zawodowej jest równocześnie momentem obrania ścieżki edukacyjnej w konkretnym zawodzie. Generalnie wśród przyczyn wyróżnić można dwie grupy czynników:

- ➔ takie, które świadczą o tym, że **decyzja była przemyślana** i podejmowana **w oparciu o pozytywne wyobrażenia przyszłości** (zainteresowanie zawodem, dobra opinia o szkole, łatwość znalezienia pracy, przewidywanie wysokich zarobków, możliwość robienia kariery, konieczność szybkiego zdobycia zawodu, porada doradcy zawodowego,
- ➔ takie, gdzie osoba podejmowała decyzję **pod presją i niesamodzielnie** (namowa rodziców, wybór kolegów, brak wolnych miejsc, przypadkowo, możliwość zdawania matury oraz bliskość miejsca zamieszkania).

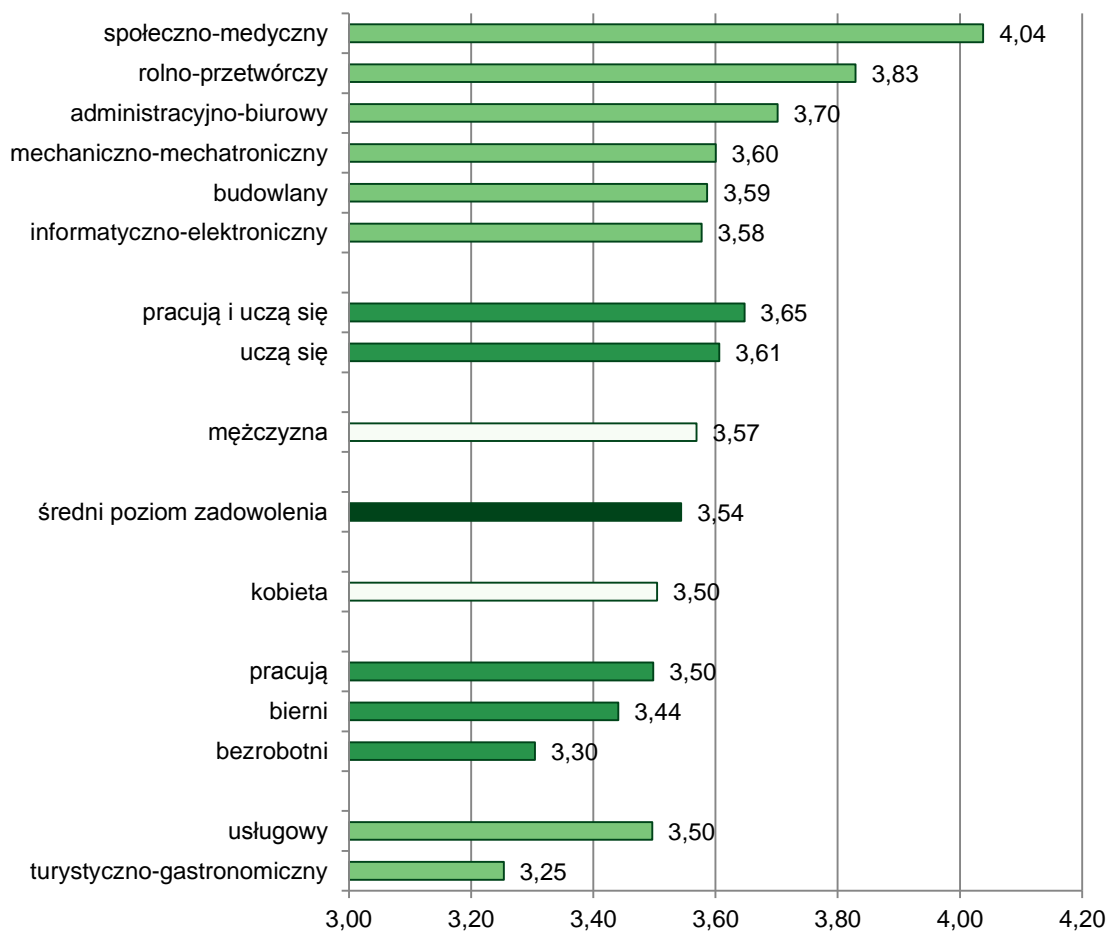
⁵ W trakcie realizacji „Badania uczniów szkół zawodowych” w 2014 roku, gdy zbierano dane osobowe, które posłużyły do skontaktowania się z absolwentami, uczniowie ostatnich klas poproszeni byli o odpowiedzenia na kilka pytań z ankiety. Jednym z zagadnień były kwestie dotyczące wyboru szkoły.

Wykres 9. Decyzja o wyborze szkoły oraz ocena zadowolenia z wyboru zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Ocena wyboru zawodu różni się ze względu na analizowane cechy. Z wyboru bardziej zadowoleni są mężczyźni (średnia ocena - 3,57), osoby aktualnie uczące się (3,61), uczące się i pracujące (3,65), które ukończyły zasadniczą szkołę zawodową (3,66) oraz szkołę policealną (3,99), w zawodach przypisanych do branż: informatyczno-elektronicznej (3,58), budowlanej (3,59), mechaniczno-mechatronicznej (3,6) administracyjno-biurowej (3,70), rolno-przetwórczej (3,83) oraz społeczno-medycznej (4,04).

Poniżej średniej (3,54) uplasowały się kobiety (3,5), osoby wyłącznie pracujące (3,5), bierne zawodowo (3,44) oraz bezrobotne (3,3), po technikum (3,48), w zawodach przypisanych do branż: usługowej (3,5) oraz turystyczno-gastronomicznej (3,25).

Wykres 10. Ocena wyboru zawodu z punktu widzenia płci, aktualnego statusu oraz zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Z analizy wynika, że niepowodzeniu zawodowemu towarzyszy niższa ocena zadowolenia z wyboru zawodu. Podobnie rzecz się ma w przypadku egzaminów zawodowych – niepowodzeniom towarzyszy niższa ocena wyboru zawodu. Osoby, które zdały egzamin oceniały wybór zawodu wysoko – 3,72, podczas gdy ci co go nie zdali oceniali niemal o stopień niżej – 2,92, a ci którzy nie podeszli do egzaminu - 2,58. Z przywołanych w tym podrozdziale danych dobitnie widać jak wielkie znaczenie ma **właściwy wybór zawodu**. Nietrafiona decyzja (nieuwzględniająca predyspozycji zawodowych, indywidualnych możliwości, zainteresowań, warunków rynkowych, lokalnego rynku pracy etc.) może doprowadzić do sytuacji, w której osoba traci czas na naukę zawodu, którego nie jest w stanie wykonywać. **Korzystanie z doradztwa zawodowego** jeszcze przed rozpoczęciem edukacji **może przeciwdziałać chybionym wyborom edukacyjnym**, a w konsekwencji umożliwić pomyślny start w karierę. Problem ten był sygnalizowanych przez samych absolwentów.

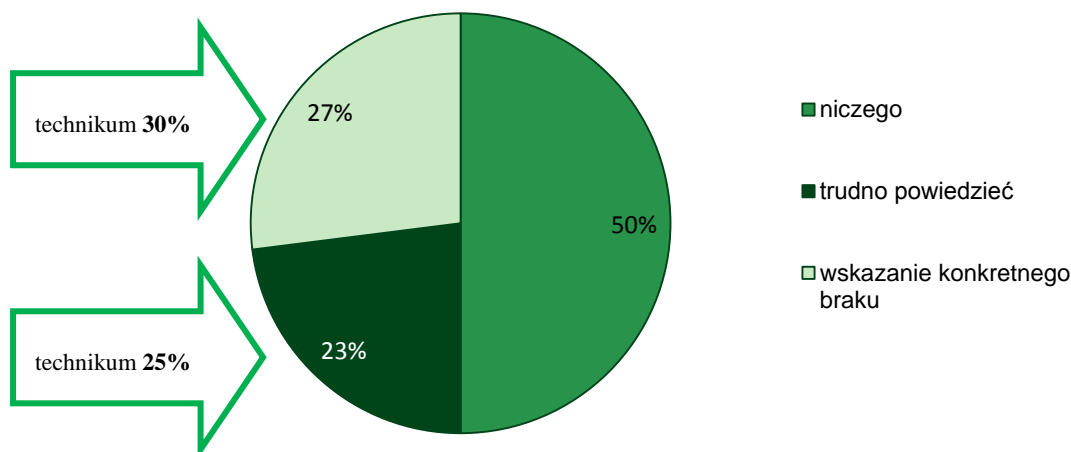
Byłem za młody, nie powinien decydować o swoim zawodzie, obecnie nie jestem zadowolony z wyuczonego zawodu. [absolwent zasadniczej szkoły zawodowej, kucharz]

Brakuje według mnie czegoś w rodzaju pokazania możliwości, sposobów na życie dla młodzieży. Idąc do szkoły, poszłam, bo nie wiedziałam, gdzie chcę iść. Dopiero teraz wiem, co chcę robić. Uważam, że w program edukacji powinien zostać wprowadzony przedmiot nauki o zawodach, na których uczniowie

mogli by zobaczyć jak wygląda praca w danym zawodzie, porozmawiać z osobami pracującymi w nim. Tak by mieć pewność do jakiej szkoły chcą iść. [absolwentka technikum, kucharz]

Tytułem podsumowania odbytej edukacji absolwentów poproszono o wskazanie, czego zabrakło im w przygotowaniu do zawodu, które otrzymali w szkole. Połowa wskazała, że w nauce szkolnej niczego im nie zabrakło, a 23% respondentów miała trudność z odpowiedzeniem na to pytanie. Natomiast 27% respondentów wskazało konkretne działania, które szkoły mogłyby podjąć, aby lepiej dopasować swoją ofertę względem uczniów. Warto podkreślić jest to, że osoby dostrzegające braki po stronie szkoły wcale nie oceniały wyboru zawodu najsurowiej. Ich ocena uplasowała się wokół średniej (3,49) – pomiędzy całkowicie zadowolonymi z oferty szkoły (3,69), a tymi, którzy mieli trudność z wypowiedzeniem się na ten temat (3,29). W przypadku tych ostatnich świadczyć to może o apatycznym nastawieniu tej grupy osób (trudność oceniania, niezadowolenie z zawodu, trafiać do kategorii NEETs – bezrobotnych i biernych zawodowo etc.) tłumaczącym wycofanie.

Wykres 11. Czego zabrakło w przygotowaniu oferowanym przez szkołę?

Źródło: badanie, obliczenia własne

Wśród głosów osób, które wskazywały, że w ofercie szkoły czegoś im zabrakło, najczęściej pojawiały się wskazania dotyczące praktyki i zajęć praktycznych (70%). Podnoszone były różne aspekty braków w praktycznej nauce zawodu takie jak: niedostateczna ich jakość, sposób zorganizowania, brak profesjonalizmu przygotowania i prowadzenia, niedostosowanie do praktyki zawodowej, brak powiązań z teorią, nieumiejętność przekazywania wiedzy uczniom etc. Najlepiej niedostatki w obszarze praktycznej nauki zawodu oddają wypowiedzi samych absolwentów.

Co prawda [w szkole] była praktyka, raz w tygodniu, plus miesiąc praktyki zawodowej, w klasie trzeciej. Lecz ciężko nauczyć się gotować, poprzez mycie toalet, w hotelu [nazwa hotelu], w [nazwa miejscowości]. Zabrakło najważniejszego, czyli praktyki. [absolwent technikum, kucharz]

Mało zajęć praktycznych, na podstawie samej teorii niestety nie da się pracować w zawodzie. Najwyższy czas zmienić coś w polskiej edukacji i dać młodym więcej praktyki i przyuczania do zawodu. Siedzenie 45 minut i notowanie do zeszytu tysiąca regułek niczego nas nie nauczy! [absolwent technikum, technik elektronik]

Przywołane opinie sformułowane były przez absolwentów technikum, co jest nieprzypadkowe. **Generalnie braki w nauce szkolnej dużo częściej sygnalizowane były przez absolwentów techników** (30% absolwentów tego typu kształcenia wskazywało na nie, podczas gdy w przypadku szkół zasadniczych zawodowych i policealnych było to niespełna 20%). Udział wskazań mówiących o tym, że niczego nie brakowało w technikum wyniósł 45%, podczas gdy w szkole policealnej 62%, a w zasadniczej szkole zawodowej aż 69%. Wątki dotyczące praktycznej nauki zawodu będą jeszcze szerzej omówione w [VII rozdziale](#) poświęconym wykorzystaniu wiedzy szkolnej w pracy.

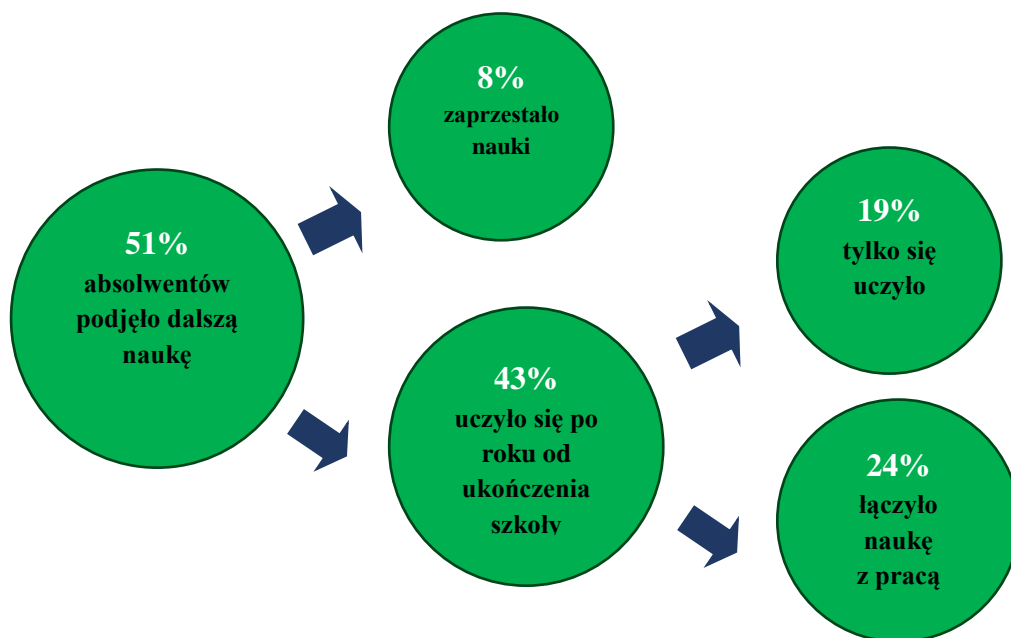

V. NAUKA

Kontynuacja i przerywanie dalszej nauki

Bezpośrednio po szkole naukę kontynuowała przeszło połowa badanych 51% (56% po technikum, 43% po szkole policealnej i 34% po zasadniczej szkole zawodowej). W momencie realizacji badania udział kontynuujących naukę wyniósł 43% absolwentów. Zmniejszenie udziału o 8 p.p. było takie same dla każdego typu szkoły. Z punktu widzenia analizowanych cech nieznacznie większy „ubytek” miał miejsce w przypadku kobiet (9 p.p.), osób kształcących się w zawodach przyporządkowanych do branż: turystyczno-gastronomicznej, budowlanej, społeczno-medycznej oraz usługowej (po 8 p.p.). Najmniejszy ubytek zaobserwowano w branży rolno-przetwórczej (5 p.p.). Osoby, które przerwały edukację najczęściej pracują (6%), a pozostałe są bezrobotne (1%) lub bierne zawodowo (1%).

Schemat 1. Podejmowanie nauki przez absolwentów rocznika 2015

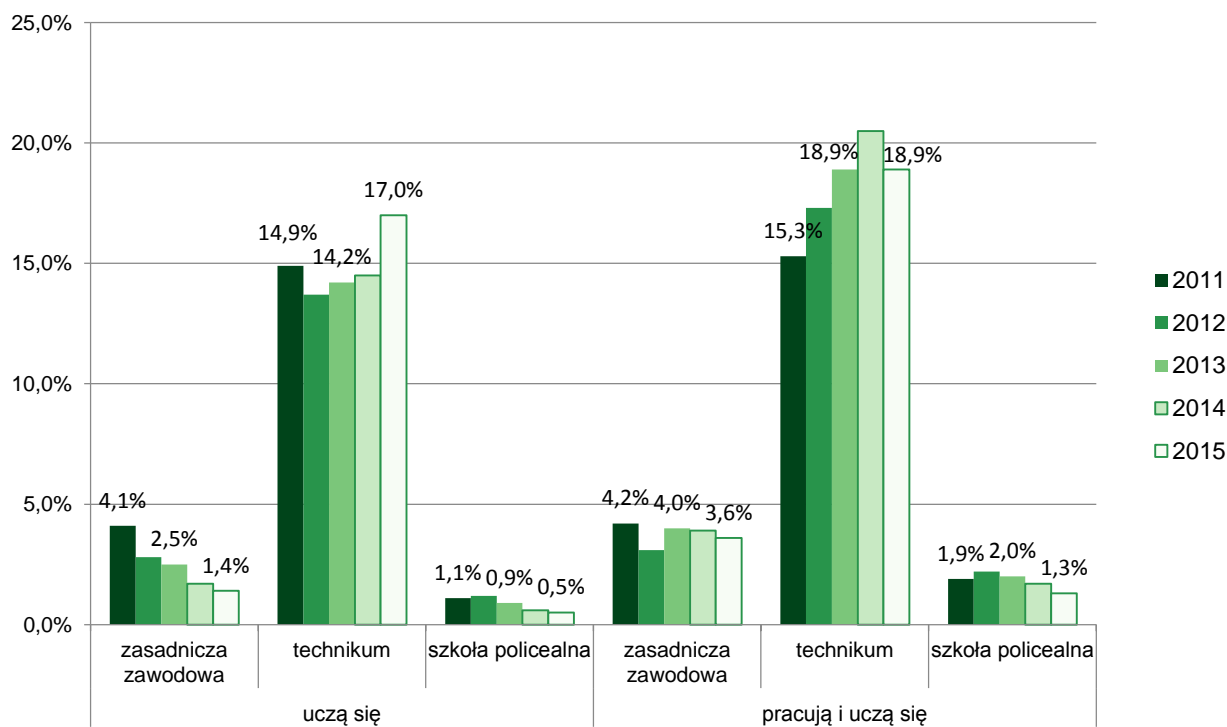

Źródło: badanie, obliczenia własne

Generalnie poziom uczestnictwa w edukacji po szkole zawodowej oraz rezygnacji z kontynuacji edukacji w kolejnych turach badania jest na bardzo zbliżonym poziomie. W 2014 roku zaraz po szkole naukę

kontynuowało 49% absolwentów i w ciągu roku z dalszej edukacji zrezygnowało 7%. Po roku od ukończenia szkoły udział tylko uczących się wyniósł 18%, a łączących tę aktywność z pracą 25%.

Wykres 12. Struktura wszystkich absolwentów z lat 2011-2015 z wyróżnieniem uczących się (w podziale na wyłącznie uczących się oraz łączących naukę z pracą) w podziale na typ szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

Zmiany w obszarze edukacji są nieznaczne, lecz w dłuższej perspektywie kształtują się w trend. **Na przestrzeni ostatnich lat w obszarze nauki po szkole zawodowej dało się zaobserwować, że regularnie wzrastał udział łączących pracę z nauką** (z 21% w 2012 do 26% w 2015, spadek do 24% w 2016 roku) **oraz malał udział wyłącznie uczących się** (z 20% w 2012 do 17% w 2015, wzrost do 19% w 2016 roku⁶). Obserwowany trend wynika z kilku wcześniej opisanych już w raporcie zjawisk:

- ➔ **poprawiającej się sytuacji gospodarczej** (wzrost zatrudnienia we wszystkich grupach),
- ➔ **uruchomienia dużych programów wsparcia dla młodzieży** (PO WER⁷ oraz dodatkowe finansowanie programów w urzędach pracy⁸),

⁶ Zachwianie obserwowanej tendencji w ostatniej turze badania wynika z innego momentu badania. Wszystkie dotychczasowe realizowane były w okresie przedwakacyjnym, podczas gdy w 2016 roku badanie było zrealizowane po wakacjach.

⁷ Na Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój w latach 2014-2020 Małopolska otrzymała 193 045 669 euro. Całe 1 Oś tego programu skierowana jest do osób młodych.

⁸ W latach 2016-2018 realizowany jest rządowy program Praca dla Młodych, w ramach którego ze środków Funduszu Pracy jest refundowana część kosztów zatrudnienia osób bezrobotnych do 30 roku życia (przez okres do 12 m-cy, do wysokości minimalnego wynagrodzenia). Małopolska otrzymała na ten cel dodatkowe limity na 2015 r. – 55 084 tys. zł, w 2017 r. 82 626 tys. zł i w 2018 r. 82 626 tys. zł.

- **zmiana modelu kariery edukacyjno-zawodowej** (większa część uczniów wybiera technikum, zmniejsza się udział uczniów w liceach ogólnokształcących, co dodatkowo sprzyja podejmowaniu zatrudnienia po szkole ponadgimnazjalnej nie blokując podejmowania dalszej nauki).

Wymienione zjawiska **podnoszą atrakcyjność podejmowania pracy**. Patrząc na sytuację absolwentów całościowo widać wyraźny wzrost zatrudnienia (w latach 2012-2016 o 11 p.p., w tym udział wyłącznie pracujących wzrósł o 8 p.p., a łączących naukę i pracę o 3 p.p.), przy równoczesnym nieznacznym wzroście udziału uczących się (o 2 p.p.). Poprawa sytuacji w obydwu grupach jest pozytywnym zjawiskiem świadczącym zarówno o poprawie sytuacji absolwentów u progu kariery, jak również o zmianie preferencji w kierunku łączenia nauki z równoczesnym podejmowaniem zatrudnienia.

Opisywane zmiany w różnym stopniu występują w analizowanych szkołach. Głównym motorem obserwowanych zmian jest technikum (generujące największą liczbę absolwentów i najmocniej „ważące” we wskaźnikach w badaniu). W tym typie szkoły obserwowany jest znaczący wzrost absolwentów, którzy decydują się na łączenie pracy z dalszą edukacją, co przy zwiększającym się udziale tych absolwentów w populacji przekłada się na dodatkowe wzmocnienie zjawiska.

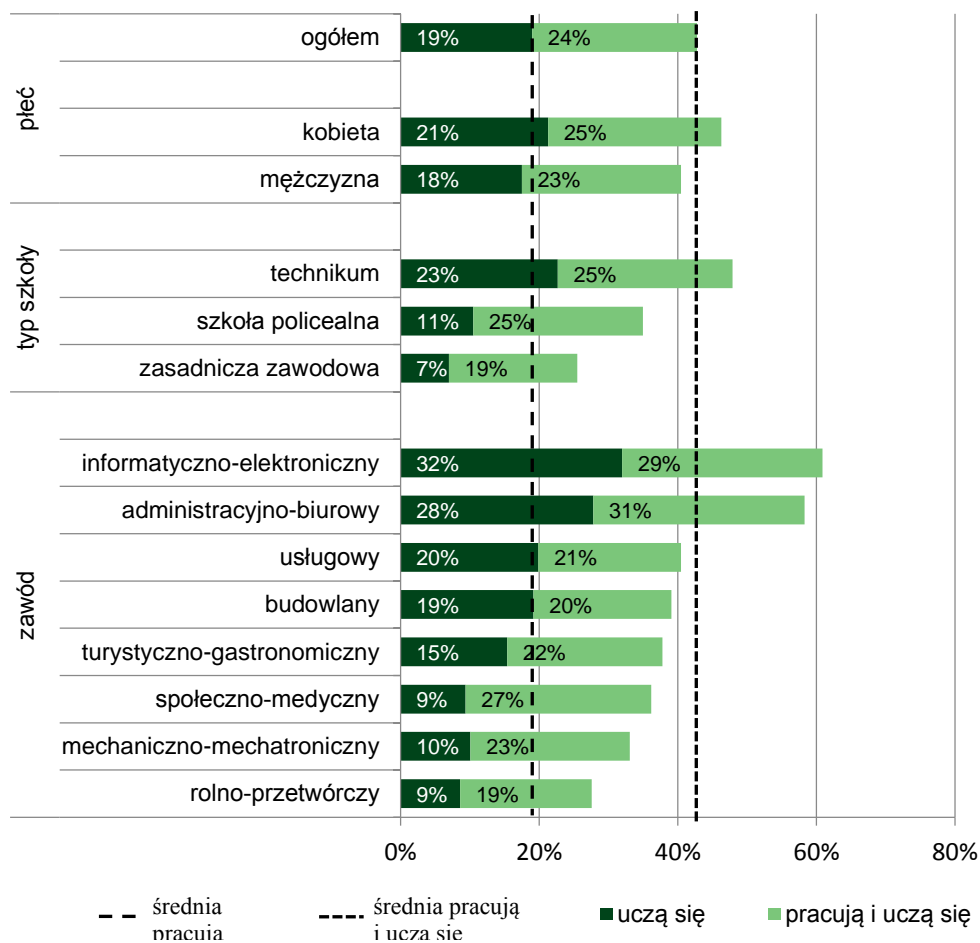
Kto kontynuuje naukę?

Osoby kontynuujące naukę po roku od ukończenia szkoły zawodowej stanowiły 43%. Od lat nie zmienił się profil osób, które najchętniej kontynuowały edukację. Podobnie jak w czterech poprzednich rocznikach, wśród absolwentów z roku 2015 **kwalifikacje podnosili przede wszystkim: młodzi, którzy skończyli technika (48%), którzy w szkole zawodowej uczyli się na kierunkach informatyczno-elektronicznych (61%) i administracyjno-biurowych (59%), a także kobiety (47%)**. Wymienione kategorie osób dominowały zarówno w grupie osób wyłącznie kontynuujących naukę, jak również tych, którzy zdecydowali się na łączenie pracy z dalszym podnoszeniem kwalifikacji na kolejnym etapie edukacji. Udział wyłącznie uczących się stanowił 19%, a łączących pracę z nauką był dużo wyższy (24%).

Jedyną grupą zawodów, w której udział wyłącznie uczących się był wyższy, niż tych którzy zdecydowali się na łączenie nauki z pracą była branża informatyczno-elektroniczna. Prawdopodobnie wynikało to z faktu, że duża część kierunków studiów wybieranych przez absolwentów tych zawodów jest bardzo trudna i wymagająca (informatyka, informatyka stosowana, informatyka i ekonometria etc.) i w pierwszych latach nauki podejmowanie pracy jest bardzo trudne.

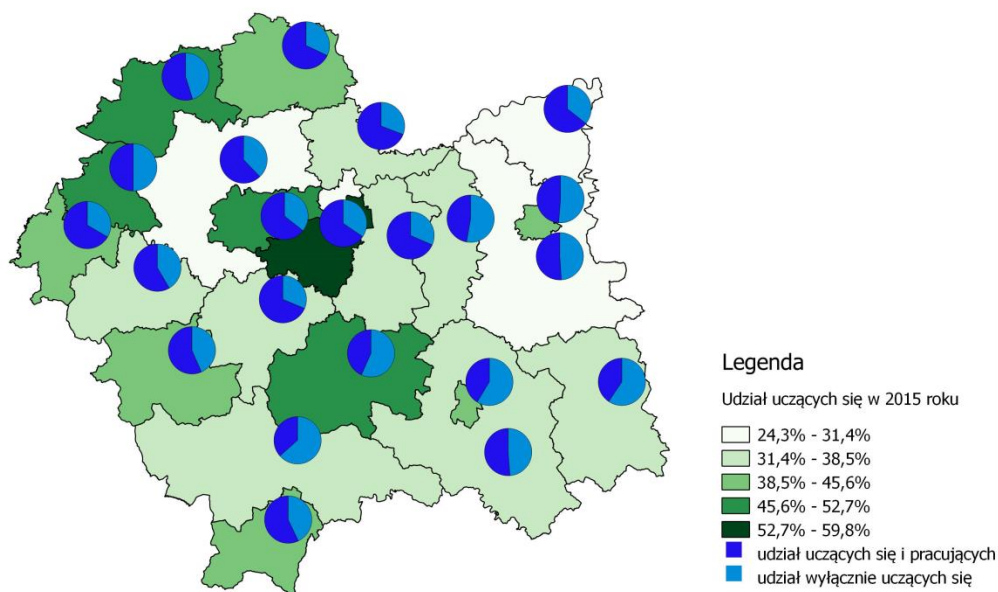
Mimo tego, że „faworyci” w kolejnych latach nie zmieniają się, postępująca poprawa nie dokonuje się równomiernie we wszystkich opisywanych grupach. W porównaniu do danych z 2014 roku, gdy łączny udział kontynuujących naukę również wynosił 43%, wyraźną poprawę odnotowała branża społeczno-medyczna oraz usługowa, podczas gdy zmniejszenie udziału zaobserwowano wśród osób z zawodem turystyczno-gastronomicznym oraz rolno-przetwórczym.

Wykres 13. Udział uczących się według płci, typu szkoły oraz zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Mapa 3. Udział uczących się absolwentów rocznika 2015 w podziale na wyłącznie uczących się oraz łączących naukę z pracą

Źródło: badanie, obliczenia własne

Najwyższy udział kontynuujących kształcenie utrzymywał się w Krakowie (52%) oraz w powiatach wielickim (60%), chrzanowski (48%) oraz olkuskim (47%). **Generalnie wskaźnik kontynuacji edukacji najlepiej kształtuje się w otoczeniu Krakowa, Małopolsce Zachodniej oraz w miastach na prawach powiatu.** Bliskość dużych miast będących regionalnymi centrami edukacyjnymi sprzyja podnoszeniu poziomu wykształcenia oraz rozwojowi umiejętności zawodowych. W powiatach tych większy był udział osób pracujących i uczących się równocześnie. Generalnie najniższe wartości wskaźnika edukacyjnego odnotowały powiaty tarnowski (24%), dąbrowski (29%), krakowski (29%), proszowicki (32%), nowotarski (34%) oraz myślenicki (36%). Najślabiej wypadły powiaty, w których absolwenci kontynuując edukację nie podejmowali zatrudnienia. Na niski udział osób łączących pracę z nauką wpływ ma również lokalna sytuacja na rynku pracy (mierzona stopą bezrobocia). Zjawisko to dotyczy takich powiatów jak: nowotarski, tarnowski, gorlicki, brzeski, nowosądecki i limanowski.

Gdzie absolwenci kontynuują naukę?

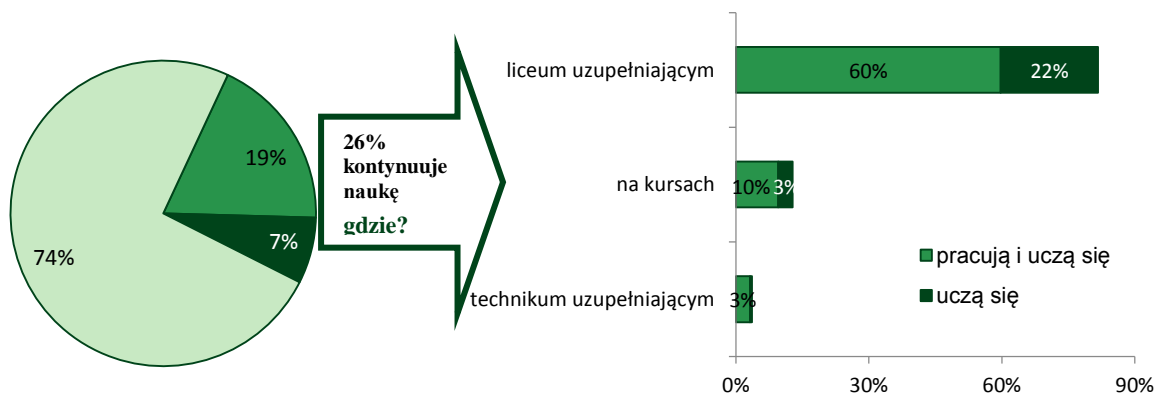
Po każdym z typów kształcenia młodzież może kontynuować edukację. W przypadku badanych absolwentów najczęstsza była następująca ścieżka dalszej edukacji:

- po zasadniczej szkole zawodowej → **liceum dla dorosłych**;
- po technikum → **studia**;
- po szkole policealnej → **studia**.

Począwszy od reformy kształcenia zawodowego w 2012 roku absolwenci zasadniczych szkół zawodowych zainteresowani kontynuacją nauki mogą zdecydować się na uzupełnianie wiedzy na Kwalifikacyjnych Kursach Zawodowych (KKZ), a osoby zainteresowane posiadaniem matury muszą kontynuować naukę w liceach dla dorosłych. Większość (82%) aktywnych edukacyjnie absolwentów zasadniczych szkół zawodowych wybrała właśnie te placówki. Nieliczni (13%) uzupełniali kwalifikacje na KKZ. Jednak, na co warto zwrócić uwagę to fakt, że **kształcenie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych stopniowo popularyzuje się**. W 2014 roku na tą formę uzupełniania kwalifikacji decydowało się tylko 4% absolwentów kontynuujących naukę po zasadniczej szkole zawodowej⁹. 26% absolwentów kontynuowało edukację, przy czym $\frac{3}{4}$ łączyło naukę z pracą, a $\frac{1}{4}$ wyłącznie się uczyła. Przedstawiona proporcja uczących się oraz równocześnie pracujących i uczących się była zachowana w każdym typie szkoły, na którą decydowali się absolwenci zasadniczej szkoły zawodowej.

⁹ Sami przedstawiciele reprezentujący środowisko edukacji zawodowej wskazują, że mimo 4 lat obowiązywania tej formy kształcenia nie jest ona odpowiednio rozpowszechniona.

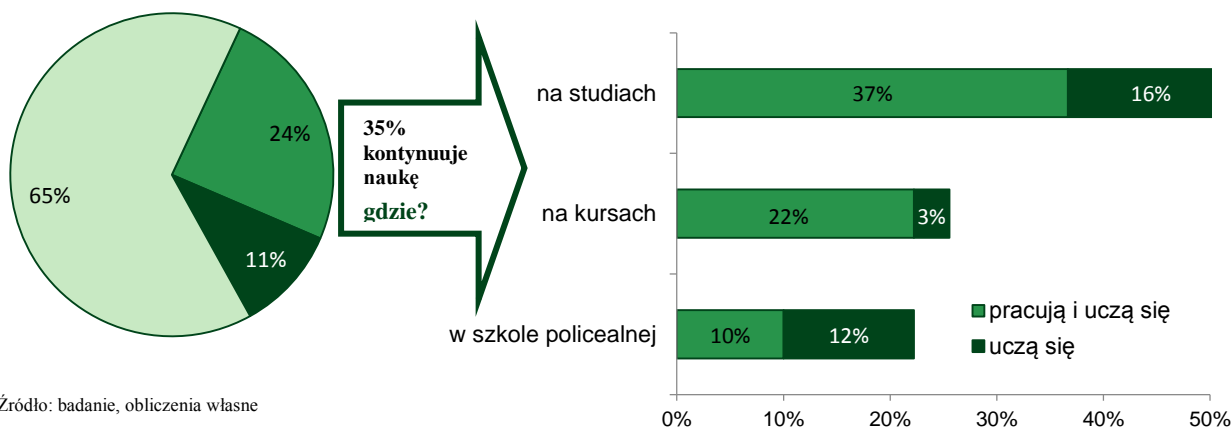
Wykres 14. Miejsce kontynuowania nauki przez absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (N=251)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Absolwenci szkół policealnych stosunkowo rzadko kontynuowali kształcenie - 35% z nich po roku od ukończenia szkoły podnosiło swoje kwalifikacje. Najczęściej robili to na studiach (53% spośród wszystkich absolwentów tych szkół aktywnych edukacyjnie). Wielu uzupełniało kwalifikacje na kursach (25%) lub w kolejnej szkole policealnej (22%). Warto przy tym zauważyć, że wybory edukacyjne absolwentów, którzy tylko się uczyli i takich, którzy łączyli naukę z pracą, różniły się od siebie. Pracujący i uczący się (a takich osób było dwa razy więcej niż tylko uczących się) chętniej wybierali studia i kursy. Natomiast osoby, które poświęcały swój czas tylko na naukę, bardziej skłaniały się ku kolejnej szkole policealnej. W grupie tych osób częściej pojawiali się absolwenci kierunków usługowych oraz administracyjno-biurowych, które cechują się gorszymi wskaźnikami podjęć pracy. Można przypuszczać, że zawód, który zdobyły w poprzedniej tego typu placówce, nie pomógł im w znalezieniu pracy, zatem starały się zdobyć kolejny, który dałby lepsze perspektywy zatrudnieniowe.

Wykres 15. Miejsce kontynuowania nauki przez absolwentów szkół policealnych (N=90)

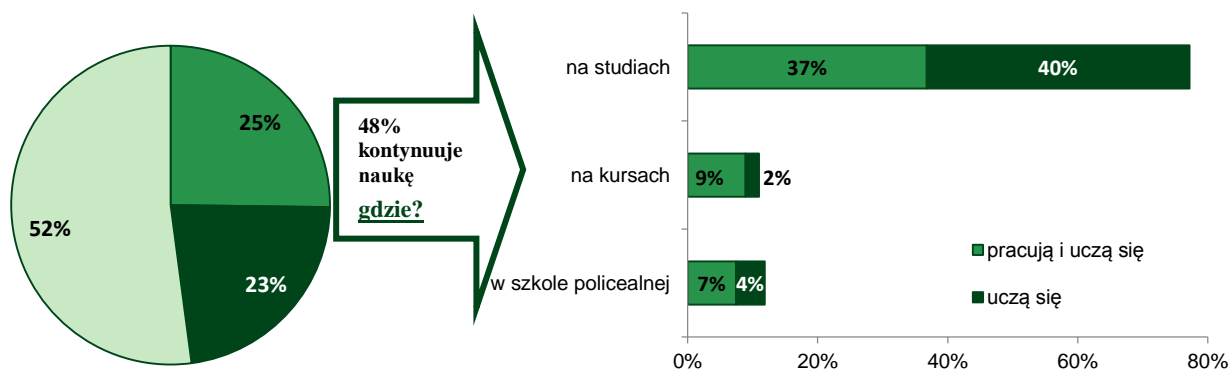

Źródło: badanie, obliczenia własne

Spośród połowy absolwentów techników, którzy zdecydowali się na dalsze kształcenie 77% wybrała studia. Udział osób wyłącznie uczących się oraz łączących pracę z nauką był prawie równy (wykres 16).

Podobnie jak w przypadku zasadniczych szkół zawodowych oraz szkół policealnych na drugim miejscu były kursy zawodowe, które wybrało 11% kontynuujących naukę oraz szkoła policealna wskazana również przez 11% uczących się absolwentów. W przypadku tych formy kształcenia dało się zauważyć znaczące różnice w wyborze dalszej ścieżki kształcenia w zależności od tego, czy ktoś tylko się uczył, czy też łączył naukę z pracą. W tych typach kształcenia znacznie częściej pojawiały się osoby, które dodatkowo pracowały.

Wykres 16. Miejsce kontynuowania nauki przez absolwentów techników (N=1819)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Zgodność profilu nauki z dotychczasowym wykształceniem

Najbardziej zmotywowani do pójścia na studia byli absolwenci, którzy kształcili się w zawodach informatyczno-elektronicznych (61% kontynuujących naukę) oraz administracyjno-biurowych (58%). Najmniejszy udział kontynuujących edukację był wśród absolwentów kierunków rolno-przetwórczych (28%) i mechaniczno-mechatronicznych (33%). Duża część młodzieży decydując się na kontynuację nauki wybierała ją zgodnie z profilem zawodu, który zdobywali ucząc się w technikum oraz szkole policealnej.

Poniższe zestawienie prezentuje najczęściej wybierane kierunki studiów przez absolwentów techników i szkół policealnych¹⁰.

¹⁰ Absolwenci szkół policealnych stanowili margines zestawienia. Wśród przebadanych absolwentów szkół policealnych 90 osób po ukończeniu szkoły zdecydowała się na kontynuację nauki, a spośród nich 49 wybrało studia wyższe. Dla techników 1 819 osób w badaniu kontynuowało naukę, w tym na studiach 1 404.

Tabela 1. Udział kontynuujących naukę oraz zgodność kierunku kształcenia w szkołach oraz na studiach

Zawód szkolny	Udział kontynuujących naukę	Kierunek, na którym absolwenci kontynuują naukę
 informatyczno-elektroniczny	61%	informatyka (29%) informatyka stosowana (12%) informatyka i ekonometria (5%)
 administracyjno-biurowy	58%	finanse i rachunkowość (20%) ekonomia (17%) zarządzanie (10%)
 usługowy	41%	zarządzanie (9%) grafika (7%) pedagogika (7%)
 budowlany	39%	budownictwo (32%) geodezja i kartografia (7%) inżynieria środowiska (5%)
 turystyczno-gastronomiczny	38%	turystyka i rekreacja (14%) zarządzanie (10%) pedagogika (9%)
 społeczno-medyczny	36%	fizjoterapia (22%) chemia (8%) kosmetologia (6%)
 mechaniczno-mechatroniczny	33%	mechanika i budowa maszyn (17%) automatyka i robotyka (12%) mechatronika (12%)
 rolno-przetwórczy	28%	zootechnika (16%) zarządzanie (12%) rolnictwo (8%)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Uczniowie z grupy zawodów **informatyczno-elektronicznych** to przede wszystkim: technicy informatycy (436¹¹), technicy elektronicy (146) oraz technicy teleinformatycy (42). Ogólnie 61% absolwentów tych zawodów zdecydowała się na kontynuację nauki, przy czym najczęściej wybierane były takie kierunki jak informatyka (29% uczących się z tej branży), informatyka stosowana (12%) oraz informatyka i ekonometria (5%). Zgodność kształcenia według zawodów wygląda następująco:

➔ technik **informatyk** (informatyka 32%, informatyka stosowana 14%, informatyka i ekonometria 7%),

¹¹ Przywołane liczebności w ujęciu zawodów dotyczą ogólnej liczby absolwentów, którzy wzięli udział w badaniu w 2016 roku. Proporcja zaprezentowanych danych w ujęciu zawodów odpowiadaj strukturze zawodów w systemie kształcenia zawodowego.

- ➔ technicy **elektronik** (elektronika 18%, informatyka 10%),
- ➔ technik **teleinformatyk** (elektronika i telekomunikacja, informatyka stosowana, teleinformatyka - wszystkie po 18%).

Przedstawiciele branży **administracyjno-biurowej** w 58% zdecydowali się na kontynuację nauki. Najliczniej reprezentowane zawody to technik ekonomista (379), technik handlowiec (101) oraz technik logistyk (95), stanowiące 95% zawodów z tej branży. Najczęściej wybierane kierunki kształcenia to finanse i rachunkowość (20%), ekonomia (17%) oraz zarządzanie (10%). W ujęciu poszczególnych zawodów wygląda to następująco:

- ➔ technik **ekonomista** (finanse i rachunkowość 24%, ekonomia 20%, zarządzanie 9%, rachunkowość i controlling 8% oraz administracja 7%),
- ➔ technik **handlowiec** (ekonomia 24%, finanse i rachunkowość 12%, pedagogika 12%, zarządzanie 12%, rachunkowość i controlling 8%),
- ➔ technik **logistyk** (logistyka 32%, zarządzanie 10%, transport 10%).

W zawodach z tej branży widać stosunkowo dużą koncentrację kierunków kształcenia na studiach. W przypadku wyróżnionych zawodów średnio 3 kierunki kształcenia grupują minimum połowę wszystkich uczących się. Co istotne, wymienione kierunki kształcenia na studiach są bardzo zbliżone do zawodu, który poznawał absolwent w szkole zawodowej i z pełną odpowiedzialnością można powiedzieć, że kontynuacja zawodu dokonuje się zgodnie z wcześniej wytyczoną ścieżką edukacyjną.

Absolwenci branży **usługowej**, którzy mogą kontynuować studia¹² to najczęściej: technicy architektury krajobrazu (98), technicy usług fryzjerskich (80) oraz technicy organizacji reklamy (74). Niespełna połowa osób z tej branży kontynuowała edukację (41%) i w porównaniu do innych branż kierunek nauki stosunkowo słabo powiązany był z tym, czego absolwenci uczyli się w szkole zawodowej. Najczęściej studiowane kierunki to: zarządzanie (9%), grafika (7%) oraz pedagogika (7%). W bardziej szczegółowym ujęciu uczniowie studiowali takie kierunki jak:

- ➔ technik **architektury krajobrazu** (gospodarka przestrzenna 12%, sztuka ogrodowa 9%),
- ➔ technik **organizacji reklamy** (zarządzanie 11%, grafika 8%).

39% przedstawicieli branży **budowlanej** kontynuowało naukę. Zawodami z technikum, które umożliwiały dalszą edukację na studiach były: technik budownictwa (392), technik geodeta (100) oraz technik elektryk (97). Kierunki studiów, na których najczęściej studiowali absolwenci to: budownictwo (32%), geodezja i kartografia (7%) oraz inżynieria środowiska (5%). W porównaniu do innych branż poziom zgodności kontynuacji nauki jest duży, a w szczegółowym ujęciu wygląda tak:

- ➔ technik **budownictwa** (budownictwo 46%, inżynieria środowiskowa 7%),
- ➔ technik **geodeta** (geodezja i kartografia 29%, budownictwo 11%, zarządzanie 11%),

¹² Pełna lista zawodów przyporządkowanych do branż w podziale na poszczególne typy kształcenia znajdują się w aneksie na końcu publikacji. Z branży usługowej w badaniu licznie reprezentowany był np. fryzjer (119), który kształcony jest w zasadniczej szkole zawodowej.

- ➔ technik **elektryk** (elektrotechnika 44%, energetyka 11%).

W przypadku branży **turystyczno-gastronomicznej** poziom uczestnictwa w dalszej edukacji wynosi 38%. Zawodami z tej branży, po których uczestniczyć można w edukacji na studiach były: technik hotelarstwa (287), technik żywienia i gospodarstwa domowego (159), technik organizacji usług gastronomicznych (116) oraz technik obsługi turystycznej (116). Poziom zgodności kontynuacji nauki jest mały, a w najliczniejszych zawodach prezentuje się następująco:

- ➔ technik **hotelarstwa** (turystyka i rekreacja 20%, pedagogika 7%, administracja 6%, ekonomia 6%),
- ➔ technik **żywienia i gospodarstwa domowego** (turystyka i rekreacja 10%, dietetyka 10%, pedagogika 10%, zarządzanie i inżynieria 10%, filologia angielska 10%),
- ➔ technik **obsługi turystycznej** (zarządzanie 15%, turystyka i rekreacja 13%, administracja 11%, pedagogika 11%).

Absolwenci branży **społeczno-medycznej**, którzy mogą kontynuować studia to najczęściej: technicy masażyści (80), opiekunowie medyczni (40) oraz technicy dentyści (27). Zaledwie co trzecia osoba z tej branży kontynuowała edukację (36%), co nie dziwi ze względu na duży udział absolwentów szkół policealnych w tej branży, którzy w mniejszym stopniu decydują się na kontynuację nauki, częściej zaś wchodzi po szkole na rynek pracy. Technicy **masażyści**, którzy najczęściej decydowali się na kontynuację nauki zwykle wybierali: fizjoterapię (48%), kosmetologię (13%), pielęgniarstwo (9%) oraz turystykę i rekreację (9%).

Uczniowie z grupy zawodów **mechaniczno-mechatronicznych** to przede wszystkim: technicy mechanicy (228), technicy pojazdów samochodowych (167) oraz technicy mechatronicy (134). Ogólnie 33% absolwentów tych zawodów zdecydowało się na kontynuację nauki, przy czym najczęściej wybierane były takie kierunki jak mechanika i budowa maszyn (18%), automatyka i robotyka (12%) oraz mechatronika (12%). Zgodność podejmowania dalszej edukacji jak na opisywane grupy jest wysoka. W ujęciu zawodów poziom zgodności obecnego z przeszłym kierunkiem kształcenia prezentuje się następująco:

- ➔ technik **mechanik** (mechatronika 28%, zarządzanie i inżynieria produkcji 13%, budownictwo 10%, metalurgia/ odlewnictwo 8%),
- ➔ technik **pojazdów samochodowych** (mechatronika 20%, mechanika i budowa maszyn 16%, transport 14%, zarządzanie 9%),
- ➔ technik **mechatronik** (automatyka i robotyka 24%, mechanika i budowa maszyn 12%, elektronika 11%, mechatronika 11%).

Przedstawiciele branży **rolno-przetwórczej** w 28% decydowali się na kontynuację nauki. Z analizowanych zawodów w ujęciu branż to najniższy wskaźnik kontynuacji edukacji. Uczniowie stosunkowo rzadko wybierają kształcenie w zawodach z tej dziedziny, stąd małe reprezentacje: technik mechanizacji rolnictwa (36), technik technologii żywności (14) oraz technik weterynarii (12). Najczęściej wybierane kierunki kształcenia to zootechnika (16%), zarządzanie (12%) oraz rolnictwo (8%).

Podsumowując informacje o kierunkach kształcenia warto podkreślić, że analiza w ujęciu zawodów ujawnia wyższy poziom zgodności obecnego z przeszłym kierunkiem kształcenia, niż na poziomie poszczególnych

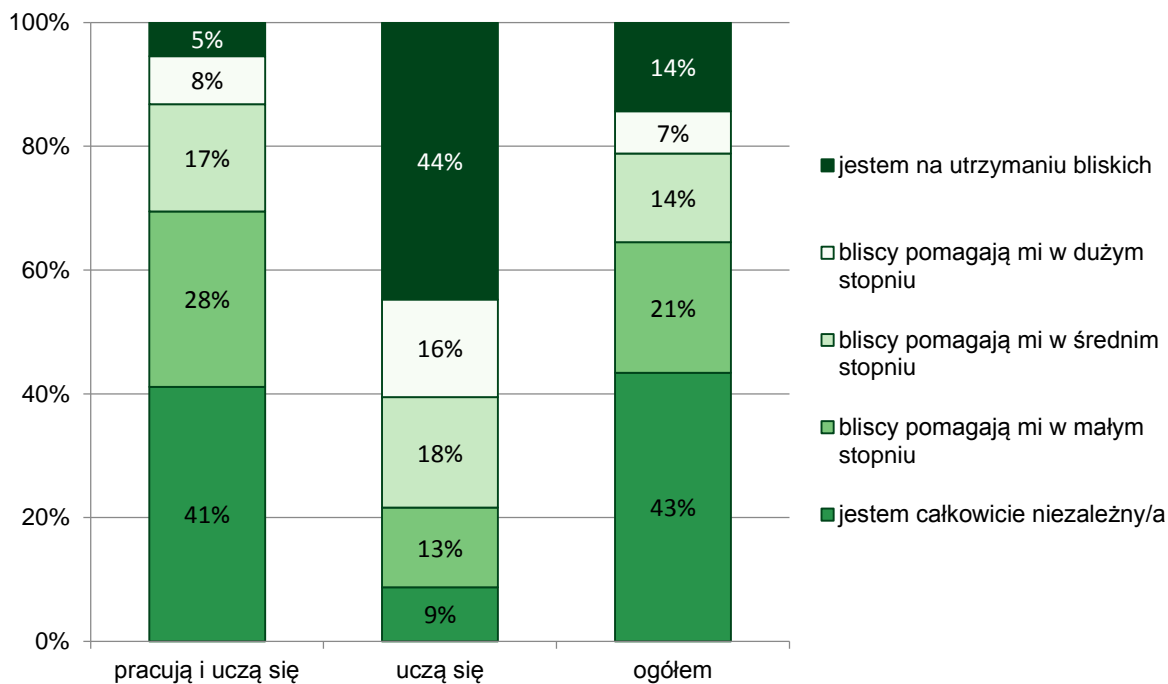
branż. Najczęściej młodzież decydując się na kontynuację nauki wybiera kierunek zgodny z kształceniem zawodowym z poprzedniej szkoły. Słabszy poziom zgodności widoczny jest wśród absolwentów kształcących się w zawodach branży usługowej oraz turystyczno-gastronomicznej.

Spośród prezentowanych zawodów **w ujęciu branż brak jest istotnej różnicy pomiędzy kierunkami kształcenia osób studiujących oraz łączących tę aktywność z pracą.** W przypadku najliczniejszych zawodów, w których można było przetestować występowanie tej prawidłowości nie było istotnych różnic. Z kolei osoby, które łączyły pracę z nauką najczęściej studiowały niestacjonarnie (76%), podczas gdy osoby wyłącznie uczące się korzystały przede wszystkim ze stacjonarnego trybu studiów (85%). Najczęściej studia podejmowane były w Krakowie (68%), a następnie w innych niż Kraków ośrodkach akademickich województwa małopolskiego (20%). 12% absolwentów decydując się na studia opuszczało województwo. W grupie tej udział wyłącznie uczących się oraz łączących tę aktywność z pracą był taki sam. Osoby łączące pracę ze studiami częściej decydowały się na naukę w Krakowie (74%), niż osoby wyłącznie uczące się (61%). Ta ostatnie grupa częściej decydowała się na inne miasta w województwie Małopolskim (26%).

Jak sfinansować dalszą edukację?

W przypadku osób uczących się oraz łączących tę aktywność z pracą znaczące różnice ujawniły się w zakresie sytuacji materialnej oraz poziomu niezależności finansowej od innych osób. Kontynuacja nauki wymaga zaangażowania zarówno sporej ilości czasu jak również pieniędzy. Nie wszystkie osoby mogą liczyć na pomoc rodziny w trakcie nauki, dlatego część absolwentów decydując się na kontynuację nauki łączy ją z pracą. Jak wynika ze wskaźników monitorowanych rokrocznie grupa tych osób regularnie rośnie.

Praca, którą wykonywały osoby uczące się, gwarantowała pełną niezależność finansową 41% z nich. **Większość młodych korzystała więc ze wsparcia bliskich.** Zazwyczaj była to jednak niewielka pomoc (28% wskazała, że bliscy pomagają w małym stopniu, 17% w średnim, 8% w dużym, a 5% na całkowitą zależność od rodziny). Dla porównania osoby, które poświęciły się wyłącznie nauce, w znacznym stopniu były w pełni zależne finansowo od rodziców (44%).

Wykres 17. Sytuacja finansowa absolwentów uczących się oraz łączących prace z nauką

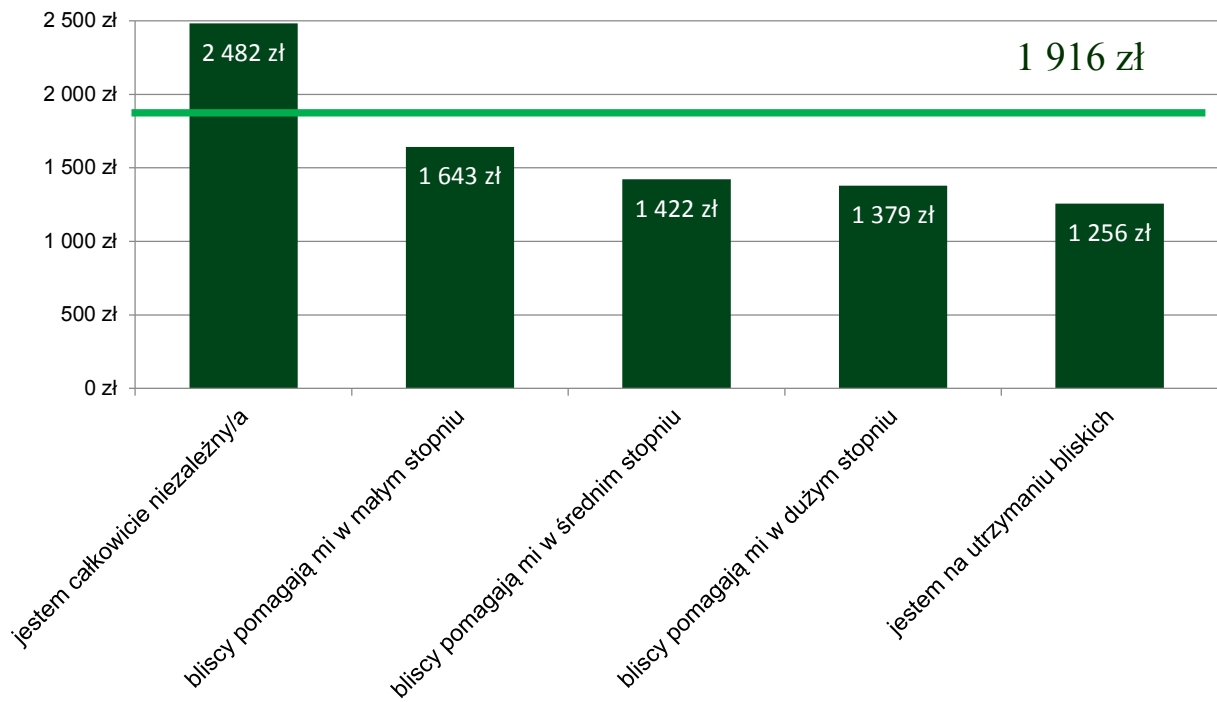
Źródło: badanie, obliczenia własne

Absolwenci, którzy zdecydowali się łączyć naukę z pracą, zarabiali średnio 1 916 zł¹³. Poziom wynagrodzeń 2 482 zł pozwalał absolwentom na stwierdzenie, że „jest się całkowicie niezależnym”. Oczywiście jest, że im absolwenci mniej zarabiali, tym bardziej potrzebowali wsparcia bliskich. Dla absolwentów kontynuujących naukę zarobki na poziomie 1 256 zł były zdecydowanie za niskie. Osoby te, mimo podejmowania pracy, pozostawały na utrzymaniu rodziny.

Poziom wynagrodzeń osób uczących się, który pozwalał na „bycie niezależnym” różni się ze względu na typ szkoły oraz miejsce odbywania nauki. I tak absolwentom szkół zasadniczych zawodowych, którzy podjęli dalszą edukację, do pełnej niezależności wystarczyły zarobki w wysokości średnio 1 977 zł, absolwentom szkół policealnych 2 313 zł, a techników 2 626 zł. Zróżnicowanie wynagrodzeń ze względu na typ szkoły po części można wytłumaczyć miejscem podejmowania dalszej edukacji oraz możliwościami uzyskiwania wyższych zarobków w tym miejscu, a pociągających za sobą z kolei wyższe koszty utrzymania. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych podejmują dalszą edukację w liceach dla dorosłych, które występują w całym województwie i rozmieszczone są względnie równomiernie. Stąd praca, często świadczona dla lokalnych pracodawców jest niżej opłacana. Z kolei absolwenci szkół policealnych podejmując dalszą edukację decydują się zazwyczaj na studia (53% ze wszystkich kontynuujących naukę), które przeważnie mają miejsce w Krakowie. Stąd absolwenci techników częściej niż absolwenci szkół policealnych kontynuujący edukację na studiach (77%), osiągają wyższe wynagrodzenia w grupie łączących pracę z nauką. „Poziom całkowitej niezależności” z punktu widzenia miejsca odbywania studiów kształtuje się następująco: dla miast Małopolski z wyłączeniem Krakowa – 2 023 zł, dla Krakowa 2 242 zł, a dla miejscowości spoza regionu 2 967 zł.

¹³ Wszystkie wynagrodzenia, które pojawiają się w raporcie to wynagrodzenia netto (w ankiecie i kwestionariuszu wywiadu z dopiskiem „na rękę”).

Wykres 18. Poziom wynagrodzeń oraz sytuacja finansowa absolwentów łączących pracę z nauką

Źródło: badanie, obliczenia własne

VI. PRACA

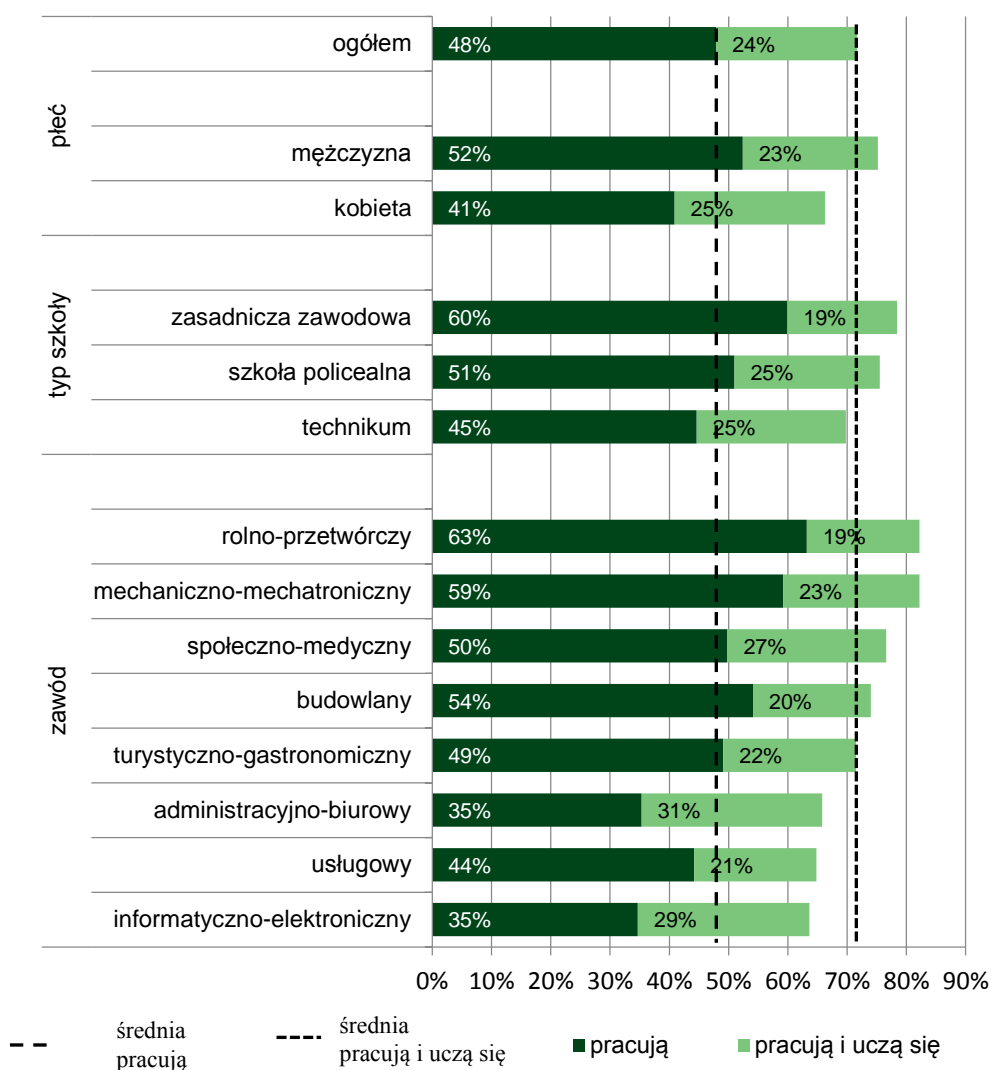
Kto pracuje, a kto łączy pracę z nauką?

W momencie realizacji badania aktywnych zawodowo było 72% ankietowanych absolwentów, czyli nieznacznie więcej niż w przypadku poprzedniej edycji (71%). Wzrost liczby pracujących jest pokłosiem znaczącego wzrostu osób wyłącznie pracujących (o 3 p.p.), przy równoczesnym spadku udziału osób łączących pracę z nauką (o 2 p.p.). W poprzedniej edycji miał miejsce wzrost w obydwu grupach pracujących. Sytuacja pracujących absolwentów mocno różniła się w zależności od tego, czy podejmowali oni dodatkowo dalszą edukację. Ze względu na mocne oddziaływanie tego czynnika podobnie jak w przypadku analizy uczących się wyróżniona będzie grupa osób łączących obydwie aktywności.

Grupy osób pracujących oraz tych, które łączyły pracę z nauką, różniły się pod względem wielu cech. Pracę z nauką łączyły zarówno kobiety, jak i mężczyźni, podczas gdy wyłączone podejmowanie pracy było dużo popularniejsze wśród mężczyzn (52% pracujących mężczyzn wobec 48% pracujących ogółem). To właśnie wysoki udział wyłącznie pracujących mężczyzn (52%) znacznie wyższy od analogicznej grupy kobiet (41%) zdecydował o znaczących różnicach zatrudnienia ze względu na płeć. Biorąc pod uwagę typ szkoły, pracę z nauką częściej łączyli absolwenci techników oraz szkół policealnych (po 25%). Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych najczęściej koncentrowali się na działalności zarobkowej (60%), przy czym udział pracujących w tej grupie był najwyższy, gdyby porównać do innych typów kształcenia (łącznie 79% pracowało). Na łączenie pracy z nauką decydowały się najczęściej osoby, które kształciły się w zawodach z branży administracyjno-biurowej (31%) oraz informatyczno-elektronicznej (29%), najrzadziej edukację z zatrudnieniem wiązały osoby z zawodami z branży rolno-przetwórczej (19%), budowlanej (20%) oraz usługowej (21%). Udział tych, którzy zdecydowali się wyłącznie na pracę, był najniższy w zawodach, w których najczęściej pracę łączy się z nauką, czyli w branżach administracyjno-biurowej (35%) oraz informatyczno-elektronicznej (35%). Z kolei wysoki odsetek tych, którzy zrezygnowali z dalszego kształcenia i podjęli zatrudnienie, występował wśród absolwentów, którzy kształcili się w zawodach rolno-przetwórczych (63%), mechaniczno-mechatronicznych (59%) oraz budowlanych (54%).

Łączenie pracy z nauką staje się coraz bardziej popularne. Młodzież nie chce rezygnować z podnoszenia wykształcenia, stąd wzrost w kategorii osób równocześnie uczących się i pracujących. Wynika to zarówno z poprawy warunków rynkowych, jak również zmiany preferencji edukacyjnych¹⁴.

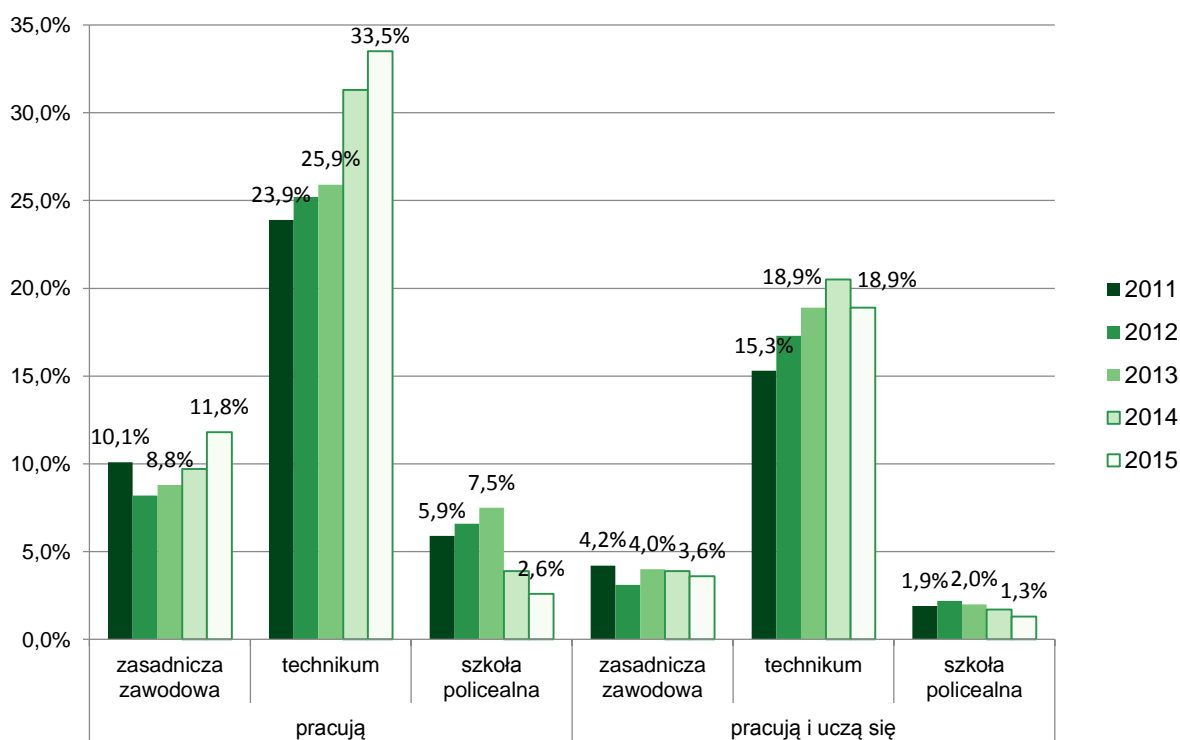
¹⁴ Szerzej to zagadnienia omawiane jest w [rozdziale o edukacji na stronie 25](#).

Wykres 19. Udział pracujących według płci, typu szkoły oraz zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Wzrost odsetka pracujących absolwentów dokonał się w latach 2013-2016 nierównomiernie w poszczególnych kategoriach. Generalnie w strukturze absolwentów szkół zawodowych coraz większy udział stanowią osoby pracujące. Szczególnie wyróżniają się absolwenci techników – zarówno w grupie wyłącznie pracujących jak również łączących pracę z nauką. Na przestrzeni 5. lat udział wyłącznie pracujących wzrósł o prawie 10 p.p., a łączących pracę z nauką o 3 p.p. Druga grupa, która „wniosła” największy wkład w poprawę globalnego wskaźnika zatrudnienia młodzieży po skończeniu szkoły to pracujący po zasadniczej szkole zawodowej (o 2 p.p.). W tym samym czasie zmniejszyła się „wkład” absolwentów szkół policealnych (o 3 p.p.) – przede wszystkim ze względu na zmniejszający się udział tej grupy w populacji badanych, o czym była mowa na początku raportu. Na niemal niezmiennym poziomie pozostał udział łączących pracę z nauką w grupie absolwentów szkół zasadniczych zawodowych i policealnych.

Wykres 20. Struktura wszystkich absolwentów z lat 2011-2015 z wyróżnieniem pracujących (w podziale na wyłącznie uczących się oraz łączących naukę z pracą) według typu szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

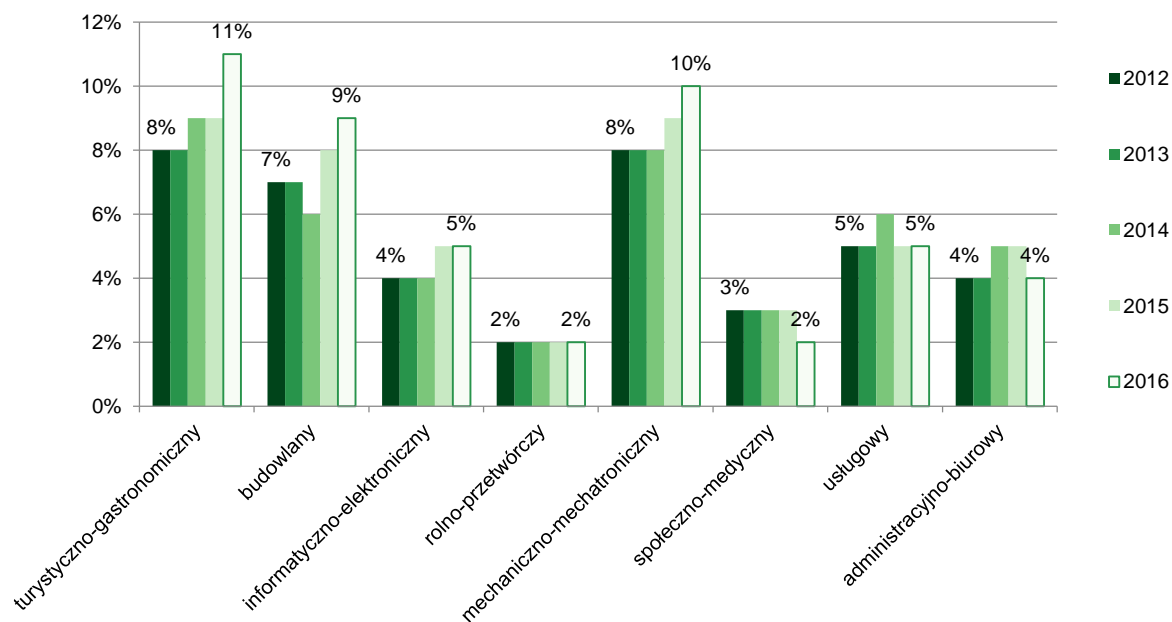
Z punktu widzenia zawodów, prezentowanych w ujęciu branż, największy przyrost pracujących w latach 2012-2016 miał miejsce wśród reprezentantów branży turystyczno-gastronomicznej (wzrost o 3 p.p. wyłącznie pracujących oraz 1 p.p. łączących prace z nauką), mechaniczno-mechatronicznej (kolejno o 2 p.p. oraz 1 p.p.) oraz budowlanej (o 2 p.p. wśród wyłącznie pracujących). W przypadku dwóch pierwszych branż duży udział zawodów o ponadprzeciętnych wartościach wskaźnika zatrudnienia stanowiły zawody uzyskiwane w trakcie nauki w technikum:

- ➔ dla branży **turystyczno-gastronomicznej**: kelner 80% pracujących, technik organizacji usług gastronomicznych 79%, technik agrobiznesu 76% oraz technik żywienia i gospodarstwa domowego 73%,
- ➔ dla branży **mechaniczno-mechatronicznej**: technik wiertnik 90%, technik mechanik 86% oraz technik pojazdów samochodowych 82%¹⁵.

¹⁵ W przypadku tej branży bardzo wysoki udział pracujących był również w zawodach po zasadniczej szkole zawodowej (ślusarz 88%, mechanik pojazdów samochodowych 87%, lakiernik 86%, blacharz samochodowy 83% oraz elektromechanik 82%).

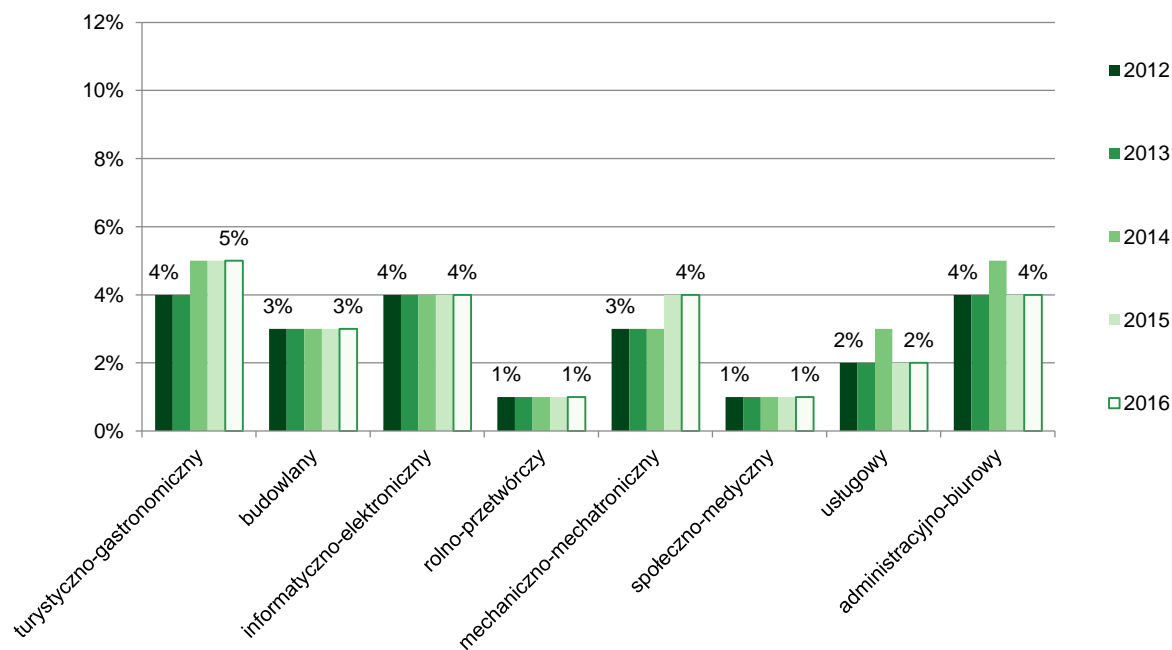

Wykres 21. Struktura wszystkich absolwentów z lat 2011-2015 z wyróżnieniem wyłącznie pracujących w podziale na branże

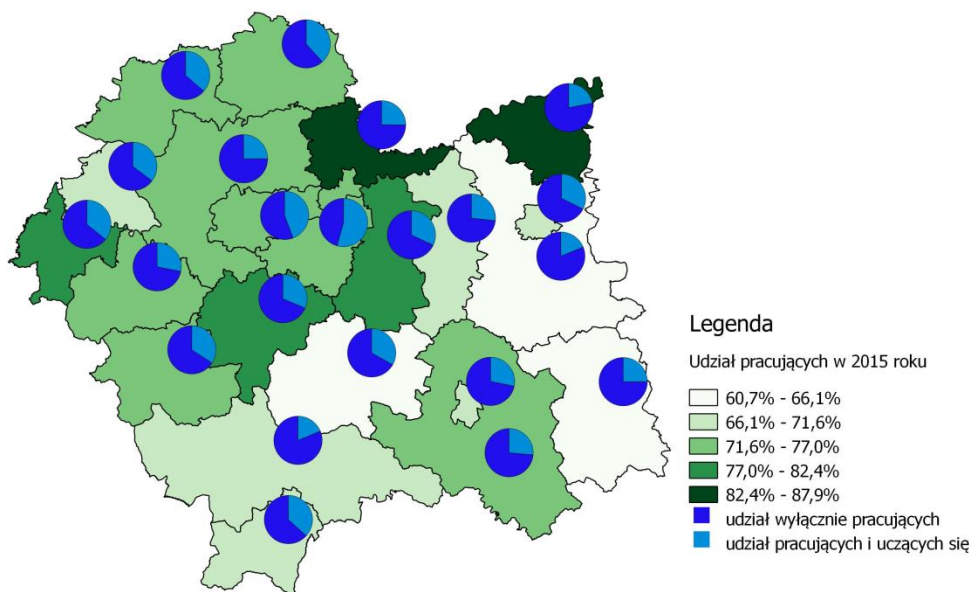

Źródło: badanie, obliczenia własne

Wykres 22. Struktura wszystkich absolwentów z lat 2011-2015 z wyróżnieniem łączących pracę z nauką w podziale na branże

Źródło: badanie, obliczenia własne

Mapa 4. Udział pracujących absolwentów rocznika 2015 w podziale na wyłącznie pracujących oraz łączących pracę z nauką

Źródło: badanie, obliczenia własne

Najwyższy udział osób pracujących zaobserwowano w powiatach: proszowickim (88%), dąbrowskim (84%), bocheńskim (82%), oświęcimskim (80%) oraz myślenickim (80%). Najlepsza sytuacja utrzymuje się w powiatach rolniczych: proszowickim i dąbrowskim przede wszystkim ze względu na klasyfikowanie pracy pomocniczej na roli jako zatrudnienia. Najniższe wskaźniki zatrudnienia utrzymują się w powiatach limanowskim (61%), gorlickim (62%), tarnowskim (66%), nowotarskim (66%) oraz w Nowym Sączu (66%). Najwyższy udział osób łączących pracę z nauką obserwowany jest w powiecie wielickim oraz Krakowie, a najniższy w powiatach tarnowskim oraz nowotarskim. Terytorialne zróżnicowanie sytuacji absolwentów jest bardzo zbliżone do notowanego w latach poprzednich.

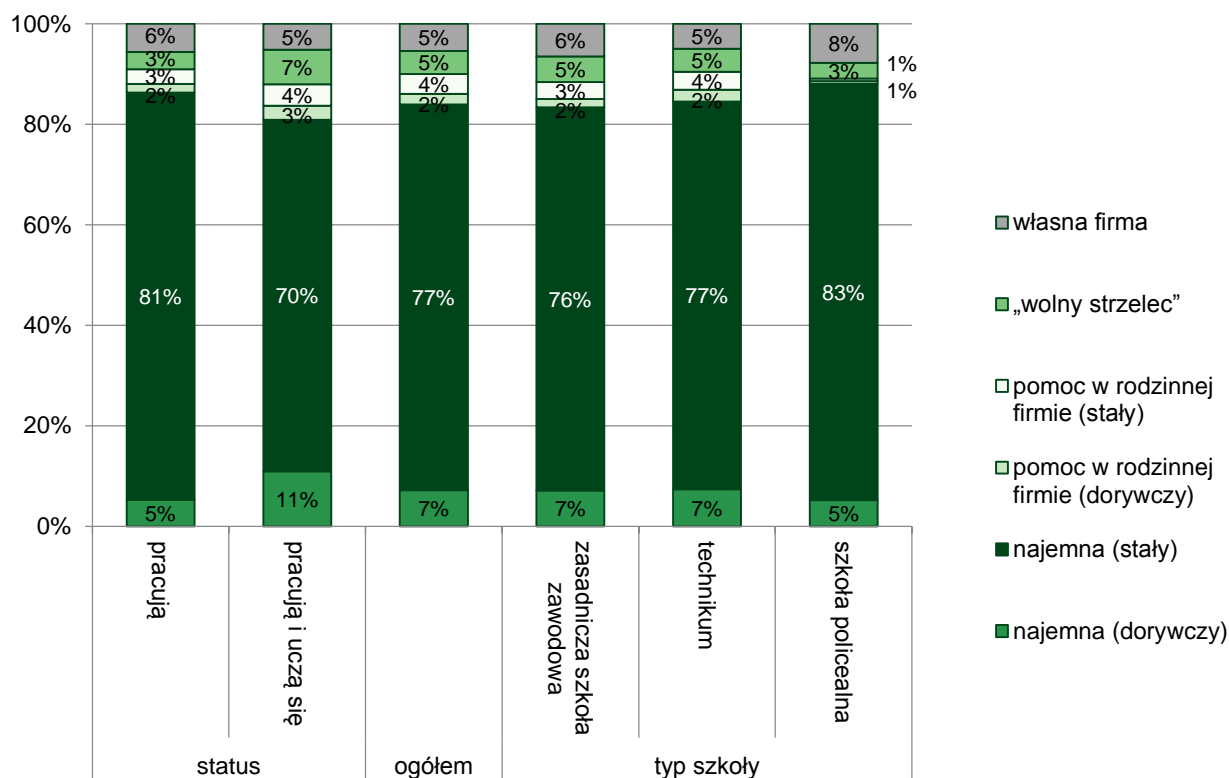
Charakter aktualnie wykonywanej pracy

Działalność zawodowa młodzieży po roku od ukończenia szkoły miała różny charakter. Większość z nich podejmowała pracę najemną - 84%. Kolejne pod względem popularności były pomoc w rodzinnej działalności gospodarczej (6%), własna firma (5%) oraz praca w charakterze „wolnego strzelca” (5%) – rozumianego w badaniu jako podejmowanie różnych zleceń dla różnych osób lub firm. Ten rodzaj dorywczej aktywności zawodowej w dalszych analizach został włączony do grupy osób pracujących najemnie. Obok charakteru zatrudnienia absolwenci pytani byli o to czy praca, którą wykonywali jest stała (tzn. dany absolwent planuje wykonywać ją regularnie przez dłuższy okres niż pół roku), czy też dorywczy (obejmowało to również pracę sezonową oraz wakacyjną). Na ten pierwszy typ zaangażowania w pracę wskazało 88% absolwentów, drugi 12%. Z punktu widzenia charakteru wykonywanej pracy „wolni strzelcy” najczęściej wskazywali, że praca ma charakter czasowy (53%), podczas gdy w gronie osób pracujących w rodzinnej firmie lub gospodarstwie

domowym 38%, a w pracy najemnej tylko 8%. Widać wyraźnie, która aktywności jest tymczasowa i w niedalekiej przyszłości ma szansę ulec zmianie.

Porównanie charakteru aktualnie wykonywanej pracy absolwentów, którzy byli badani w 2013 roku¹⁶ oraz przebadanych w 2016 roku wskazuje, że **sposób angażowania się młodzieży szkół zawodowych w rynek pracy nie zmienia się**. W badaniu wykonanym 3 lata wcześniej udział pracowników najemnych wyniósł 88%, prowadzących własną firmę 5%, a pomagających w rodzinnej firmie 6%. Wyniki tegorocznej edycji różniły się tylko o 1 p.p. (odpowiednio: 89%, 5% oraz 6%). Z obserwacji tej wynika, że mimo olbrzymiej poprawy sytuacji na rynku pracy, której beneficjentami była również młodzież kończąca edukację zawodową nie zmienia się charakter włączania w rynek pracy.

Wykres 23. Charakter aktualnie wykonywanej pracy w ujęciu statusu oraz typu szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

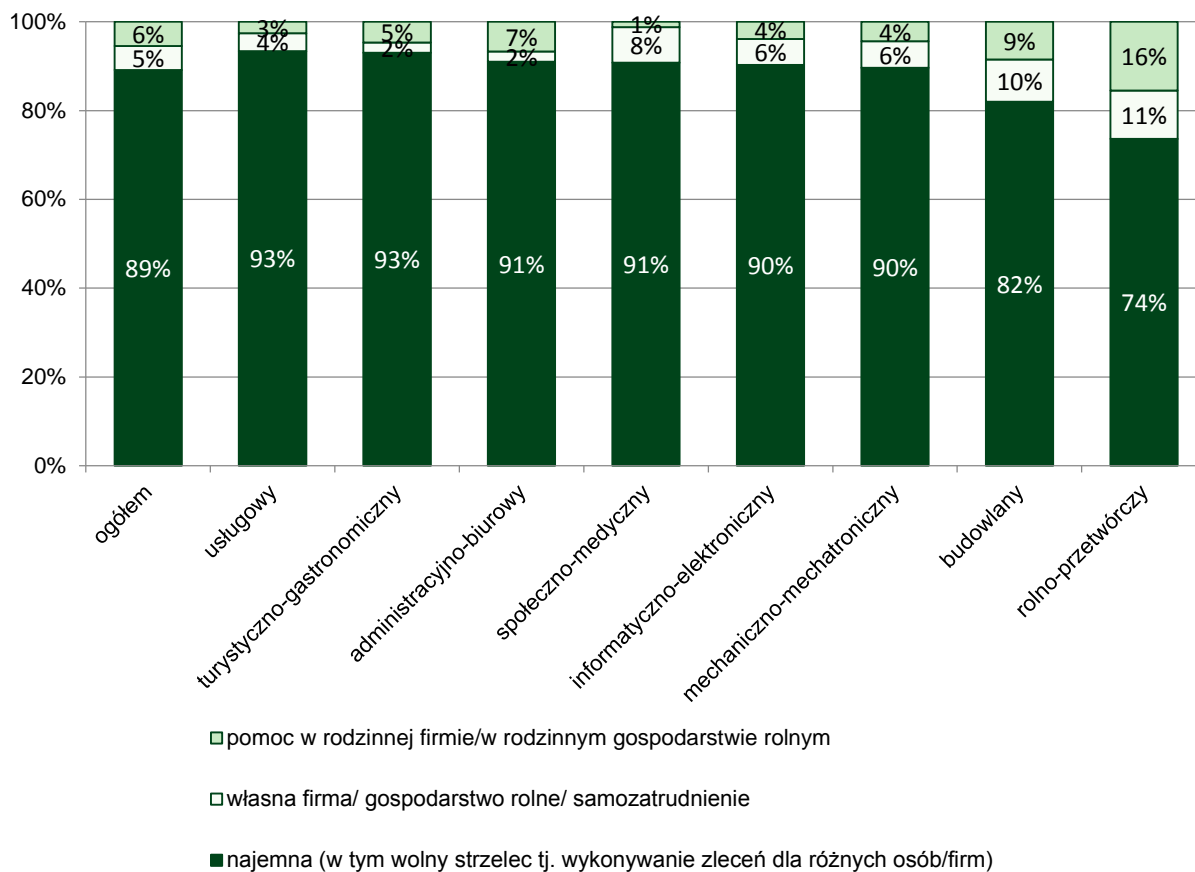
Zaangażowanie na rynku pracy nieznacznie się różni jeśli analizuje się je z perspektywy typu szkoły, tego czy praca jest wyłączną aktywnością oraz zawodu (w ujęciu branż). Wzrost zatrudnienia absolwentów obserwowany w ostatnich latach nie był równomierny w całej badanej grupie. Osoby wyłącznie pracujące częściej wykonują pracę najemną (86% wobec 81% w przypadku osób łączących pracę z nauką), a ich zaangażowanie częściej

¹⁶ Tegoroczne wyniki badania losów absolwentów porównywane będą do drugiej tury zrealizowanej w 2013 roku. Wybór tego badania podyktowane jest tym, że po pierwszej turze badania zmieniono znacząco kwestionariusz uniemożliwiając proste porównanie danych. Drugi powód stojący za tą decyzją to sytuacja na rynku pracy. W 2013 roku wskaźniki bezrobocia oraz inne opisujące sytuację absolwentów na rynku pracy były zdecydowanie najgorsze (porównaj wykres nr 4). Dla uzyskania skali poprawy sytuacji absolwentów oraz chcąc uzyskać odpowiednio mocny kontrast dla analizy zmian w pozostałych obszarach, wybrano rok 2013.

wskazywane jest jako stałe (z perspektywą wykonywania dłużej niż pół roku). W gronie osób pracujących nieznacznie większy udział stanowią własne firmy (o 1 p.p. wyższy, niż w grupie osób łączących pracę z nauką). Z kolei w gronie osób łączących pracę z nauką dużo wyższy jest udział osób pomagających w rodzinnej firmie lub gospodarstwie rolnym (o 2 p.p.) oraz „wolnych strzelców” (o 4 p.p.).

Z perspektywy typu szkoły największy udział pracowników najemnych był wśród absolwentów szkół policealnych (88%), najmniejszy wśród osób, które skończyły zasadniczą szkołę zawodową (83%). Absolwenci szkół policealnych najbardziej odstawali od osób kończących inne typy szkoły – większy w ich gronie był udział osób, które miały własną firmę (8%), mniejszy udział „wolnych strzelców” (3%), a osoby pomagające w rodzinnej firmie stanowiły tylko 2%.

Wykres 24. Charakter aktualnie wykonywanej pracy w ujęciu branż

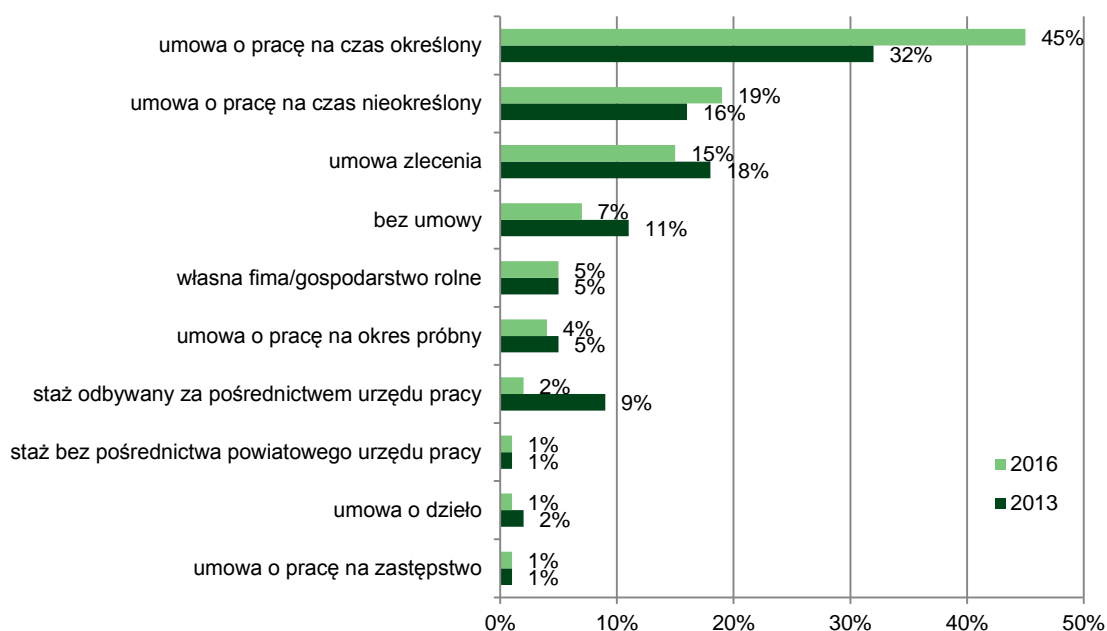
Źródło: badanie, obliczenia własne

Z punktu widzenia branż sytuacja była bardziej zróżnicowana – największy udział pracowników najemnych odnotowano w gronie osób, które uczyły się zawodów usługowych oraz turystyczno-gastronomicznych (po 93%), a także wśród zawodów administracyjno-biurowych i społeczno-medycznych (po 91%). Najniższy udział pracowników najemnych był wśród absolwentów branży rolno-przetwórczej (74%) oraz budowlanej (74%). W gronie tych profesji większy niż przeciętnie był udział osób pomagających w rodzinnej firmie bądź gospodarstwie rolnym (kolejno: 16% i 9%) oraz osób, które zdecydowały się na założenie własnej firmy

(kolejno: 11% i 10%). Znacząco wyższy udział firm był również wśród osób, które kończyły szkołę w zawodzie z branży społeczno-medycznej (8%).

Najczęstszą podstawą wykonywania pracy była umowa o pracę na czas określony, w oparciu o którą zatrudniony był niemal co drugi absolwent (45%). Kolejne pod względem popularności były umowa na czas nieokreślony (19%), umowa zlecenia (15%) oraz „bez umowy” (7%). W przypadku wskazań „bez umowy” bardzo często klasyfikowane były osoby, które wykonywały rodzinną działalność pomocniczą, która nie wymaga podpisywania umowy, a wiąże się z uzyskiwaniem ubezpieczenia społecznego. Na pozostałych miejscach były: własna firma (5%), umowa o pracę na okres próbny (4%), staż odbywany za pośrednictwem urzędu pracy (2%) oraz bez jego pośrednictwa (1%), umowa o dzieło (1%) oraz umowa o pracę na zastępstwo (1%).

Wykres 25. Podstawa wykonywania pracy w badaniu z 2016 i 2013 roku

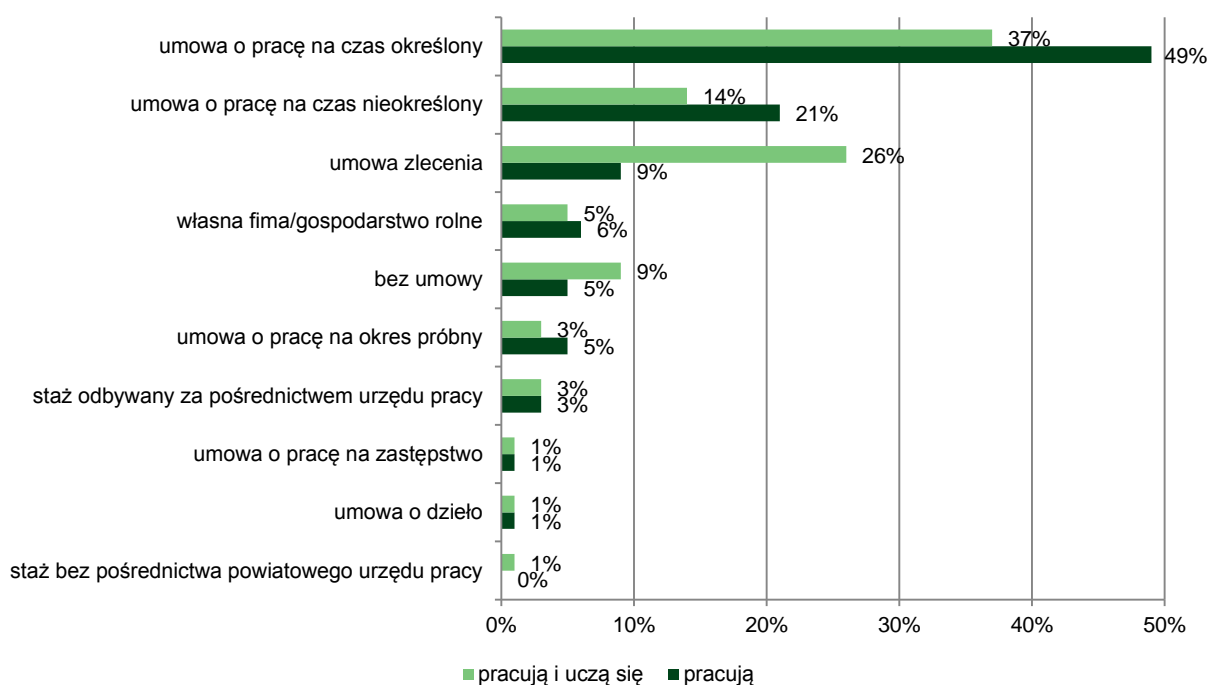
Źródło: badanie, obliczenia własne

W ostatnich trzech latach nastąpiły bardzo duże zmiany podstaw wykonywania pracy. Miał miejsce **wzrost umów** najbardziej pożądanym na rynku tj. umów **o pracę na czas określony** (o 13 p.p.) oraz **na czas nieokreślony** (o 3 p.p.). W przypadku wszystkich pozostałych podstaw wykonywania pracy miał miejsce spadek lub utrzymanie udziału z badania z 2013 roku. Największy spadek odnotowano wśród staży odbywanych za pośrednictwem urzędu pracy (spadek o 7 p.p.), pracy „bez umowy” (o 4 p.p.), umów zleceń (o 3 p.p.), umów o pracę na okres próbny (o 1 p.p.) i umów o dzieło (o 1 p.p.).

Zmiany, które są obserwowane wynikają m.in. z poprawy sytuacji na rynku pracy na skutek poprawy koniunktury oraz skierowania znaczących środków na programy adresowane do młodzieży. Pracodawcy coraz częściej mają problemy z zatrudnieniem pracowników, co wzmaga konkurencję o siłę roboczą. Jednym ze sposobów przyciągnięcia pracowników do siebie oraz zatrzymania ich w firmie jest proponowanie lepszych warunków zatrudnienia (w tym rodzaju umowy w oparciu, o którą młodzież świadczy pracę).

Drugim czynnikiem odpowiedzialnym za zmiany w opisywanym obszarze wynikać mogą ze **zmian prawnych, które służyć miały ograniczeniu pracy młodzieży na „umowach śmieciowych”**. Pod pojęciem tym, szczególnie popularnym w mediach, rozumiane były umowy cywilnoprawne w szczególności umowy zlecenia oraz umowy o dzieło, które zawierane były z młodymi ludźmi celem ominięcia przepisów prawa pracy oraz obniżenia klina podatkowego. Pojawiało się również rozszerzające rozumienie „umów śmieciowych” włączających obok przywołanych już umów cywilnoprawnych również samozatrudnienie oraz umowy zawierane na czas określony. Wśród najważniejszych modyfikacji prawa służących ograniczeniu „śmieciowości umów” wymienić należy ograniczenie liczby umów terminowych do trzech, na maksymalnie 33 miesiące (po przekroczeniu tych wartości kolejna umowa musi być zawarta na czas nieokreślony) oraz wyznaczenie minimalnej stawki godzinowej dla pracujących w oparciu o umowę o pracę oraz umowę zlecenia.

Wykres 26. Podstawa wykonywania pracy osób pracujących oraz łączących pracę z nauką

Źródło: badanie, obliczenia własne

Podstawa wykonywania pracy różni również grupy osób wyłącznie pracujących oraz łączących pracę z nauką. Osoby wyłącznie aktywne zawodowo świadczą pracę najczęściej w oparciu o umowę o pracę na czas określony (49%) oraz na czas nieokreślony (21%), a dopiero w trzeciej kolejności w oparciu o umowę zlecenia (9%). Osoby łączące pracę z nauką dużo rzadziej mają umowę o pracę (37% na czas określony oraz 14% na czas nieokreślony), zdecydowanie częściej włączani są w świat pracy za sprawą umów zleceń (26%). Na podstawie badania nie jest możliwe rozstrzygnięcie, na ile sytuacja ta wynika z przymusu (umowy te są mniej „opłacalne”), a na ile z wyboru (są bardziej elastyczne).

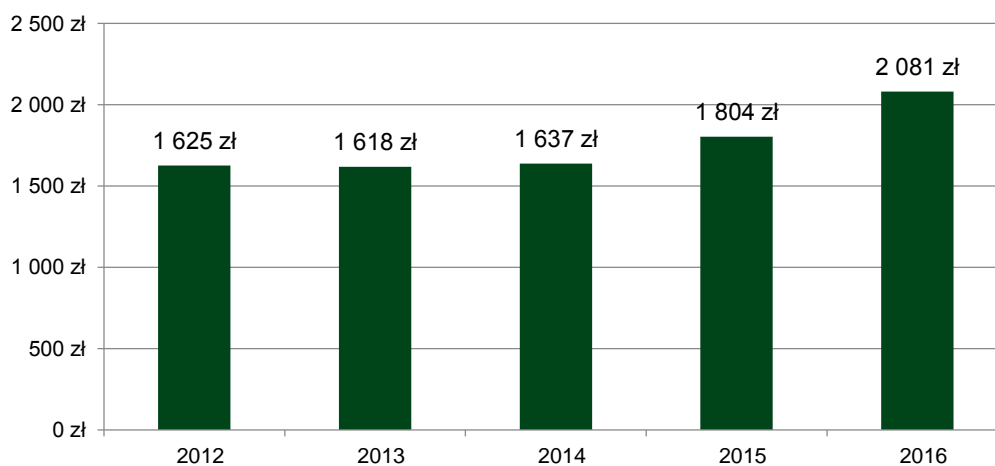
Analizując formę zatrudnienia z perspektywy typu szkoły różnice nie są bardzo znaczące. Absolwenci zasadniczej szkoły zawodowej, którzy uczyli się w trybie ucznia rzadziej pracowali w oparciu o umowę na czas określony (40%) oraz nieokreślony (17%), częściej zaś wskazywali na pracę „bez umowy” (14%). Z kolei

młodziacy pracownicy po zasadniczej szkole zawodowej, najczęściej ze wszystkich grup wskazywali na pracę w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony (25%). Absolwentów techników wyróżniało częstsze, niż w pozostałych typach szkół, podejmowanie pracy na czas określony (45%) oraz umów zleceń (16%), a absolwentów szkół policealnych zakładanie własnej firmy (8%), staż bez pośrednictwa urzędu pracy (3%) oraz umowa na zastępstwo (5%).

Wynagrodzenie

Kolejną ważną kwestią są wynagrodzenia. **Średnie wynagrodzenie netto absolwentów wyniosło 2 081 zł.** W porównaniu do średniej z poprzedniej tury badania **miał miejsce wzrost o 277 zł** (o 15%). Wzrost w badaniu z 2016 roku jest drugą tak znaczącą zmianą obserwowaną w całym cyklu badań absolwentów. W poprzedniej turze badania odnotowano wzrost o 167 zł (10%).

Wykres 27. Średnie wynagrodzenie netto absolwentów w kolejnych turach badania

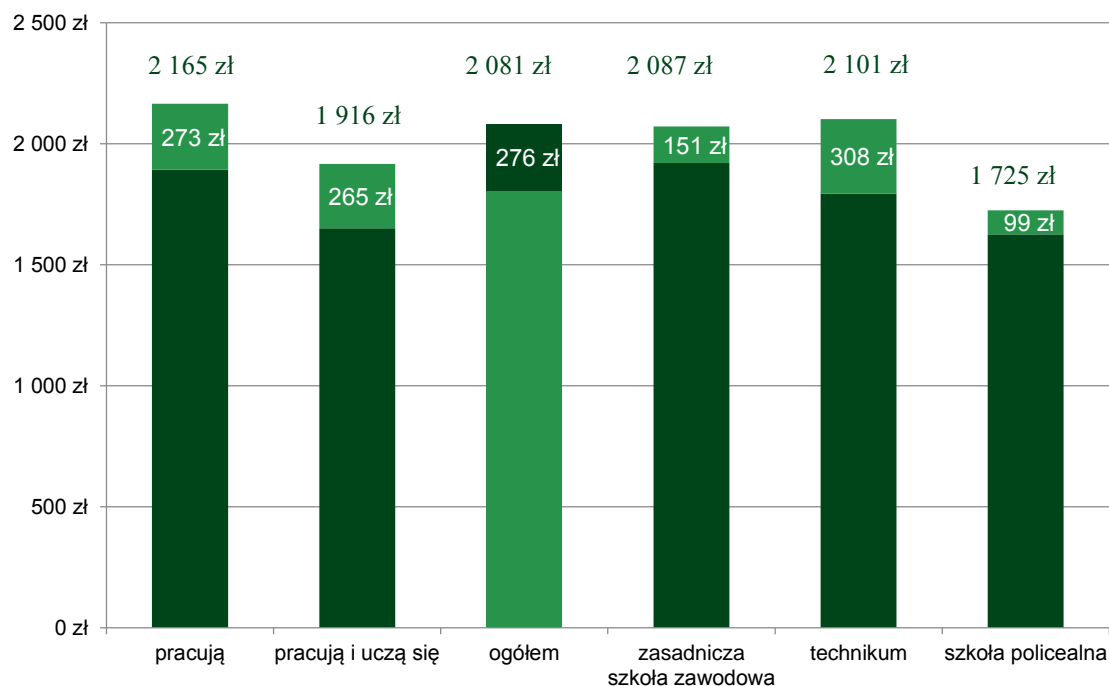
Źródło: badanie, obliczenia własne

W przypadku tak znaczących zmian celowe jest sprawdzenie, w których kategoriach zmiany były najbardziej dynamiczne. Na kolejnych trzech wykresach pokazane jest średnie wynagrodzenie w 2016 oraz 2015 roku z uwzględnieniem takich cech jak typ szkoły, łączenie pracy z nauką, rodzaj umowy w oparciu, o którą pracują absolwenci oraz zawód w ujęciu branż. Nałożenie zmian obserwowanych w pozostałych obszarach zatrudnienia pracowników pozwoli nam na przybliżenie się do odpowiedzi na pytanie, dlaczego rok do roku wynagrodzenia absolwentów wzrosło aż o 15%.

Średnie wynagrodzenie absolwentów łączących pracę z nauką (1 916 zł) było niższe o 249 zł od osób wyłącznie pracujących (2 165 zł). Możliwość wyłącznego poświęcenia się pracy przekłada się na wyższe wynagrodzenie. Sprzyja temu częstsze zatrudnienie wyłącznie pracujących na tych typach umów, które są „wyżej wyceniane” przez rynek (porównaj do [wykresu nr 26](#)). Pracujący są zatrudniani na umowach o pracę na czas określony (49%) oraz nieokreślony (21%), którym odpowiadają stosunkowo wysokie średnie stawki (kolejno: 1 975 zł oraz

2 730 zł), podczas gdy osoby łączące pracę z nauką najczęściej pracują w oparciu o umowę o pracę na czas określony (37%) oraz umowę zlecenie (26%), którym towarzyszą niższe średnie stawki (kolejno: 1 975 zł oraz 1 609 zł). Ciekawostką jest to, że pomimo różnic w średnich wynagrodzeniach zmiana w ostatnim roku była bardzo zbliżona w obydwu grupach (273 zł oraz 265 zł).

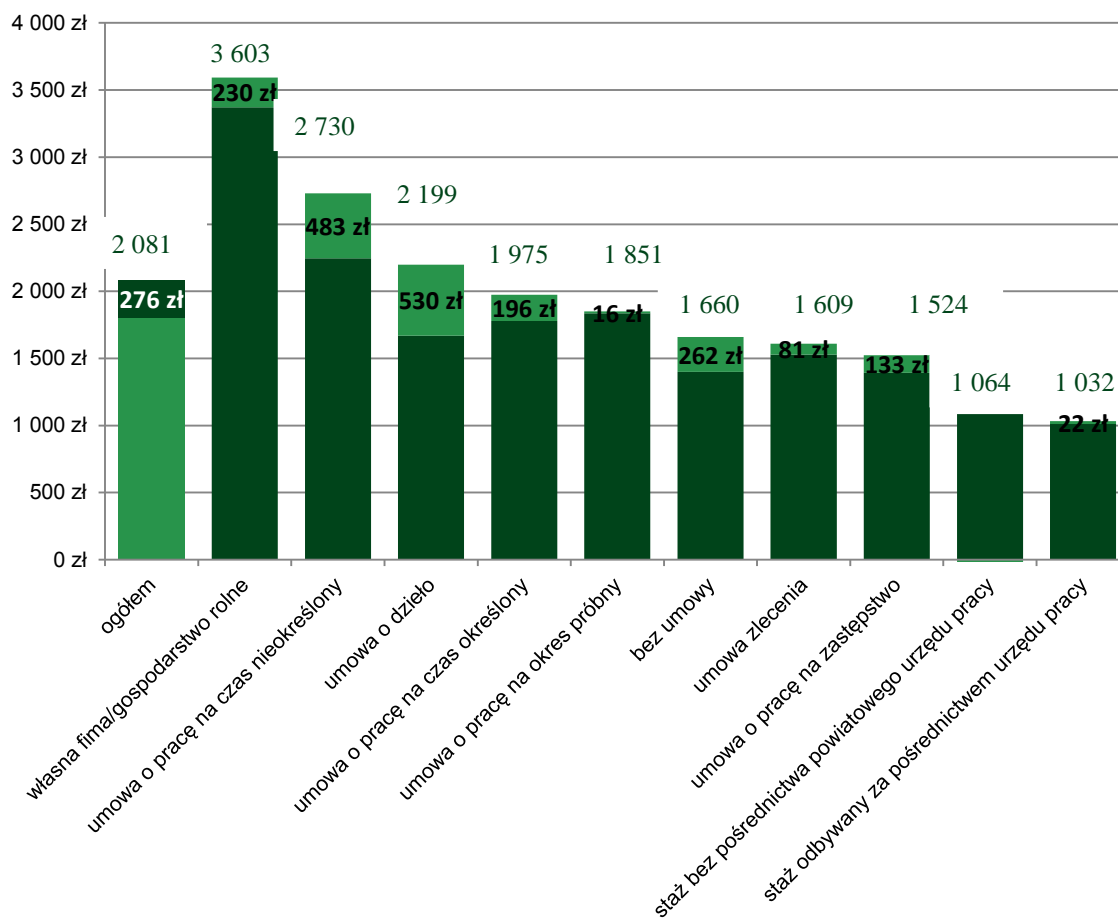
Wykres 28. Średnie wynagrodzenia w 2016 roku oraz wzrost wynagrodzeń pomiędzy badaniami w 2015 i 2016 roku w podziale na typ szkoły oraz z uwzględnieniem osób wyłącznie pracujących oraz łączących pracę z nauką

Źródło: badanie, obliczenia własne

Dużo większe zróżnicowanie wynagrodzeń utrzymuje się pomiędzy typami szkoły. Najwyższy średni poziom wynagrodzeń osiągnęli ci absolwenci, którzy ukończyli technikum (2 101 zł), zaraz za absolwentami zasadniczych szkół zawodowych (2 087 zł). Wyższe wynagrodzenia techników to wynik wzrostu średnich kwot obserwowanych pomiędzy ostatnimi turami badania (o 308 zł), dwukrotnie wyższy, niż w przypadku absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (151 zł). Absolwenci szkół policealnych zarabiali najmniej (1 725 zł), a wzrost ich wynagrodzeń był najniższy (99 zł). Wynika to przede wszystkim z faktu, że kształcenie w szkołach policealnych zdominowane jest przez zawody społeczno-medyczne, dla których miejscem zatrudnienia są publiczne placówki zdrowotne oraz instytucje pomocy społecznej.

Wykres 29. Średnie wynagrodzenia w 2016 roku oraz wzrost wynagrodzeń pomiędzy badaniami w 2015 i 2016 roku w podziale na podstawie wykonywania pracy

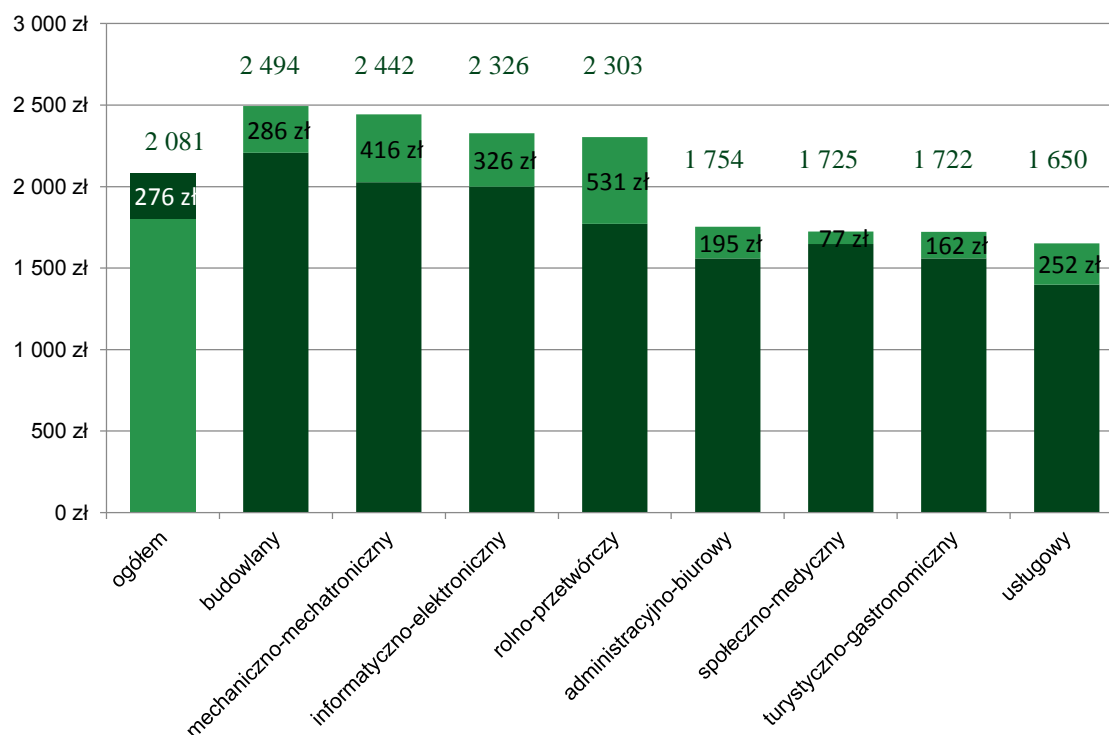
Źródło: badanie, obliczenia własne

Największe zróżnicowanie wynagrodzeń obserwowane jest z perspektywy podstawy wykonywania pracy. Pomiędzy najwyższym (średniomiesięczne zyski z tytułu prowadzenia firmy), a najniższym (stypendium stażowe) jest trzypółkrotna różnica. Powyżej średniej są: profity z tytułu posiadania firmy (3 603 zł), umowa o pracę na czas nieokreślony (2 730 zł) oraz umowa o dzieło (2 199 zł). Poniżej średniej lokują się umowa o pracę na czas określony (1 975 zł), umowa o pracę na okres próbny (1 851 zł), „bez umowy” (1 680 zł), umowa zlecenia (1 609 zł) oraz umowa o pracę na zastępstwo (1 524 zł). Najniższe uposażenie wiąże się z odbywaniem stażu – bez pośrednictwa urzędu pracy (1 064 zł) oraz z pośrednictwem urzędu pracy (1 032 zł). Stosunkowo niewysokie stypendium stażowe w porównaniu do wynagrodzenia z tytułu zatrudnienia w oparciu o jakąkolwiek inną formę, przy równoczesnym dużym zapotrzebowaniu na pracowników wskazuje na względnie niską atrakcyjność staży. **Przy dużych nakładach finansowych na wsparcie dla młodzieży oraz dobrej sytuacji na rynku pracy znalezienie uczestników do programów dla młodzieży jest trudne, co potwierdzają obserwacje pracowników publicznych służb zatrudnienia.**

Różnica pomiędzy dwoma najpopularniejszymi formami zatrudnienia, czyli umową o pracę na czas określony i nieokreślony wynosi 754 zł. Osoby, które dłużej pracują w firmie i uda im się uzyskać kontrakt nieograniczony czasowo, mogą liczyć na wyższe wynagrodzenie. Ponadto, porównując wynagrodzenia osób zatrudnionych

w oparciu o te kontrakty do badanych sprzed roku widać, że nastąpił znaczący wzrost wynagrodzeń szczególnie w gronie osób na kontraktach na czas nieokreślony (o 483 zł) znacząco przekraczając średni wzrost. Jedyną formą zatrudnienia, która cechowała się wyższym wzrostem r/r była umowa o dzieło (o 530 zł). Najmniejsze zmiany wynagrodzeń miały miejsce w przypadku staży (wzrost o 22 zł), co wynika przede wszystkim z faktu, że regulowane są ustawowo, nie zaś kształtowane przez rynek.

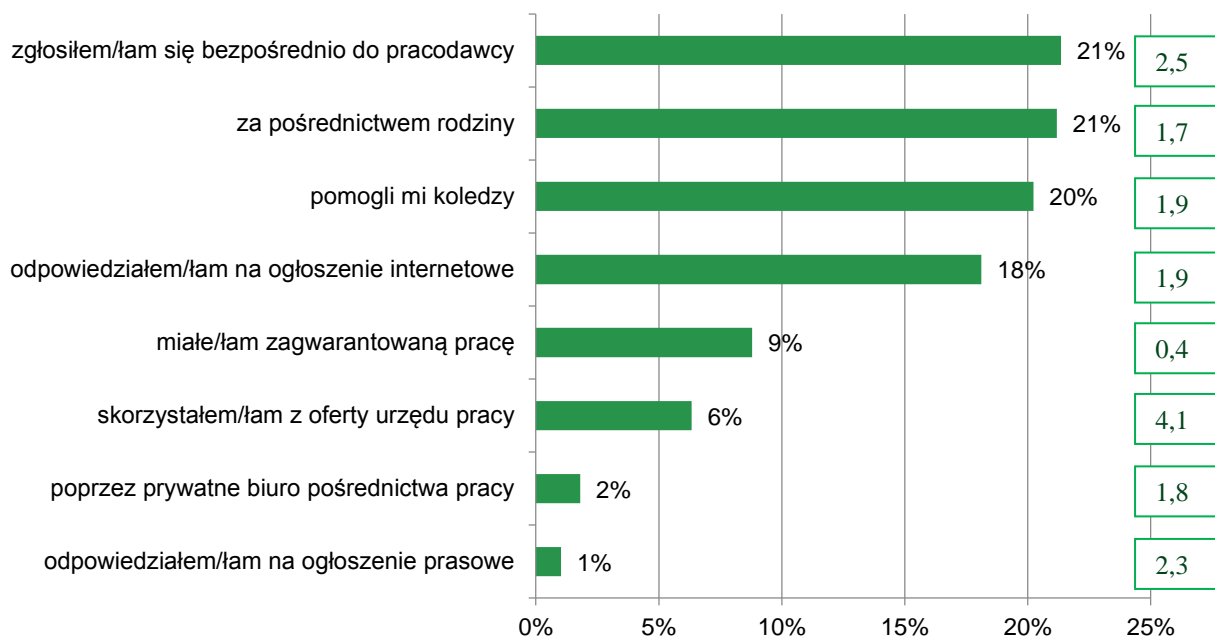
Wykres 30. Średnie wynagrodzenia w 2016 roku oraz wzrost wynagrodzeń pomiędzy badaniami w 2015 i 2016 roku w podziale na branże

Źródło: badanie, obliczenia własne

Ostatnią cechą, z perspektywy, której analizowane są wynagrodzenia to zawód zdobyty w szkole w ujęciu branżowym. Najwyższe wynagrodzenia były w branży budowlanej (2 494 zł), najniższe w branży usługowej (1 650 zł). Generalnie na wykresie tworzą się dwa skupienia branż o wyższych wynagrodzeniach (budowlana, mechaniczno-mechatroniczna, informatyczno-elektroniczna, rolno-przetwórcza) oraz niższych wynagrodzeniach (administracyjno-biurowa, społeczno-medyczna, turystyczno-gastronomiczna, usługowa). Wspólnym mianownikiem wyróżnionych grup jest wysoki udział pracujących mężczyzn w pierwszej i kobiet w drugiej grupie. Średnie wynagrodzenia dla absolwentów wyniosło **2 354 zł**, a dla absolwentek **1 612 zł**. **Kobiety po roku od ukończenia edukacji w szkole zawodowej mogły liczyć na wynagrodzenia o 742 zł niższe**. Ponadto, porównując uposażenia absolwentów z poprzednich tur badania widać, że w branżach „męskich” wzrost wynagrodzeń był wyższy (o 390 zł¹⁷), niż w przypadku branż „kobiecych” (o 172 zł).

¹⁷ Przywołana miara to średnia arytmetyczna ze średnich wzrostu wynagrodzeń dla 4 branż „męskich”. Analogicznie wyliczona zmiana średnich wynagrodzeń dla branż „damskich”.

Wykres 31. Sposób znalezienia pracy oraz średni czas jej poszukiwania (w miesiącach)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Średni czas poszukiwania pracy to 2,2 miesiąca. **W porównaniu do badania sprzed 3 lat¹⁸ okres poszukiwań skrócił się o przeszło 1,5 miesiąca** (wówczas wynosił 3,9 miesiąca) co świadczy o większej łatwości znalezienia pracy. Najskuteczniejszą metodą poszukiwania pracy było korzystanie z pośrednictwa rodziny (21% pracujących w ten sposób znalazło pracę, a czas poszukiwania była najkrótszy ze wszystkich prezentowanych metod). Równie wysoko plasowało się korzystanie z pomocy kolegów (20% wskazań i czas poszukiwań 1,9 miesiąca). Te dwie metody są zbliżone do siebie, a popularność wynika przede wszystkim z metod poszukiwań mniejszych pracodawców, na stanowiska manualne, którzy dużo chętniej korzystają z polecenia przez dotychczasowych pracowników. Aktualnie bardzo ważne są takie cechy pracownicze jak: solidność, chęć do pracy, pozytywne nastawienie, czy uczciwość, które na plan dalszy przesuwiają kwalifikacje. Na pierwszym miejscu pojawiają się czynniki, które pracodawcy zweryfikować mogą tylko na stanowisku pracy, bądź zdać się na opinię swoich pracowników, którzy do pracy rekomendują bliskich albo znajomych poręczając występowanie wymienionych cech. Duża popularność oraz wysoka skuteczność tej metody była obserwowana również w poprzednich turach badania. Wówczas średni czas znalezienia pracy z pomocą kolegów wyniósł 3,7 miesiąca, a z pomocą rodziny aż 5,4 miesiąca. Ten sposób znalezienia pracy częściej wykorzystywany był przez mężczyzn oraz absolwentów techników i zasadniczych szkół zawodowych.

Metoda równie często wymieniana co polecenie to **samodzielny, bezpośredni kontakt z pracodawcą** (21% wskazań). Poszukiwanie pracy w ten sposób trwało ok. 2,5 miesiąca i było krótsze o przeszło miesiąc niż 3 lata temu. Sposób ten częściej okazywał się skuteczny dla mężczyzn oraz absolwentów szkół policealnych.

¹⁸ Zawodowy start. Raport z badania losów absolwentów szkół zawodowych 2012, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2013 za: <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2016/05/zawodowy-start-2012.pdf>

Kolejną metodą, która okazała się skuteczna w znalezieniu pracy było **poszukiwanie za pośrednictwem internetu** (18%). Czas znalezienia pracy z wykorzystaniem tego sposobu wyniósł niespełna 2 miesiące i był o półtora miesiąca krótszy niż 3 lata temu. Z metody tej chętniej korzystają kobiety oraz absolwenci techników i szkół policealnych.

Część pracujących absolwentów wskazała, że pracy nie poszukiwała, gdyż miała ją zagwarantowaną (9%). Najczęściej wskazywali ją absolwenci zasadniczych szkół zawodowych. Na pytanie konkretyzujące o firmy, które gwarantowały zatrudnienie, młodociani pracownicy wskazali na miejsce odbywania praktycznej nauki zawodu, absolwenci techników i zasadniczej szkoły zawodowej realizowaną w trybie ucznia na rodziną firmę, a absolwenci szkoły policealnej na „inna firmę”.

Co dwudziesta osoba wskazała, że skorzystała z pośrednictwa urzędu pracy. Czas znalezienia pracy z wykorzystaniem tej metody był zdecydowanie najdłuższy (4,1 miesiąca), ale w porównaniu do badania sprzed 3 lat skrócił się o przeszło 2 miesiące (wówczas trwało to 6,3 miesiąca). Z metody tej dwa razy częściej korzystały kobiety, niż mężczyźni oraz szczególnie chętnie korzystali absolwenci szkół policealnych.

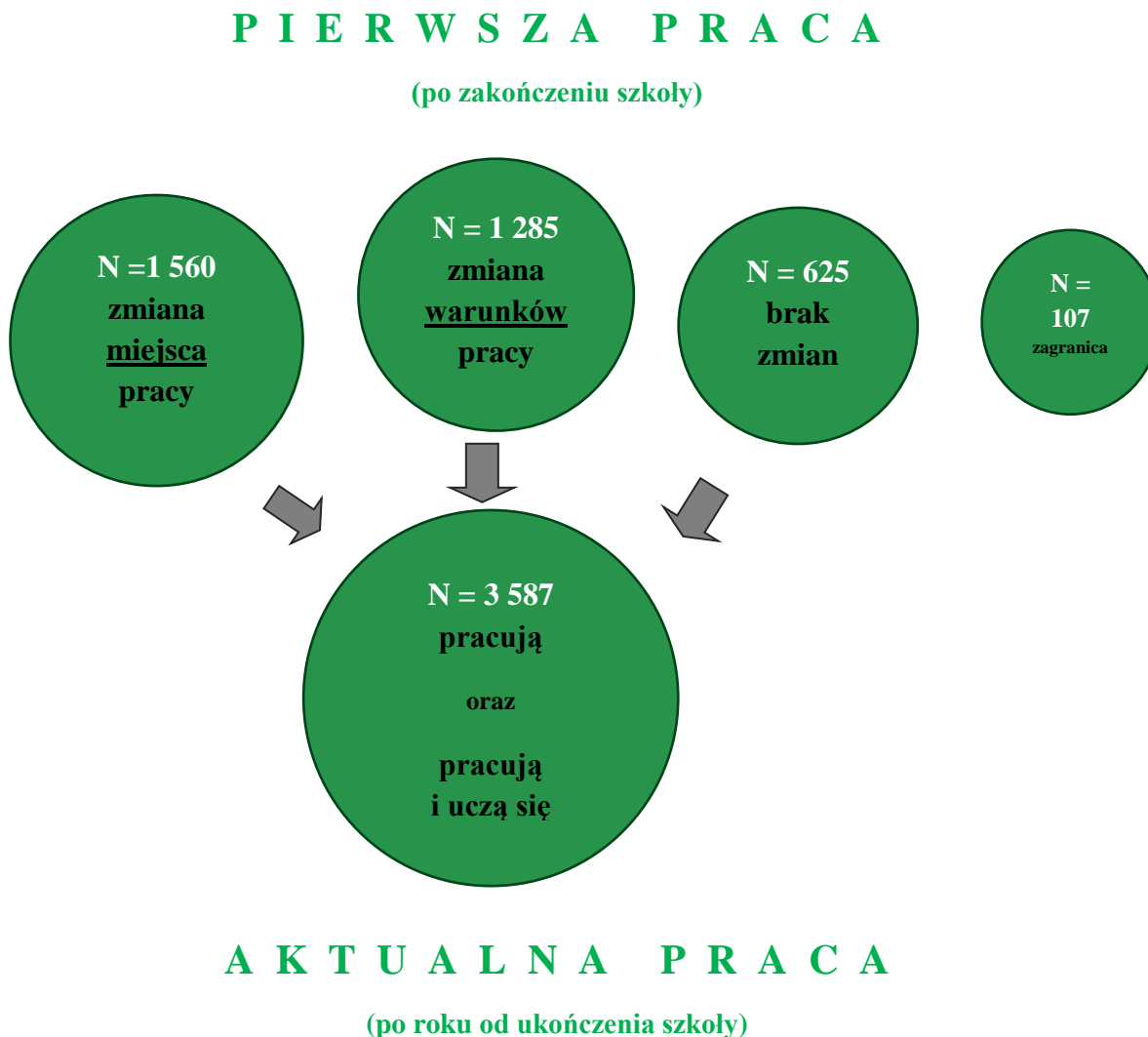
Na podstawie danych monitorujących sytuację absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy po roku od ukończenia szkoły należy wskazać, że ich sytuacja uległa znaczącej poprawie. Zdecydowanie skrócił się czas poszukiwania pracy. Wzrosła liczba pracujących oraz utrzymała się wysoka liczba uczących się, przy równoczesnym spadku bezrobotnych. To co niepokoi to utrzymujący się niemal niezmienny udział biernych zawodowo. Generalna poprawa sytuacji absolwentów dokonała się przy równoczesnej poprawie warunków pracy, wzrosły wynagrodzenia oraz udział umów o pracę, które gwarantują absolwentom większe bezpieczeństwo oraz respektują przywileje pracownicze.

Zmiana pracy

Absolwenci brali udział w badaniu po roku od ukończenia szkoły. W tym czasie wielu z nich udało się znaleźć pracę. Niektórzy w tym okresie zdążyli także zmienić pracodawcę. W tej części raportu została zaprezentowana sytuacja osób, które po roku od ukończenia szkoły pracowały. Z tej części analizy zostały wyłączone osoby, które w momencie badania były za granicą¹⁹ oraz osoby, które prowadziły działalność gospodarczą²⁰. Szczegółowy opis grup wraz z podaniem liczebności znajduje się na poniższym schemacie.

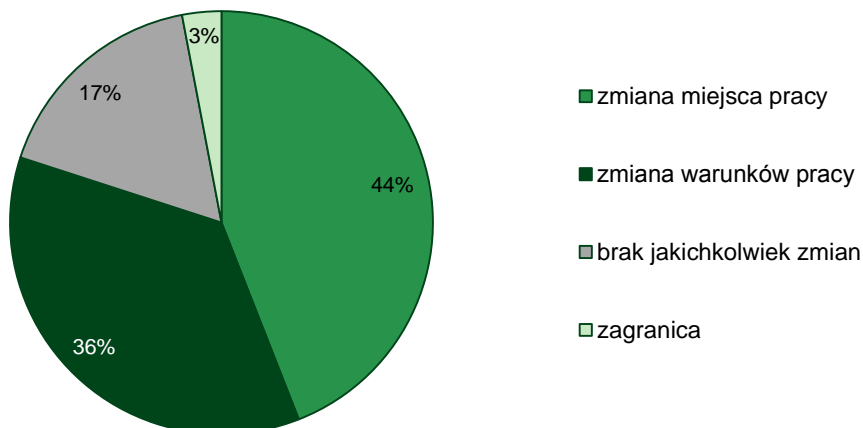
¹⁹ W badaniu występowała grupa osób przebywających za granicą w momencie zbierania danych. Jeżeli respondenci ci nie wypełnili ankiety w wersji elektronicznej, a w bazie kontaktów istniał numer telefonu stacjonarny zdecydowano się na kontakt z osobą „dobrze poinformowaną”, która przekazywała podstawowe informacje o tym, co aktualnie absolwent robi. Niestety nie było możliwe pozyskanie pełnych danych – stąd brak jest informacji o pierwszej pracy tych osób.

²⁰ Wyłączenie osób posiadających własną firmę z dalszej analizy wynika z braku bloku pytań o szczegółowe warunki pracy przed założeniem firmy. Spośród wszystkich osób, które w trakcie realizacji badania prowadziły własną firmę (N=189) część prowadzi firmę bezpośrednio od zakończenia nauki w szkole (N=100), a część wcześniej pracowała (N=89). Przywołane liczebności zostały wyłączone do schematu nr 2 oraz wykresu nr 32, natomiast nie pojawiają się w pozostałych zestawieniach w tym podrozdziale.

Schemat 2. Pierwsza (zaraz po szkole) oraz aktualna (po roku od ukończenia szkoły) praca

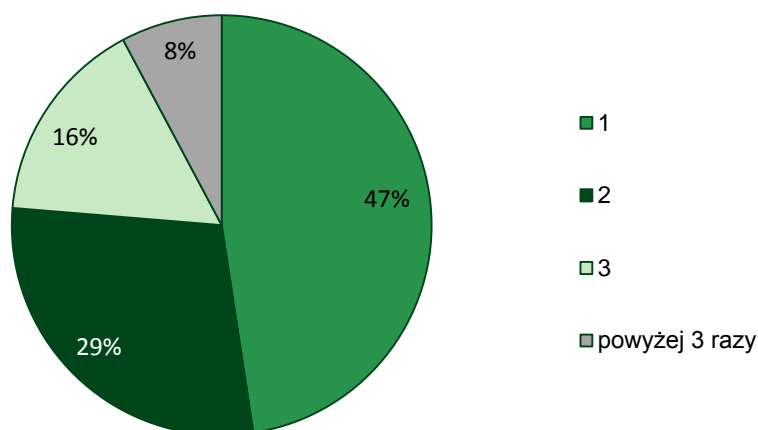
Źródło: badanie, obliczenia własne

72% absolwentów w momencie badania pracowało. Dla 53% pracujących aktualnie wykonywana praca była pierwszą podjętą po ukończeniu szkoły. W grupie tej znalazły się osoby, które od rozpoczęcia aktywności zawodowej pracują na niezmiennych warunkach (17% ogółu pracujących) oraz tacy, dla których warunki pracy uległy zmianie (36% ogółu). Niespełna połowa pracujących (44%) zdecydowało się na **zmianę miejsca zatrudnienia**. Częściej decydowali się na to absolwenci techników, z zawodem z branży turystyczno-gastronomicznej oraz administracyjno-biurowej, kobiety oraz osoby, które łączyły naukę z zawodem. **Warunki pracy** częściej **zmieniły się** osobom z zawodem z branży informatyczno-elektronicznej, mężczyznom, łączącym pracę z nauką. Na **niezmienionych warunkach pracy** częściej zatrudnione były kobiety, absolwenci zasadniczych szkół zawodowych i szkół policealnych, wykonujących zawód z branży rolno-przetwórczej oraz usługowej.

Wykres 32. Co się stało z pierwszą pracą (podejmowanej bezpośrednio po szkole)?

Źródło: badanie, obliczenia własne

W gronie osób, które od momentu ukończenia szkoły zdecydowały się na zmianę miejsca pracy (44% aktualnie pracujących) niespełna połowę grupy stanowiły osoby, które pracę zmieniły tylko raz. 29% osób wskazało, że pracę zmienili 2 razy, 16% wskazało, że pracę zmienili 3 razy, a 8% pracę zmieniała więcej niż 3 razy. Jak na okres 15 miesięcy to dużo, zważywszy, że średni okres zatrudnienia w pierwszej pracy wyniósł niespełna 7 miesięcy.

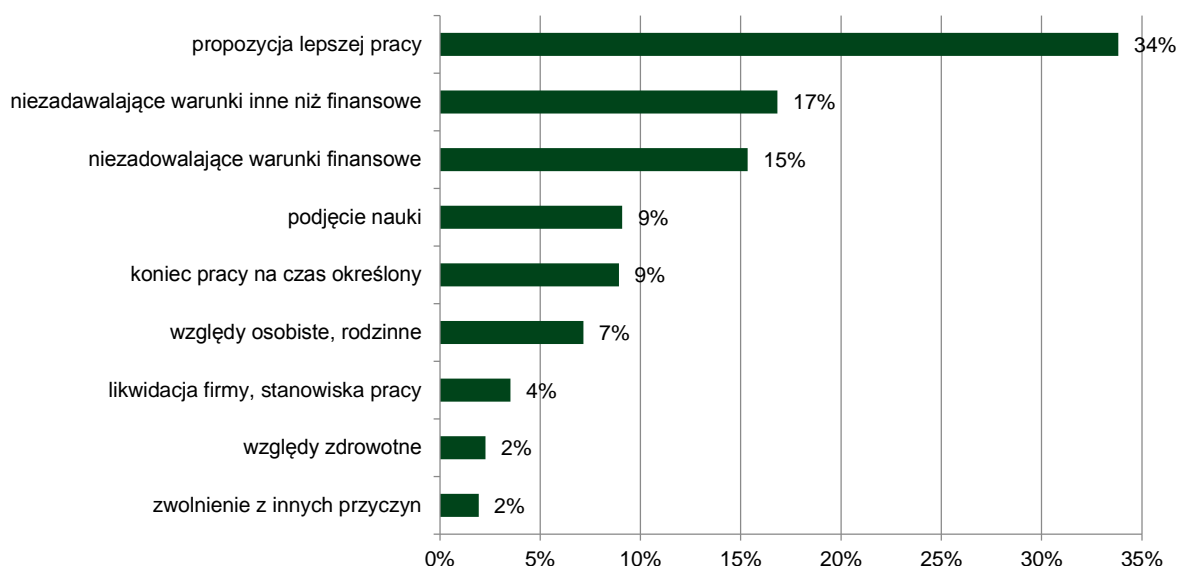
Wykres 33. Ile razy zmieniałeś miejsce pracy od momentu ukończenia szkoły (N=1 470)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Spośród tych, którzy zmienili pracodawcę najdłużej w pierwszej pracy zatrudnieni byli absolwenci szkół policealnych (11 miesięcy), którzy zdobyli zawód z branży społeczno-medycznej (11), zatrudnieni w oparciu o umowę o pracę na czas nieokreślony (10), których praca była całkowicie zgodna z wyuczonym zawodem (8)

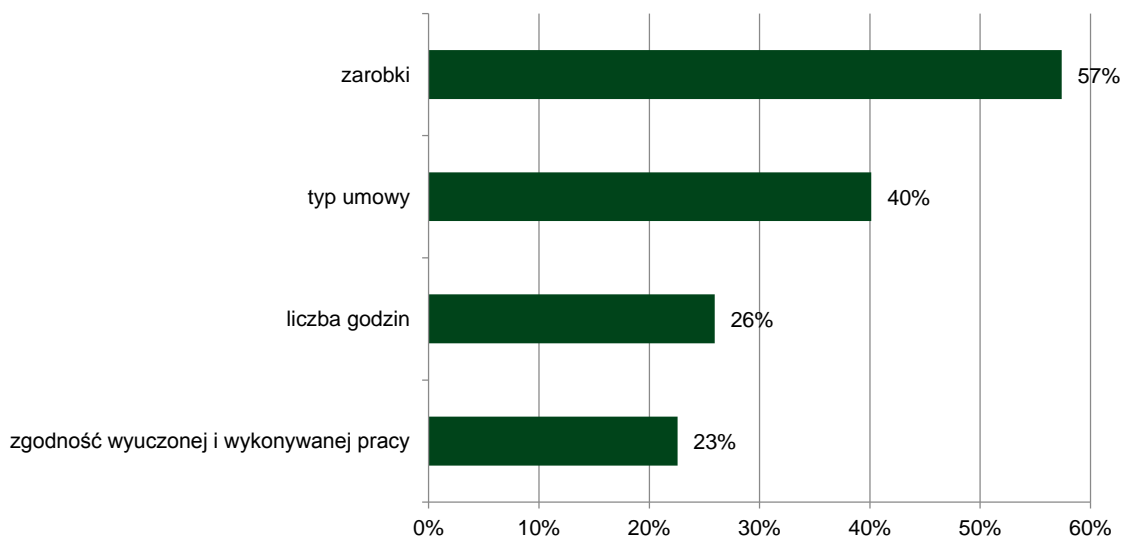
oraz osiągające ponadprzeciętne wynagrodzenie. Krócej niż przeciętnie w pierwszej pracy zatrudnione były osoby, które pracowały w zawodach branży budowlanej (6) i turystyczno-gastronomicznej (6), absolwenci zasadniczej szkoły zawodowej (6), których zawód wyuczony nie był zgodny z wykonywanym (6), zatrudnione na okres próbny (4) oraz zastępstwo (4), uzyskujący wynagrodzenie niższe niż przeciętne.

Wykres 34. Powody rezygnacji z pierwszej pracy

Źródło: badanie, obliczenia własne

W kontekście przywołanych okresów zatrudnienia dla poszczególnych grup osób oraz warunków pracy nie powinny dziwić powody rezygnacji z pierwszej pracy. **Najczęściej absolwenci decydowali się na zmianę pracy, gdyż zaproponowano im lepsze warunki zatrudnienia** (34%, na tą odpowiedź częściej wskazywały kobiety oraz absolwenci zasadniczych szkół zawodowych) lub gdy te warunki, na których do tej pory pracowali nie satysfakcjonowały ich (15% wskazań na warunki finansowe, 17% na inne niż finansowe). W tej drugiej grupie przyczyn nieznacznie częściej pojawiali się absolwenci szkół policealnych. Kolejne pod względem wskazań były podjęcie nauki oraz koniec pracy na czas określony (obydwa wskazywane przez 9% respondentów - częściej przez absolwentów techników). Następne powody to względy osobiste (7% - częściej wskazywane przez kobiety) oraz likwidacja stanowiska pracy (4%).

Wykres 35. Zmiana warunków pracy osób, które od ukończenia szkoły pracują u tego samego pracodawcy (N=1 810)

Źródło: badanie, obliczenia własne

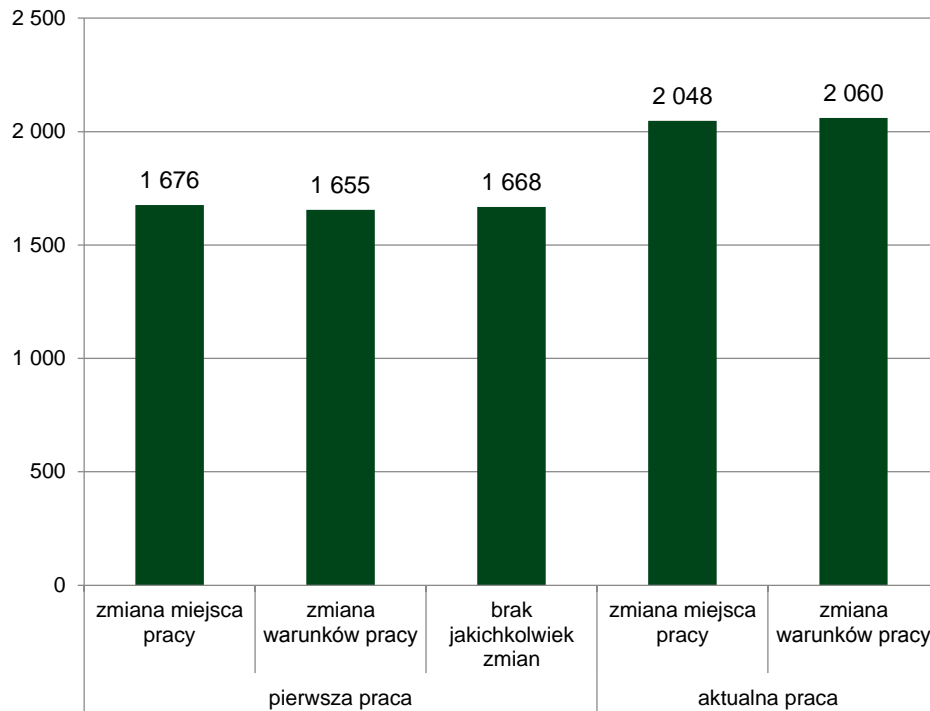
Dla 53% pracujących pierwsza praca, którą podjęli po ukończeniu szkoły, była wykonywana nieprzerwanie aż do momentu realizacji badania. W przypadku 2/3 osób z tych, które nie zmieniły miejsca zatrudnienia, zmieniły się warunki pracy. W przypadku części absolwentów zmiany miały miejsce w więcej niż jednym obszarze. 1/3 osób, które nie zmieniły miejsca pracy pozostały w firmie na początkowych warunkach zatrudnienia.

Na podstawie zebranych od absolwentów danych możliwe jest porównanie trzech przeanalizowanych do tego momentu w raporcie warunków wykonywania pracy, czyli podstawa wykonywania pracy, wynagrodzenie oraz poziom zgodności pracy wyuczonej i wykonywanej. Porównywane będą następujące grupy:

- ➔ osoby, które **zmieniły miejsce pracy** (opisywane będzie pierwsze i aktualne miejsce pracy),
- ➔ osoby, które **zmieniły warunki pracy** nie zmieniając miejsca pracy (porównywane będą pierwsze i aktualne warunki zatrudnienia),
- ➔ osoby, które od początku pracy nie zmieniły ani miejsca pracy, ani warunków zatrudnienia (**brak jakichkolwiek zmian**).

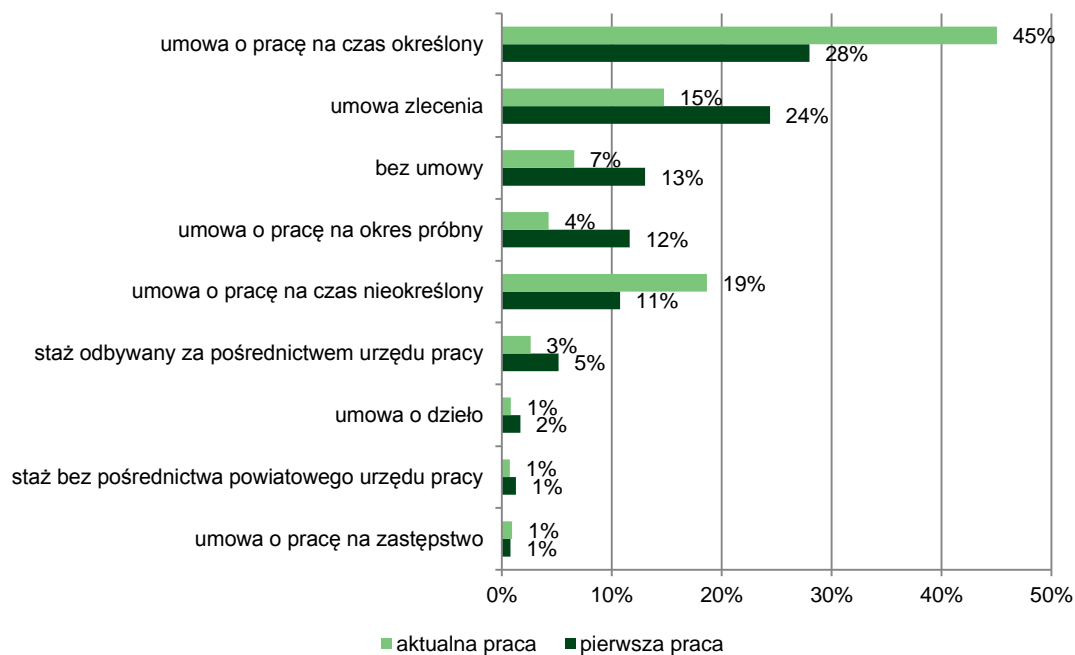
Porównanie wyżej wymienionych grup pozwoli na wskazanie tych, w których zmiany są najbardziej korzystne.

Początkowe wynagrodzenie dla trzech porównywanych grup było bardzo podobne – oscylowało pomiędzy 1 655 zł, a 1 676 zł. Zmiana miejsca pracy lub warunków wynagrodzenia przenosiły absolwentów na inny pułap. Po zmianie wynosiły około 2 050 zł. W przypadku osób, które nie zmieniły pracodawcy wzrost wynagrodzeń był nieznacznie wyższy (405 zł), niż w przypadku osób, które zmieniły miejsce wykonywania pracy (371 zł).

Wykres 36. Zmiana wynagrodzeń – różnice pomiędzy pierwszą i aktualną pracą

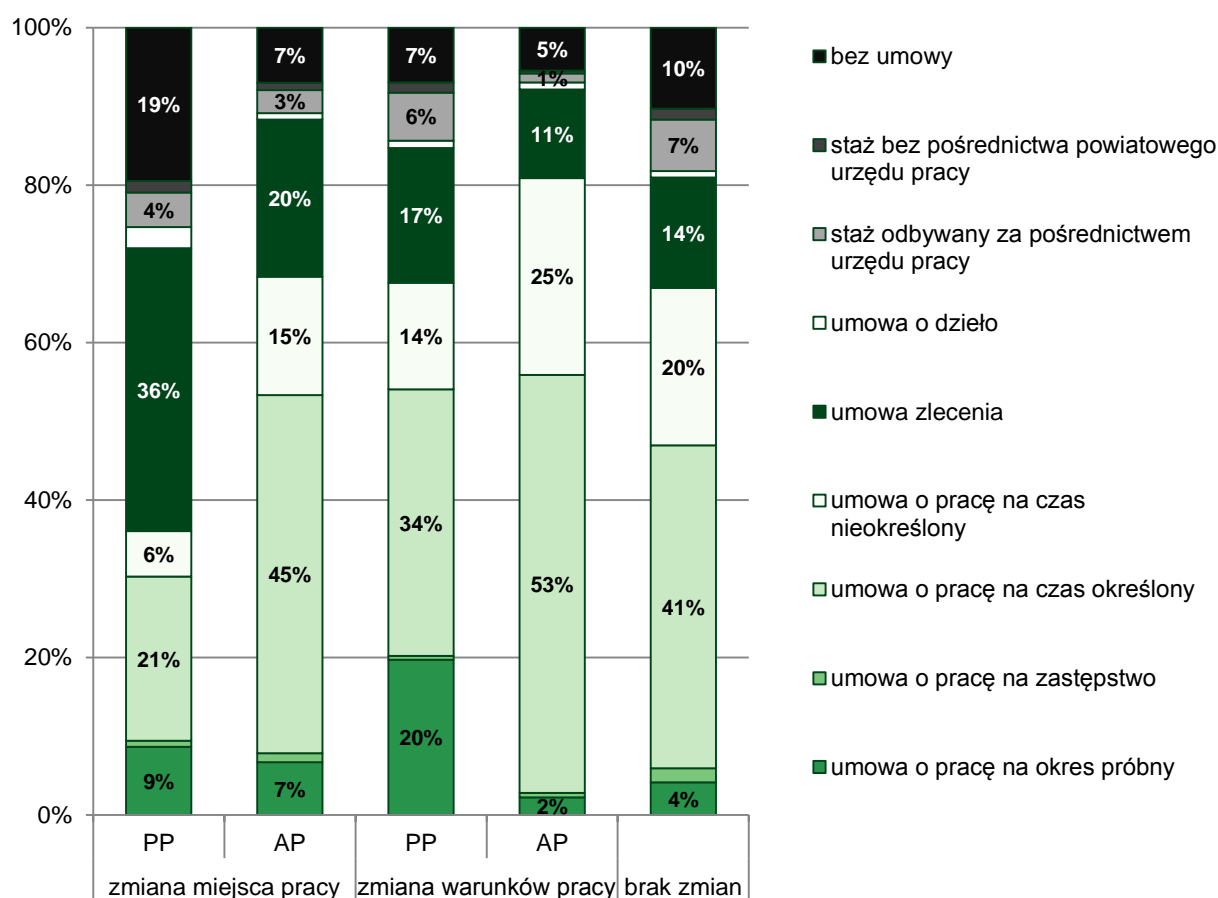
Źródło: badanie, obliczenia własne

Z porównania podstaw wykonywania pierwszej i aktualnej pracy wynika, że na skutek zmian warunków zatrudnienia wzrasta udział umów na czas określony (o 17 p.p.) oraz umów na czas nieokreślony (o 9 p.p.), przy równoczesnym spadku umów zleceń (o 9 p.p.), umów o pracę na okres próbny (o 8 p.p.), „bez umowy” (o 6 p.p.) oraz stażu odbywanego za pośrednictwem urzędu pracy (o 2 p.p.).

Wykres 37. Podstawa wykonywania pierwszej i aktualnie wykonywanej pracy

Źródło: badanie, obliczenia własne

Gdy przyjrzeć się rodzajom umów stanowiących podstawę wykonywania pracy widać, że zmiany nie są jednakowe w grupie osób zmieniających miejsce pracy oraz osób zmieniających warunki pracy (bez zmiany firmy). Różne są również „punkty startowe” tych grup. Struktura podstaw wykonywania pracy mocno różni się między sobą, ci którzy zmieniają pracodawcę najczęściej pracowali „na umowie zlecenia” (36%), w oparciu o umowę o pracę na czas określony (21%) oraz „bez umowy” (19%). Ci, którzy zmieniali warunki zatrudnienia w ramach tej samej firmy, w pierwszym etapie zatrudnienia najczęściej pracowali w oparciu o umowę o pracę na czas określony (34%), umowę na okres próbny (20%) oraz umowę zlecenia (17%). W drugim przypadku widać, że proponowane kontrakty na wstępie dobrze rokowały na kontynuację zatrudnienia w tej firmie (większość stanowiły umowy na okres próbny i czasowy). Struktura umów w gronie osób, które nie zmieniły żadnych warunków pracy, najbardziej zbliżona jest do osób, które zdecydowały się na zmianę miejsca pracy.

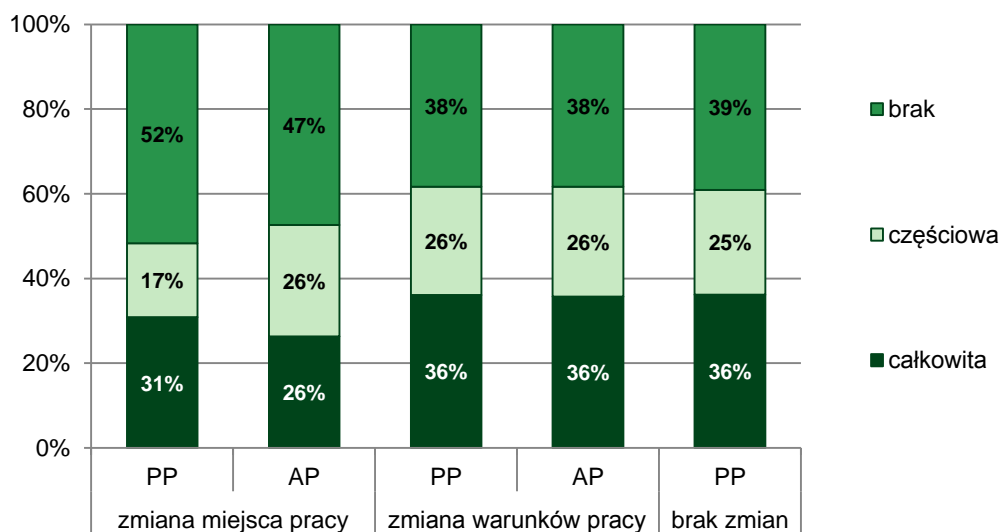
Wykres 38. Podstawa wykonywania pierwszej i aktualnie wykonywanej pracy²¹

Źródło: badanie, obliczenia własne

W gronie osób, które zmieniły miejsce pracy najczęściej „ubywa” umów zleceń (o 16 p.p.) oraz zatrudnionych „bez umowy” (o 12 p.p.), najczęściej przybywa umów o pracę na czas określony (o 25 p.p.) oraz nieokreślony (o 9 p.p.). W przypadku osób, którym zmieniają się warunki pracy widać wyraźny „ubytek” umów na okres próbny (o 17 p.p.) oraz nieznaczne zmniejszenie udziału umów zleceń (o 6 p.p.) oraz staży odbywanych za pośrednictwem urzędu pracy (o 5 p.p.). Podobnie jak w przypadku osób zmieniających miejsce pracy największy przyrost odnotowują umowy o pracę na czas określony (o 19 p.p.) oraz nieokreślony (o 11 p.p.). W obydwu grupach kierunek zmian jest taki sam, natomiast znacząco różni się skala tych zmian.

Warto dodać, że w przypadku osób, które zdecydowały się na zmianę miejsca pracy, oceny zadowolenia wyborem zawodu były najniższe (3,4), podczas gdy w przypadku dwu pozostałych grup były wyższe i wynosiły niemal tyle samo (3,6). Prawdopodobnie trafny wybór zawodu pozwala na łatwiejsze dopasowanie na rynku pracy i redukuje ryzyko wykonywania pracy niezgodnej z profilem wykształcenia.

²¹ Symbolem PP oznaczona jest pierwsza praca, a AP aktualna praca.

Wykres 39. Zgodność wyuczonego i wykonywanego zawodu w pierwszej i aktualnej pracy

Źródło: badanie, obliczenia własne

Zgodność wyuczonego i wykonywanego zawodu nie zmienia się znacząco. Jedynie w grupie osób zmieniających miejsce pracy na początku praca jest słabiej dopasowana do ukończonego profilu wykształcenia, a zmiana polega na zmniejszeniu udziału osób, które pracowały całkowicie niezgodnie z profilem wykształcenia (z 52% do 47%), przy równoczesnym wzroście udziału tych, którzy pracowali wykorzystując tylko część zdobytych w trakcie nauki kwalifikacji (z 17% do 26%). Poziomą zgodność pracy osób, które zdecydowały się na zmianę miejsca pracy w aktualnej pracy, jest niższy w grupie osób nie zmieniających firmy (bez względu czy pozostaniu w firmie towarzyszy zmiana warunków pracy, czy nie). Zagadnienie zgodności zakończonej nauki oraz aktualnej pracy jest szczególnie istotne, gdyż pozwala zobaczyć, na ile treść oraz sposób nauczania w szkole przystaje do warunków pracy i ma szansę być wykorzystana w przyszłej pracy. Zagadnieniu temu poświęcony jest cały kolejny rozdział.

VII. WYKORZYSTANIE WIEDZY SZKOLNEJ W PRACY

Teoretyczna i praktyczna nauka zawodu

Co roku w „Badaniu losów absolwentów szkół zawodowych” poruszane jest szczegółowo jedno wybrane zagadnienie. W 2016 roku było nim wykorzystanie wiedzy szkolnej w aktualnej pracy. Osoby, które po ukończeniu szkoły zawodowej pracowały poproszono o refleksję na temat tego, jak nauka zawodu w szkole przekłada się na wykonywanie pracy oraz które elementy odbytej edukacji mają największe przełożenie na wykonywaną aktualnie pracę.

Edukacja w szkole zawodowej składa się z **kształcenia ogólnego**²² (matematyka, język polski, historia etc.) oraz **kształcenia zawodowego** (teoretycznego i praktycznego). Zajęcia z kształcenia ogólnego oraz zawodowego teoretycznego organizowane są przez szkołę. Realizacja praktycznego kształcenia zawodowego w każdym typie szkoły wygląda inaczej.

Praktyczna nauka zawodu to zajęcia praktyczne odbywające się w zasadniczych szkołach zawodowych oraz praktyki zawodowe organizowane w technikach i szkołach policealnych. W ZSZ możliwy jest dwutorowy sposób zdobywania zawodu: w trybie ucznia (gdzie za organizację zajęć teoretycznych i praktycznych odpowiedzialna jest szkoła) oraz w trybie młodocianego pracownika (kształcenie ogólne i zawodowe teoretyczne organizowane jest przez szkołę, natomiast kształcenie zawodowe praktyczne realizowane jest u pracodawcy na podstawie umowy o pracę). Uczniowie i młodociani pracownicy uczęszczający do zasadniczych szkół zawodowych na zajęcia praktyczne poświęcają około połowę czasu przeznaczanego na całą naukę. Praktyczna nauka zawodu w przypadku techników i szkół policealnych jest realizowana w ramach praktyk zawodowych, które powinny umożliwić zastosowanie i pogłębienie zdobytej wiedzy i umiejętności zawodowych w rzeczywistych warunkach pracy. Praktyki zazwyczaj są bardzo krótkie²³. Dla potrzeb raportu informacje o praktykach zawodowych oraz zajęciach praktycznych będą prezentowane łącznie, mimo znaczących różnic między nimi.

²² Kształcenie ogólne nie występuje w szkołach policealnych, w których odbywa się tylko kształcenie zawodowe.

²³ Tamże, str. 49

Wykres 40. Uczestnictwo w praktykach zawodowych/ zajęciach praktycznych według typu szkoły

Źródło: badanie, obliczenia własne

Najczęściej praktyczna nauka zawodu odbywa się w firmach. W przypadku uczniów techników na pracodawców wskazało 86% uczniów, a w przypadku szkół policealnych - 85%. Wśród miejsc, gdzie odbywać się mogą praktyki zawodowe, wyróżniały się także gospodarstwa rolne. W przypadku zasadniczych szkół zawodowych realizacja praktycznej nauki zawodu jest rozdzielona na tryb ucznia i młodocianego pracownika. Młodociani pracownicy zajęcia praktyczne odbywają u pracodawcy (90%), 7% wskazała na warsztaty szkolne, a 2% na Ochotnicze Hufce Pracy. Z kolei uczniowie najczęściej korzystają z zajęć praktycznych oferowanych i organizowanych przez szkołę (67%). Na drugim miejscu wskazani zostali pracodawcy (24%), na trzecim centra kształcenia praktycznego (7%). Zaprezentowane miejsca odbywania praktycznej nauki zawodu obejmują większość miejsc, w których uczniowie mogą zdobywać bądź doskonalić umiejętności praktyczne.

Sposób organizacji praktycznej nauki zawodu w poszczególnych typach szkół jest różny. W przypadku nauki w trybie młodocianego pracownika modelowe rozwiązanie zakłada, że uczeń znajdzie pracodawcę, z którym podpisze umowę o pracę, a następnie ten pracodawca skieruje go do szkoły w celu zdobycia teoretycznej wiedzy o zawodzie. W przypadku odbywania nauki w trybie ucznia, szkoła zajmuje się zarówno organizacją teoretycznej, jak i praktycznej nauki zawodu, przy czym część praktyczna może odbywać się poza szkołą. O praktyki zawodowe w zależności od przyjętych rozwiązań zabiega szkoła lub sam uczeń.

Z badania z 2014 roku²⁴ udało się uzyskać informację o tym po czyjej stronie była inicjatywa w znalezieniu miejsca odbywania praktycznej nauki zawodu. W przypadku uczniów techników i szkół zasadniczych

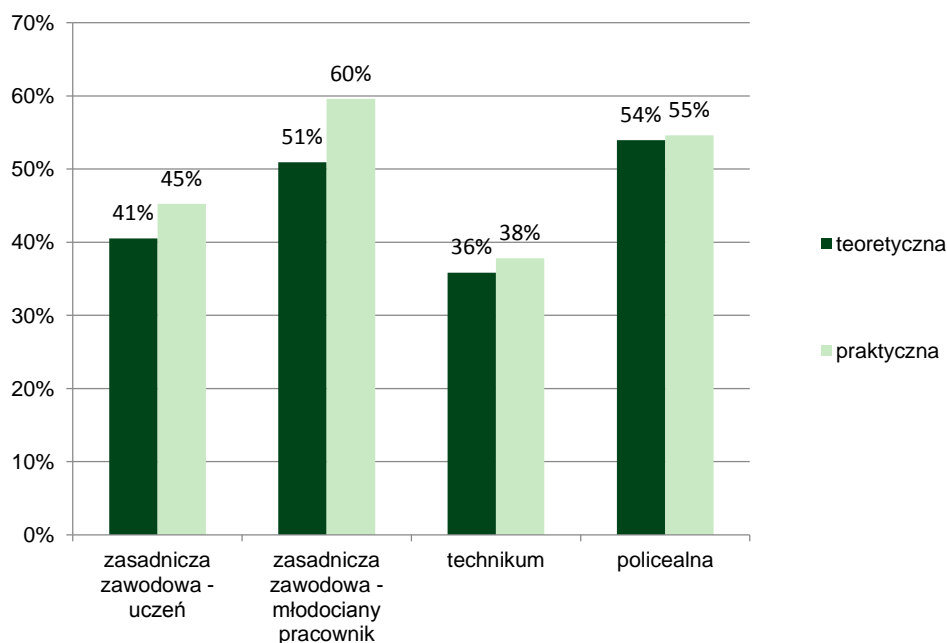
²⁴ Zawodowy start. Raport z badania losów absolwentów szkół zawodowych 2014, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2015 za: <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2016/05/zawodowy-start-2015.pdf>

zawodowych kształcących się w trybie uczenia więcej inicjatywy w tym obszarze przejawiała szkoła, w przypadku uczniów szkół policealnych oraz szkół zasadniczych zawodowych w trybie młodocianego pracownika to sam uczeń zabiegał o miejsce odbywania praktycznej nauki zawodu. Z badania wynikało, że poziom zaangażowania w poszukiwania pracodawcy gotowego przyjęcia praktykanta nie przekładało się na to co robili absolwenci w momencie badania (pracują, uczą się, pozostawanie poza aktywnością edukacyjno-zawodową).

Poziom wykorzystania wiedzy zawodowej w pracy

Osoby pracujące oceniały poziom wykorzystania tego czego się nauczyły w szkole w aktualnym miejscu pracy. Generalnie wyżej oceniana była możliwość wykorzystania wiedzy praktycznej (42% tej wiedzy była wykorzystywana przez absolwentów), niż teoretycznej (39%²⁵). Dużo większe zróżnicowanie ujawnia się, gdy spojrzeć na wyniki z perspektywy typu szkoły, na najwyższy poziom wykorzystania wskazywali absolwenci zasadniczych szkół zawodowych w trybie młodocianego pracownika (51% - teoretyczna i 60% - praktyczna) oraz szkół policealnych (54% - teoretyczna i 55% - praktyczna). Najślabiej oceniana była możliwość wykorzystania wiedzy zawodowej wyniesionej z technikum (36% - teoretyczna i 38% - praktyczna). Oceny dokonane przez absolwentów nie różniły się ze względu na płeć. Nie miało znaczenia, czy aktualnie osoba łączy pracę z nauką, czy też nie.

Wykres 41. Poziom wykorzystania wiedzy zawodowej w aktualnej pracy

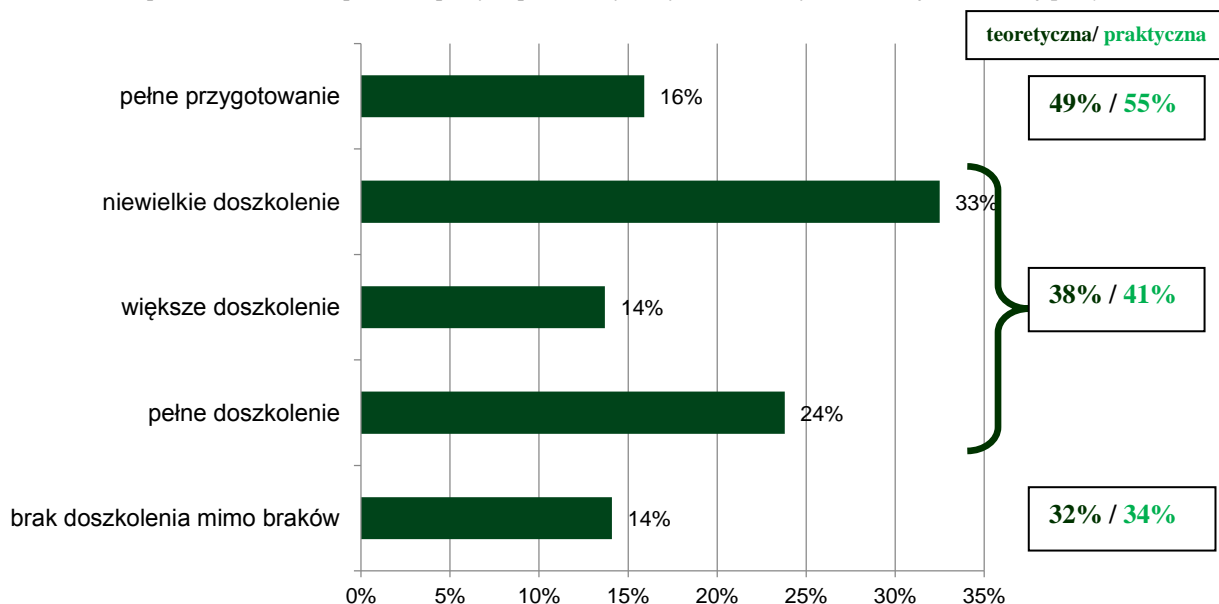

Źródło: badanie, obliczenia własne

²⁵ Średni poziom wskazań na pytanie o to jaki udział tego czego się nauczyły w szkole mogą wykorzystać w miejscu pracy. Mediana wskazań zarówno dla wiedzy teoretycznej i praktycznej wynosił 40%.

Inną miarą zakresu przygotowania zawodowego na etapie edukacji do wykonywania pracy po jej ukończeniu jest zakres doszkolenia, który muszą przejść absolwenci w momencie zatrudnienia w zakładzie pracy. Generalnie tylko 16% absolwentów twierdziło, że posiada pełne przygotowanie do wykonywania zawodu i rozpoczęcie pracy nie wiązało się dla tych osób z żadnym doszkoleniem. Równocześnie w grupie tej ocena stopnia wykorzystania przygotowania zawodowego był najwyższy (teoretycznego - 49% i praktycznego - 55%). Częściej na brak potrzeb doszkalania wynikający z pełnego przygotowania wskazywali absolwenci szkół policealnych oraz szkół zawodowych uczących w trybie młodocianego pracownika. Aż 70% absolwentów wskazywało, że przeszła przeszkolenie na początku pracy, przy czym 33% w niewielkim stopniu, 14% w umiarkowanym stopniu, a 24% przeszło pełne doszkolenie (w gronie tych osób najczęściej pojawiali się absolwenci zasadniczych szkół zawodowych kształcących się w trybie ucznia). Średni poziom wykorzystania wiedzy zawodowej dla osób przechodzących doszkolenie był niższy, niż w przypadku osób, które były przygotowane do wykonywania zawodu. W gronie osób pracujących były również takie, które wskazywały, że pomimo braku przygotowania do wykonywania pracy nie przeszły żadnego doszkolenia (14%). Oceny wykorzystania przygotowania zawodowego w grupie tej był dużo niższy od średniej (teoretycznego - 32% i praktycznego - 34%).

Wykres 42. Stopień doszkolenia na początku pracy, a poziom wykorzystania wiedzy zawodowej w aktualnej pracy

Źródło: badanie, obliczenia własne

Włączanie się pracodawców w kształcenie zawodowe, szczególnie widoczne w ZSZ w trybie kształcenia młodocianego pracownika przynosi pozytywne efekty. Osoby kończące zasadniczą szkołę zawodową w tym trybie cechują się łatwiejszym znajdowaniem pracy (trwa to krócej), a praca którą wykonują w wyższym stopniu jest zgodna z profilem wykształcenia. Zdobywanie zawodu dokonuje się przy równoczesnym kształceniu praktycznym na stanowisku pracy. Pozytywne aspekty są dostrzegane również po stronie pracodawców. Zaangażowanie pracodawców w kształcenie zawodowe uczniów przekłada się na realny wpływ na poziom przygotowania pracownika oraz możliwość pozostawienia w zakładzie pracy najlepiej rokujących. Z deklaracji absolwentów wynika, że pracodawcy zatrudniając młodego pracownika i tak muszą ponieść koszt jego doszkolenia. Ryzyko zatrudnienia pracownika nie nadającego się do pracy jest mniejsze w przypadku pracodawców przyjmujących uczniów na praktyczną naukę zawodu.

Absolwenci na pytanie o to jaki powinien być udział teoretycznego i praktycznego przygotowania zawodowego jednogłośnie wskazali, że proporcja powinna wynieść **41:59**. Tak wysoki udział czasu na część praktyczną nie oferuje nawet kształcenie w trybie młodocianego pracownika, gdzie proporcje wynoszą 50:50, a praktyczna nauka zawodu odbywa się w zakładach pracy.

Dla uzyskania szczegółowej informacji dotyczącej przydatności zajęć szkolnych w pracy zawodowej zapytano o poszczególne aspekty aktywności szkolnej oraz możliwość wykorzystania ich w aktualnym miejscu pracy. 9 stwierdzeń zostało przygotowanych tak, by możliwie szeroko pokrywać skalę aktywności szkoły oraz te aspekty, które mogą się przekładać na powodzenie zawodowe. Respondenci mieli za zadanie ocenić, w jakim stopniu się z nimi zgadzają. Skala, na której oceniali stwierdzenia zbliżona jest do 5 stopniowej skali ocen szkolnych.

Tabela 2. Średnia ocena przygotowania szkolnego do pracy zawodowej²⁶

Poszczególne aspekty nauki w szkole	zasadnicza zawodowa - uczeń	zasadnicza zawodowa - młodociany pracownik	technikum	policealna	ogółem
Nauczyciele przedmiotów zawodowych przekazywali wiedzę, którą można wykorzystać w miejscu pracy	4,2	4,2	4,0	4,4	4,0
Szkoła organizowała zajęcia dodatkowe dające umiejętności i certyfikaty możliwie do wykorzystania w pracy	3,9	3,7	4,1	3,7	4,0
Zajęcia praktyczne / praktyki zawodowe pokazywały sposób wykonywania zawodu w rzeczywistych warunkach pracy	4,0	4,4	3,7	4,3	3,8
Program nauczania w szkole uwzględniał sposób wykonywania zawodu w zakładach pracy	3,9	4,0	3,6	4,2	3,7
Współpraca szkoły z pracodawcami pozwalała na lepsze przygotowanie się do pracy	3,7	3,9	3,6	3,9	3,6
Szkoła oferowała zajęcia z doradztwa zawodowego poświęcone poszukiwaniu pracy	3,5	3,9	3,5	2,6	3,5
Zdanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe ułatwiło mi zdobycie i wykonywanie pracy	3,3	3,8	2,9	3,8	3,1
Wyposażenie w pracowniach szkolnych nie odbiegało standardem od tego, na którym pracuję w aktualnym miejscu pracy	3,3	3,3	3,0	3,5	3,1
Szkoła organizowała staże i praktyki zagraniczne pozwalające zdobyć dodatkowe doświadczenie	2,4	2,4	2,9	2,1	2,8
ogółem	3,6	3,7	3,5	3,6	3,5

Źródło: badanie, obliczenia własne

Spośród aktywności szkoły najwyższy poziom wykorzystania w pracy zawodowej mają wiedza nauczycieli przedmiotów zawodowych (średnia ocen 4), szczególnie wysoko oceniana przez absolwentów szkół policealnych. Drugi obszar z równie wysoką ogólną średnią ocen (4) są zajęcia dodatkowe organizowane, które umożliwiały uzyskiwanie certyfikatów potwierdzających umiejętności zawodowe. Pozycja ta wyróżniona została przede wszystkim przez absolwentów technikum, co wydaje się w pełni zrozumiałe zważywszy na fakt, że absolwenci tych szkół szczególnie mocno uskarżali się na niedostatki praktycznej nauki zawodu. Wskazanie na konkretne umiejętności praktyczne [potwierdzone certyfikatem] wydają się szczególnie cennym atutem na rynku pracy wymagającym od pracowników praktycznych umiejętności potwierdzonych zewnętrznym dokumentem. Z podobnych powodów wysoko ocenione zostały zajęcia praktyczne przez młodocianych pracowników (4,4) oraz praktyki zawodowe przez absolwentów szkół policealnych (4,4). Umiejętności zawodowe tych osób są istotnym atutem na rynku pracy. Absolwenci tych szkół wysoko ocenili przydatność rynkową programu nauczania dostosowanego do wykonywania pracy w zakładach pracy oraz współpracę placówek edukacyjnych z pracodawcami.

²⁶ Zaprezentowana w tabeli kolorystyka współgra z wartościami ocen. Najwyższe oceny zaznaczono kolorem zielonym, najniższe czerwonym, a żółtym wyróżnione są oceny umiarkowane.

Spśród ocenianych aspektów nauki szkolnej najniżej wypadła organizacja współpracy zagranicznej szkół, wyposażenie pracowni szkolnych oraz egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe (szczególnie surowo oceniany przez absolwentów technikum).

Potwierdzeniem powyższych ocen są głosy samych absolwentów, którzy niejednokrotnie surowo oceniali kształcenie praktyczne, które odbywało się szkole.

Za mało praktycznej nauki zawodu. Szkoła nie posiada szklarni, więc zimą nie wykonywaliśmy praktyki, nauczyciel rozdawał kartki i praktyka była na papierze. [absolwentka technikum, technik architektury krajobrazu]

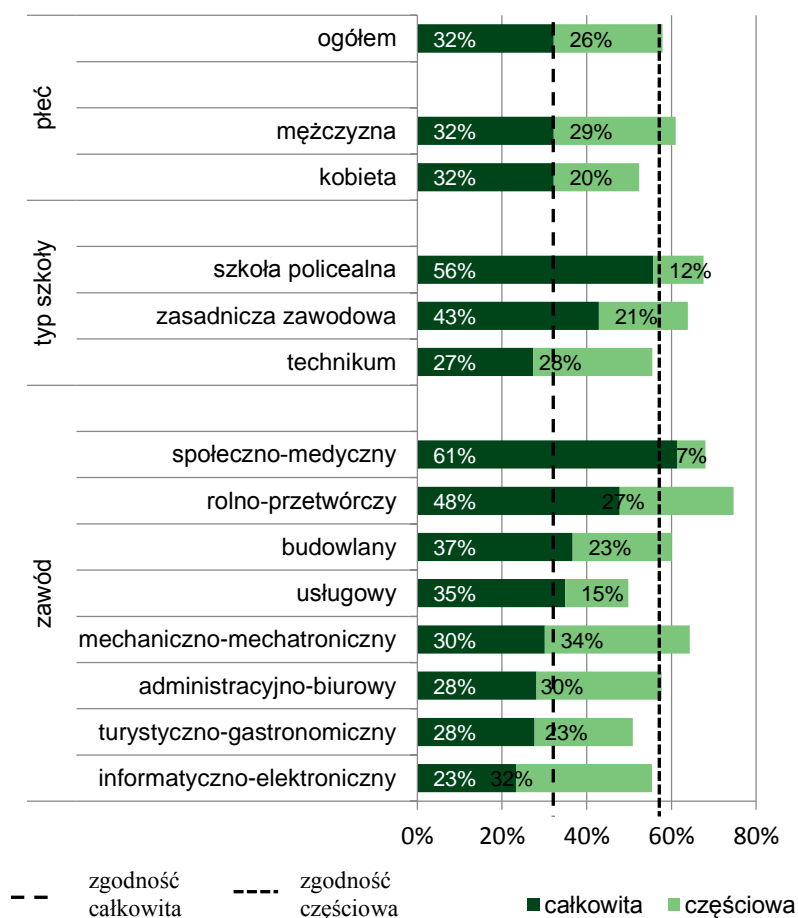
[Zabrakło] Nauki na urządzeniach aktywnych w dzisiejszych czasach. Wszelaki sprzęt jaki badaliśmy na zajęciach praktycznych został wytworzony w czasach komunizmu, co nas, jako klasę nie interesowało, poza konkretnymi przypadkami, ale to były 2 max 3 osoby w klasie. [absolwent technikum, technik elektronik]

Moim zdaniem w szkole w 100% brakuje przygotowania praktycznego nauki zawodu. Nauczyciele uczący w szkole zawodu są już starsi, uczą starymi metodami o tematach, które w ogóle się nie przydają. Po szkole poszedłem pracować jako hydraulik a nie umiałem zamontować grzejnika. Moim zdaniem, mimo że jest to technikum trzeba zrobić nacisk na naukę ZAWODU!!!! A nie uczyć czegoś, co jest w ogóle nie przydatne w praktyce. Nauczyciel uczący nas na warsztatach to już totalna żenada, dlatego gdybym mógł cofnąć czas wybrał bym zawodówkę !!! [absolwent technikum, technik urządzeń sanitarnych]

Zgodność wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem

Poziom zgodności wykonywanej pracy z zawodem nauczanym w szkole pozwala zorientować się, w jakim stopniu absolwenci korzystali z tego, czego się nauczyli. Z analiz wynika, że 32% z nich pracowało zgodnie z wyuczonym zawodem, 26% wykorzystywało część zdobytej wiedzy i umiejętności, a 42% wykonywało pracę w żaden sposób niepowiązaną z tym, czego uczyli się w szkole. W poprzednich turach badania absolwentom zadawane było to samo pytanie. Okazuje się, że wskazania dotyczące zgodności zawodu wykonywanego z wyuczonym utrzymują się na zbliżonym poziomie wahając o 2 punkty procentowe. Wskazuje to jednoznacznie że średni poziom zgodności w małym stopniu zależy od bieżącej sytuacji rynkowej. Wzrost udziału pracujących nie przekłada się na poprawę stopnia wykorzystania zdobytych wiedzy i doświadczenia w miejscu pracy.

Przyglądając się poszczególnym cechom absolwentów daje się zauważyć, że najbardziej poziom zgodności różnicuje typ ukończonej szkoły. Najwyższy poziom zgodności aktywności zawodowej z wyuczoną profesją zanotowano wśród dawnych uczniów szkół policealnych (56% wskazało na całkowitą zgodność). W grupie tej poziom dopasowania w porównaniu do poprzedniego roku wzrósł. Najniższy poziom zgodności cechował absolwentów techników (27% wskazań na całkowitą zgodność) i w porównaniu do poprzednich lat spadł. Najwyższy poziom zgodności cechuje zawody branży społeczno-medycznej (61% całkowitej zgodności), rolno-przetwórczej (48%), budowlanej (37%) oraz usługowej (35%).

Wykres 43. Poziom zgodności wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem według płci, typu szkoły oraz zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Kobiety pod względem zgodności wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem nieznacznie ustępowały mężczyznom. Udział wskazujących na całkowitą zgodność jest taki sam w obydwu grupach (32%), a różni się w przypadku częściowej zgodności (29% dla mężczyzn i 20% dla kobiet). Tym, co znacząco różniło mężczyzn i kobiety, był powód wykonywania pracy niezgodnej ze zdobytym wykształceniem. Ogółem najczęściej wskazywaną przyczyną była trudność w znalezieniu posady, ale mężczyźni wspominali o niej rzadziej niż kobiety. Z kolei częściej podawali jako przyczynę wybór lepiej płatnej pracy. Kolejne czynniki decydujące o niepodejmowaniu zatrudnienia zgodnego z wyuczoną profesją to niechęć do pracy w zawodzie, oczekiwanie na lepszą propozycję bądź przekonanie, że to tylko praca wakacyjna.

Z punktu widzenia typu szkoły wskazania na powód podejmowania pracy niezgodnej z wyuczonym zawodem również się różniły. Trudność znalezienia pracy w wyuczonym zawodzie częściej wskazywali absolwenci szkół policealnych (40%), podczas gdy możliwość wyboru zawodu lepiej płatnego pojawiał się wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (26%). Z kolei niechęć do pracy w wyuczonym zawodzie rzadziej była przyczyną podejmowania pracy niezgodnej z wyuczonym zawodem wśród absolwentów szkół policealnych.

Brak wystarczających kwalifikacji oraz tymczasowość aktualnie wykonywanej pracy najczęściej wskazywana była przez absolwentów techników.

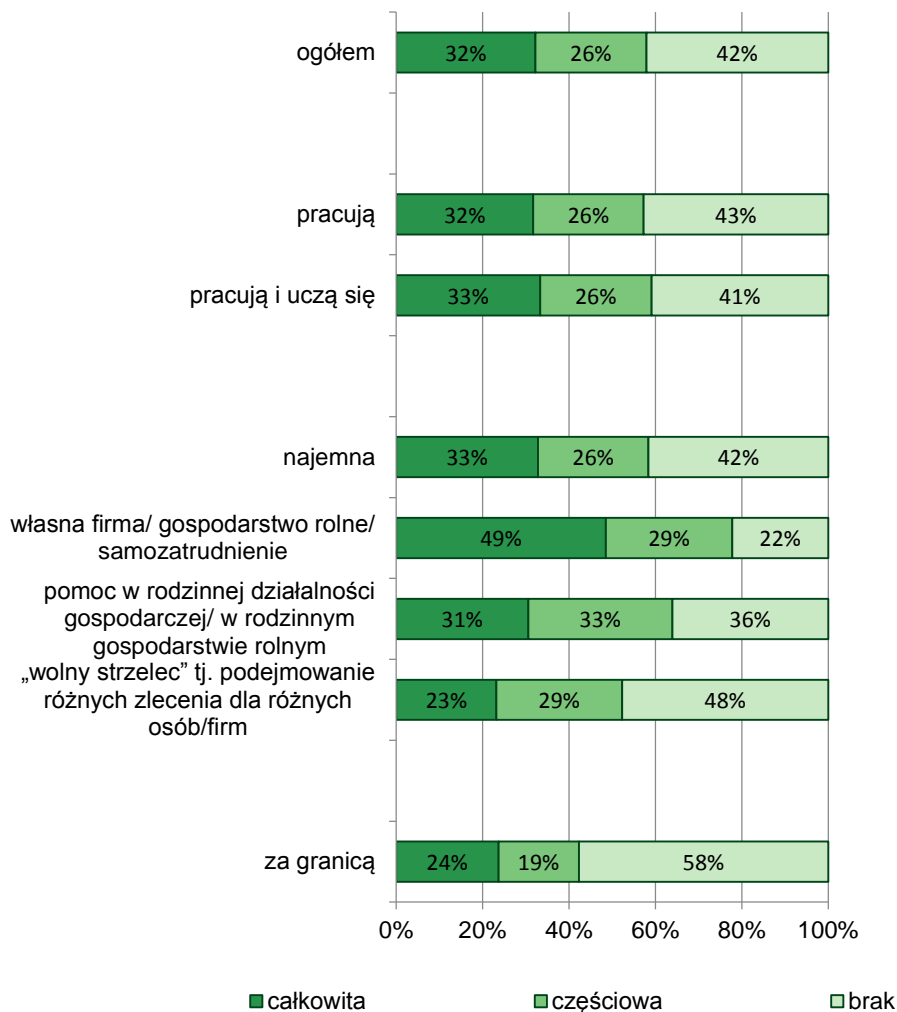
Wykres 44. Powody podejmowania pracy niezgodnej z wyuczonym zawodem

Źródło: badanie, obliczenia własne

Poziom zgodności wyuczonego i wykonywanego zawodu był różny wśród osób, które cechował odmienny sposób wykonywania pracy. W gronie osób, które założyły własną firmę, poziom zgodności był wysoki (49%), podczas gdy wśród osób „łapiących się dorywczych prac” dla potrzeb badania określanych „wolnymi strzelcami” poziom monitorowanego wskaźnika był niski (23%). W przypadku osób podejmujących się pracy najemnej oraz wśród osób, które pomagały w rodzinnej firmie lub gospodarstwie rolnym poziom zgodności pracy zarobkowej ze zdobytym zawodem był zbliżony do wartości średniej (32%). Zdecydowanie najniższy poziom wykorzystania zdobytych w szkole wiedzy i doświadczenia cechował osoby, które zdecydowały się szukać pracy za granicą. Tylko 24% wskazywała na zgodność wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem. Zatem decyzja o wyjeździe za granicę wiąże się bardzo często z porzuceniem dorobku ostatnich kilku lat oraz rozpoczynaniem życia zawodowego na nowo, w całkowitym oderwaniu od zdobytych kwalifikacji. Niestety świadczy to również o zaprzepaszczeniu zasobów, które mogłyby być wykorzystane na regionalnym rynku pracy.

Co ciekawe łączenie pracy z nauką w żaden sposób nie oddziałuje na poziom zgodności aktualnej pracy z ukończoną nauką. Udział osób, których praca była całkowicie, częściowo, bądź wcale zgodna ze zdobytym w szkole zawodem był w obydwu przypadkach taki sam.

Wykres 45. Poziom zgodności wykonywanej pracy z wyuczonym zawodem, a charakter wykonywanej pracy

Źródło: badanie, obliczenia własne

Na poziom zgodności wykonywanej pracy można spojrzeć z jeszcze jednej perspektywy – poziomu dopasowania ukończonego kierunku nauki z branżą, w której absolwenci podejmują pracę.

Przedstawiciele branży **rolno-przetwórczej** w 82% przypadków zdecydowali się na pracę a deklarowany poziom zgodności nauki z pracą był jednym z najwyższych (całkowicie zgodny 48%, częściowo 27% - łącznie te dwie kategorie wyniosły 75%). Przedstawiciele zawodów rolno-przetwórczych zazwyczaj pracowali w przemyśle przetwórczym (40%) oraz rolnictwie i leśnictwie (25%). Na poziomie pojedynczych zawodów podejmowanie pracy wygląda następująco:

- ➔ technik **mechanizacji rolnictwa**: rolnictwo i leśnictwo (39%), przemysł przetwórczy i produkcja (39%),
- ➔ technik **technologii żywności**: przemysł przetwórczy i produkcja (38%), hotele i gastronomia (25%), handel hurtowy i detaliczny (25%),

→ **stolarz**: przemysł przetwórczy i produkcja (61%), budownictwo (21%).

Uczniowie z grupy zawodów **mechaniczno-mechatronicznych** to druga grupa z najwyższym wskaźnikiem podjęć zatrudnienia, które wyniosło 82%. Ogólny poziom zgodności podobnie jak w przypadku wcześniej opisywanej branży również był ponadprzeciętny (łącznie 64%), a wynikał z podejmowania pracy w takich rodzajach działalności gospodarczej jak: przemysł przetwórczy (31%), motoryzacja (16%) oraz budownictwo (11%). W ujęciu zawodów poziom zgodności obecnego zatrudnienia z kierunkiem kształcenia prezentuje się następująco:

- technik **mechanik**: przemysł przetwórczy (39%), budownictwo (15%) motoryzacja (13%),
- technik **pojazdów samochodowych**: przemysł przetwórczy (23%), motoryzacja (23%), transport (16%),
- technik **mechatronik**: przemysł przetwórczy (42%), transport (13%),
- **mechanik pojazdów samochodowych**: przemysł przetwórczy (33%), motoryzacja (21%), budownictwo (9%), transport (8%).

Absolwenci branży **społeczno-medycznej** w 77% zdecydowali się na wybór pracy, a poziom jej zgodności z wyuczonym zawodem był najwyższy spośród wszystkich opisywanych branż (61% całkowitej zgodności). Absolwenci najczęściej decydowali się na pracę w ochronie zdrowia, medycynie i farmacji (41%) oraz handlu hurtowym i detalicznym (14%). Na poziomie pojedynczych zawodów podejmowanie pracy wygląda następująco:

- technik **masażysta**: ochrona zdrowia, medycyna i farmacja (37%), handlu hurtowym i detalicznym (17%), fryzjerstwo, kosmetyka oraz dbanie o zdrowie (9%),
- **opiekun medyczny**: ochrona zdrowia, medycyna i farmacja (29%), opieka na dzieckiem lub inną osobą zależną (21%), opieka społeczna (21%),
- technik **dentystyczny**: ochrona zdrowia, medycyna i farmacja (41%), handlu hurtowym i detalicznym (25%).

72% przedstawicieli branży **budowlanej** pracowało, a łączny poziom zgodności z wyuczonym zawodem nieznacznie przekraczał średnią (60%). Absolwenci najczęściej decydowali się na pracę w budownictwie (32%) przemyśle przetwórczym (14%) oraz handlu detalicznym i hurtowym (12%). W ujęciu zawodów poziom zgodności obecnego zatrudnienia z kierunkiem kształcenia prezentuje się następująco:

- technik **budownictwa**: budownictwo (39%), przemysł przetwórczy (22%),
- technik **geodeta**: budownictwo (23%), handel (23%), przemysł przetwórczy (20%),
- technik **elektryk**: elektryka (28%), przemysł przetwórczy (22%), budownictwo (13%),
- **murarz-tylnkarz**: budownictwo (46%), przemysł przetwórczy (27%),

➔ **monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie:** budownictwo (30%), przemysł przetwórczy (18%), handel (10%), transport (10%).

Tabela 3. Udział podejmujących pracę oraz branże, w których pracują absolwenci

Zawód szkolny	Udział podejmujących pracę	Branże w których pracują absolwenci
 rolno-przetwórczy	82%	przemysł przetwórczy (40%) rolnictwo/ leśnictwo (25%) budownictwo (11%)
 mechaniczno-mechatroniczny	82%	przemysł przetwórczy (31%) motoryzacja (16%) budownictwo (11%)
 społeczno-medyczny	77%	ochrona zdrowia/ medycyna/ farmacja (41%) handel hurtowy i detaliczny (14%)
 budowlany	74%	budownictwo (32%) przemysł przetwórczy (19%) handel hurtowy i detaliczny (12%)
 turystyczno-gastronomiczny	72%	hotele/ gastronomia (32%) handel hurtowy i detaliczny (25%) przemysł przetwórczy (15%)
 administracyjno-biurowy	66%	handel hurtowy i detaliczny (32%) przemysł przetwórczy (20%)
 usługowy	65%	handel hurtowy i detaliczny (34%) fryzjerstwo, kosmetyka i inne usługi (17%) przemysł przetwórczy (16%)
 informatyczno-elektroniczny	64%	przemysł przetwórczy (22%) łączność, telekomunikacja, IT (14%) handel hurtowy i detaliczny (10%)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Dotychczas omówione branże cechowały się wyższym poziomem zatrudnienia absolwentów oraz ponadprzeciętnym dopasowaniem wykonywanej pracy do wyuczonego zawodu. Warto przy tym dodać, że w przypadku branż rolno-przetwórczej, mechaniczno-mechatronicznej, społeczno-medycznej oraz budowlanej

lepsze wskaźniki dotyczące pracy były okupione kosztem wskaźników związanych z kontynuacją nauki. We wszystkich wymienionych udział uczących się był niższy od średniej dla wszystkich absolwentów.

W przypadku branży **turystyczno-gastronomicznej** udział pracujących wynosi 72%, a łączny poziom zgodności 51%. Absolwenci z zawodami turystyczno-gastronomicznymi najczęściej podejmują zatrudnienie w: hotelach i gastronomii (32%), handlu hurtowym i detalicznym (25%) oraz przemyśle przetwórczym (15%). Na poziomie pojedynczych zawodów najczęściej wybierane są firmy z takich branż jak:

- ➔ technik **hotelarstwa**: handel hurtowy i detaliczny (30%), hotele i gastronomia (29%), przemysł przetwórczy (11%),
- ➔ **kucharz**: hotele i gastronomia (47%), przemysł przetwórczy (16%),
- ➔ technik **żywienia i gospodarstwa domowego**: hotele i gastronomia (37%), handel hurtowy i detaliczny (29%) oraz przemysł przetwórczy (13%),
- ➔ technik **obsługi turystycznej**: handel hurtowy i detaliczny (32%), przemysł przetwórczy (25%), hotele i gastronomia (11%),
- ➔ technik **organizacji usług gastronomicznych**: hotele i gastronomia (40%), handel hurtowy i detaliczny (23%) oraz przemysł przetwórczy (13%),
- ➔ **kelner**: hotele i gastronomia (33%), przemysł przetwórczy (21%), handel hurtowy i detaliczny (18%).

Przedstawiciele branży **administracyjno-biurowej** w 66% zdecydowali się pracę. W przypadku 58% pracujących praca była częściowo lub całkowicie zgodna z profilem nauki. Osoby pracujące najczęściej wybierali handel hurtowy i detaliczny (32%) oraz przemysł przetwórczy (20%). W ujęciu poszczególnych zawodów wygląda to następująco:

- ➔ technik **ekonomista**: handel hurtowy i detaliczny (31%), przemysł przetwórczy (15%),
- ➔ technik **handlowiec**: handel hurtowy i detaliczny (47%), przemysł przetwórczy (30%),
- ➔ technik **logistik**: przemysł przetwórczy (31%), handel hurtowy i detaliczny (23%), transport, logistyka i spedycja (19%).

Absolwenci branży **usługowej** w 65% przypadkach zdecydowali się na pracę, a w przypadku połowy pracujących praca ta była zgodna całkowicie lub częściowo z tym, czego nauczyli się w szkole. Absolwenci najczęściej wybierali: handel hurtowy i detaliczny (34%), fryzjerstwo, kosmetykę i inne usługi związane z dbaniem o urodę (17%) oraz przemysł przetwórczy (16%). W bardziej szczegółowym ujęciu absolwenci zdecydowali się na:

- ➔ technik **architektury krajobrazu**: handel hurtowy i detaliczny (35%), przemysł przetwórczy (24%), hotele i gastronomia (12%),
- ➔ **fryzjer**: fryzjerstwo, kosmetyka i inne usługi związane z dbaniem o urodę (52%), handel hurtowy i detaliczny (25%), przemysł przetwórczy (12%),

- ➔ technik **usług fryzjerskich**: handel hurtowy i detaliczny (29%), fryzjerstwo, kosmetykę i inne usługi związane z dbaniem o urodę (22%), przemysł przetwórczy (16%).
- ➔ technik **organizacji reklamy**: handel hurtowy i detaliczny (34%), przemysł przetwórczy (16%),
- ➔ **sprzedawca**: handel hurtowy i detaliczny (64%), przemysł przetwórczy (12%).

Uczniowie z grupy zawodów **informatyczno-elektronicznych** cechowali się najmniejszym udziałem pracujących (64%), a wykonywana praca w 55% przypadków była zgodna z wyuczonym zawodem. Absolwenci zazwyczaj podejmowali pracę w przemyśle przetwórczym (22%), łączności, telekomunikacji i IT (14%) oraz handlu hurtowym i detalicznym (10%). W ujęciu poszczególnych zawodów wygląda to następująco:

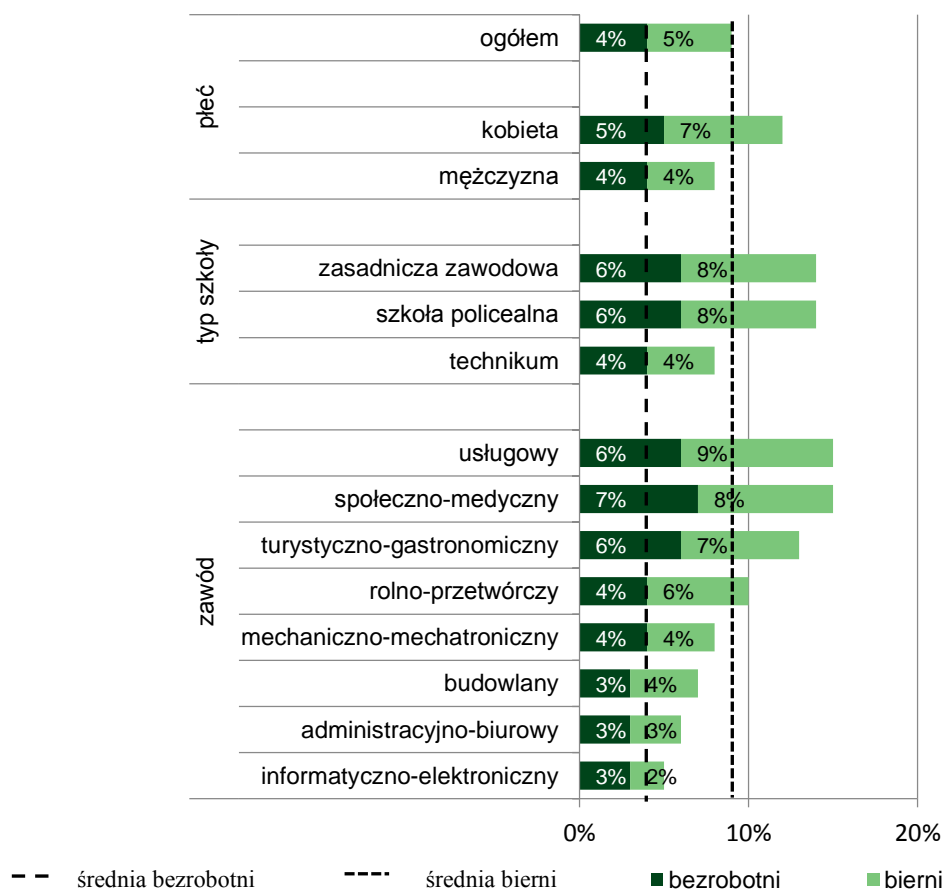
- ➔ technik **informatyk**: przemysł przetwórczy (22%), łączność, telekomunikacja i IT (19%), handel hurtowy i detaliczny (10%),
- ➔ technicy **elektronik**: przemysł przetwórczy (30%), transport, logistyka i spedycja (13%), handel hurtowy i detaliczny (11%), budownictwo (10%),
- ➔ technik **teleinformatyk**: łączność, telekomunikacja i IT (36%), handel hurtowy i detaliczny (36%),
- ➔ **elektromechanik pojazdów samochodowych**: motoryzacja (38%), budownictwo (19%), przemysł przetwórczy (16%), transport, logistyka i spedycja (13%).

VIII. NEETS

Kim są NEETs?

Udział osób bez zajęcia po roku od uzyskania świadectwa ukończenia szkoły wynosił 9%, przy czym osoby bezrobotne stanowiły 4%, a biernie zawodowo 5%. W grupie osób niepracujących i nie uczących się utrzymywał się większy udział kobiet (wyraźnie więcej było biernych zawodowo kobiet - 7% wobec 4% udziału wśród mężczyzn). Z punktu widzenia typu szkoły więcej było absolwentów szkół policealnych (14%) oraz zasadniczych szkół zawodowych (14%). Najlepsza sytuacja utrzymywała się w gronie absolwentów techników, których sytuacja w ostatnim roku mocno poprawiła się.

Wykres 46. Udział NEETs według płci, typu szkoły oraz zawodu

Źródło: badanie, obliczenia własne

Częstsze pozostawanie poza karierą edukacyjno-zawodową utrzymywało się w branżach:

- ➔ **usługowej** (15%) - głównie za sprawą takich zawodów jak: sprzedawcy (20% to NEETs), technik usług fryzjerskich (21%) oraz fryzjer (18%),
- ➔ **społeczno-medycznej** (15%) – szczególnie w zawodach technik masażysta (17%) oraz opiekun medyczny (17%),

→ **turystyczno-gastronomicznej** (13%) – o czym zdecydowały takie zawody jak cukiernik (30%), kucharz małej gastronomii (30%) oraz kucharz (14%).

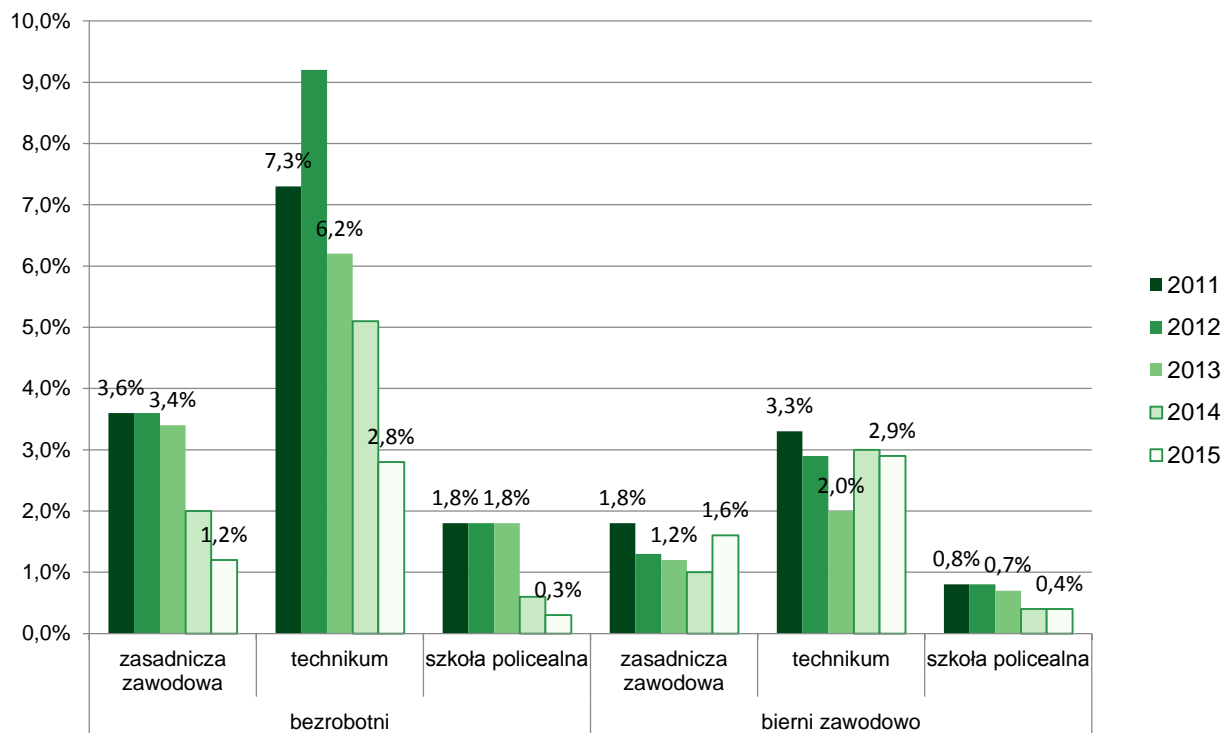
Najkorzystniejsza sytuacja z punktu widzenia niskiego udziału NEETs utrzymywała się w branżach informatyczno-elektronicznej (5%), administracyjno-biurowej (6%) oraz budowlanej (7%).

Udział w grupie osób zaklasyfikowanych jako NEETs częstszy był wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (14%) oraz szkół policealnych (14%). W obydwu grupach wyższy od przeciętnej był zarówno udział bezrobotnych (6%), jak i biernych zawodowo (8%). W badaniach z lat 2012-2016 widoczny był dynamiczny spadek udziału bezrobotnych absolwentów (z 13% do 4%) oraz względnie stabilna wartość udziału biernych zawodowo absolwentów (wahania w granicach od 6% do 4%, w badaniu z 2016 roku udział wynosił 5%).

Porównanie sytuacji absolwentów z lat 2011-2015 w ujęciu typu szkoły²⁷ pokazuje, która grupa najmocniej wpłynęła na poprawę wskaźnika w całej grupie. Znaczący spadek udziału NEETs w ostatnim roku dokonał się głównie za sprawą absolwentów techników (o 2 p.p.) oraz szkół zasadniczych zawodowych (o 1 p.p.). W analizowanym okresie zmniejszenie udziału NEETs było udziałem przede wszystkim zmniejszającej liczby bezrobotnych we wszystkich typach szkoły, jednakże w przypadku absolwentów techników zmiana była spektakularna (o 4,5 p.p.), podczas gdy w pozostałych typach szkół zaobserwowano spadki na mniejszą skalę (2,4 p.p. dla zasadniczej szkoły zawodowej oraz o 0,4 p.p. dla szkoły policealnej).

W analizowanym okresie udział biernych zawodowo praktycznie nie zmieniał się, zakres wahań był nieduży oraz nie formował się w żaden czytelny układ. Dla technikum udział biernych zawodowo zmieniał się w przedziale pomiędzy 3,3% a 2% (wahania o 1,3 p.p.) dla zasadniczej zawodowej pomiędzy 1,8% a 1% (o 0,8 p.p.), a dla szkoły policealnej pomiędzy 0,8%, a 0,4% (tj. o 0,4 p.p.). „Niezmienność” tej grupy, mimo pozytywnych zmian otoczenia, wymaga szczególnego zwrócenia uwagi, zważywszy na duże nakłady czynione na aktywizację młodych osób pozostających poza pracą oraz edukacją. Może w aktywizowaniu tej grupy „doszliśmy do ściany” i dalsze ograniczanie udziału biernych zawodowo nie jest możliwe?

²⁷ Zestawienie prezentuje udział danej kategorii np. bezrobotnych z technikum do wszystkich badanych osób w danym roku (dla 2015 roku 2,8%).

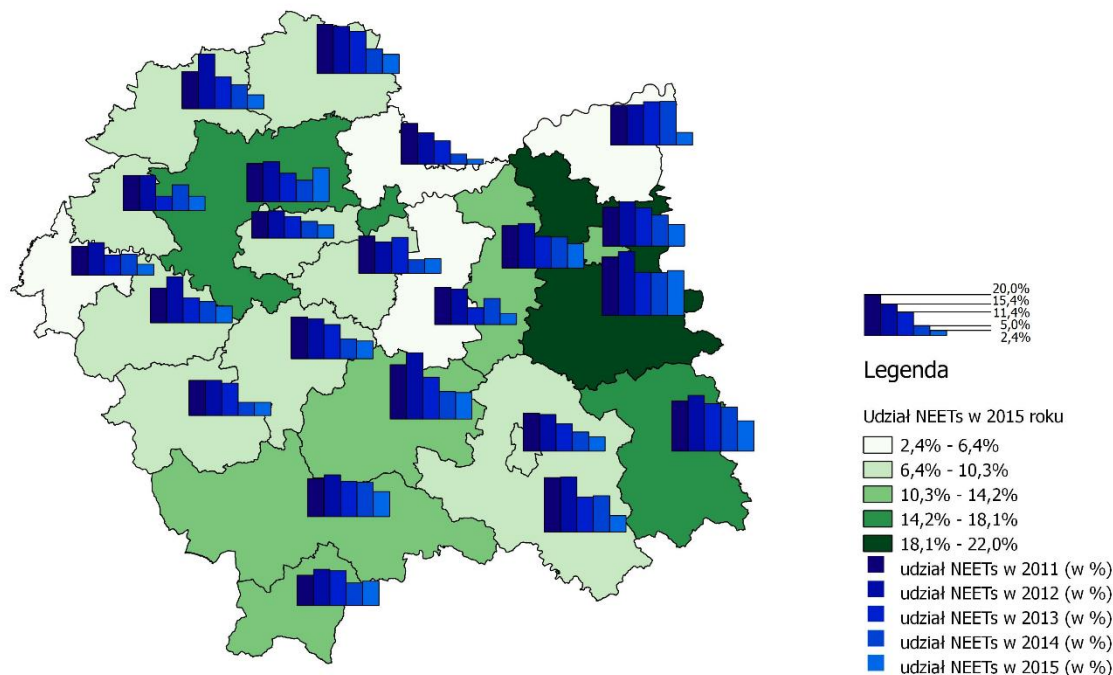
Wykres 47. Struktura NEETs (z uwzględnieniem bezrobotnych i biernych zawodowo) w latach 2011-2015

Źródło: badanie, obliczenia własne

Z punktu widzenia przestrzennego najlepsza sytuacja w 2016 roku utrzymywała się wśród absolwentów w powiecie proszowickim (tylko 2% stanowili NEETs), co może wynikać z rolniczego charakteru powiatu oraz klasyfikowaniu pomocniczej działalności w rodzinnym gospodarstwie rolnym jako pracy²⁸. Kolejne pod względem niskiego udziału NEETs były powiaty: oświęcimski (5%), bocheński (6%), dąbrowski (6%), suskim (7%), olkuski (7%), chrzanowski (7%), wielickim (7%) oraz miasta Kraków (7%) i Nowy Sącz (7%). Generalnie lepsza sytuacja utrzymywała się w powiatach o wysokim stopniu urbanizacji (lub miastach), obszarach ościennych Krakowa oraz w Małopolsce Zachodniej. O takim rozlokowaniu cech wśród młodzieży może decydować bliskość wielkich ośrodków miejskich (Krakowa oraz miast Śląska), które stanowią centra zatrudnienia i edukacji, a ich bliskość geograficzna może bezpośrednio decydować o dostępności pracy i nauki dla młodzieży.

Dwucyfrowy udział NEETs utrzymywał się w powiatach: tarnowskim (22%), krakowskim (16%), gorlickim (15%), limanowskim (13%), nowotarskim (13%), tatrzańskim (12%) oraz brzeskim (12%) i w Tarnowie (11%). Udział absolwentów, którzy nie uczyli się i nie pracowali w analizowanym okresie (2012-2016) zmniejszył się o 10 p.p. Największa poprawa miała miejsce w grupie powiatów będących liderami tego zestawienia, czyli proszowickim, suskim i wielickim.

²⁸ Nie bez znaczenia może być to, że powiat proszowicki jest stosunkowo mały pod względem liczebności uczniów szkół zawodowych, a co za tym idzie absolwentów biorących udział w badaniu. W turze badania z 2016 roku z tego powiatu rekrutowało się 41 osób (każda osoba „wazy” 2,5% w próbie). Drugim o małej liczebności zarówno uczniów jak i absolwentów jest powiat dąbrowski (przebadano 49 absolwentów – każda obserwacja przekłada się na 2% udział). Mała liczebność w badaniu wynika z tych samych co w przypadku powiatu proszowickiego przyczyn.

Mapa 5. Udział NEETs wśród absolwentów kończących naukę w 2015 roku oraz latach 2011-2015

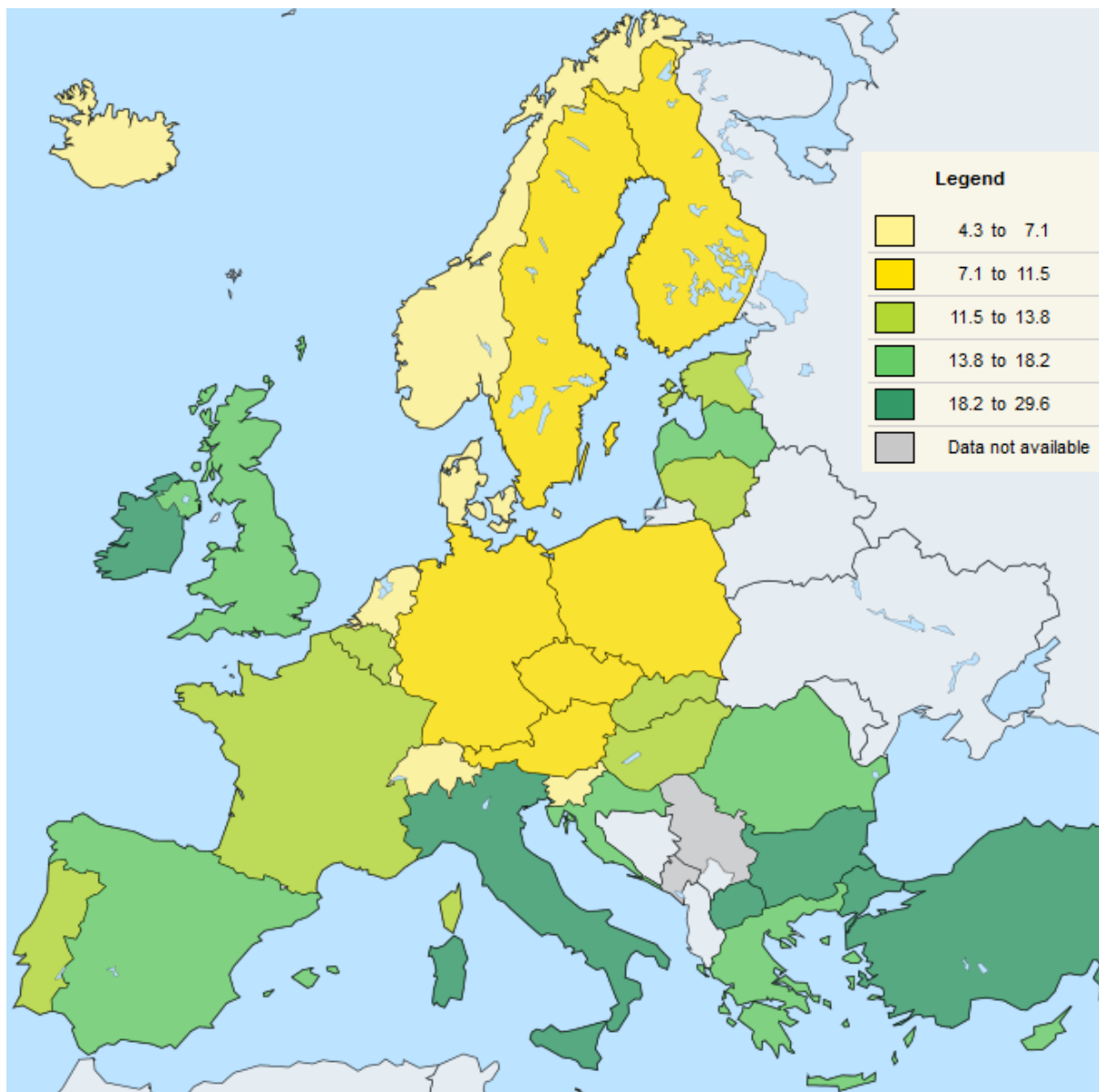
Źródło: badanie, obliczenia własne

Badania prowadzone wśród absolwentów szkół zawodowych w Małopolsce ma charakter unikatowy. Na taką skalę oraz z taką regularnością prowadzone jest tylko w województwie małopolskim, stąd nie istnieje możliwość porównań do innych regionów w Polsce. W statystykach Eurostatu publikowane są informacje o osobach nieaktywnych zawodowo i edukacyjnie w grupie wiekowej 15-24 lata w krajach europejskich. Publikowane przez Eurostat dane różnią się pod względem zakresu od danych z badania losów absolwentów szkół zawodowych²⁹. Mimo różnic zbliżone są pod względem zakresu oraz dają możliwość porównania sytuacji młodzieży pomiędzy poszczególnymi krajami na naszym kontynencie. W raporcie zostały przywołane zestawienia z Eurostatu z danymi na koniec 2011 roku oraz 2015 roku, tak by przybliżyć się do analogicznych okresów opisywanych w raporcie.

Na koniec 2011 roku udział NEETs wynosił 11,5% w Polsce i był niższy od średniej wartości dla krajów Unii Europejskiej (UE 27), dla której wyniósł 12,9%. Wówczas najlepsza sytuacja utrzymywała się w takich krajach jak: Holandia (4,3%), Luksemburg (4,7%), Dania (6,3%), Islandia (6,7%), Słowenia (7,1%), Austria (7,3%), Niemcy (7,5%), Szwecja (7,5%), Czechy (8,3%), Finlandia (8,4%) i Malta (10,2%). Najgorsze wskaźniki odnotowały: Bułgaria (21,8%), Włochy (19,7%), Irlandia (18,8%), Hiszpania (18,2%), Rumunia (17,5%) oraz Grecja (17,4%), czyli kraje południowe, które w dużej mierze zasilają niechlubne grono PIIGS³⁰ (krajów o złej sytuacji gospodarczej i budżetowej, po ostatnim kryzysie po roku 2009). Wówczas zła sytuacja młodzieży przełożyła się na duże programy wsparcia dla tej grupy, w Polsce głównie w Programie Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014 – 2020.

²⁹ W Eurostatie dane dotyczą ogółu osób w grupie wiekowej 15-24, podczas gdy badaniu losów absolwentów zakres wiekowy monitorowanej grupy jest mniejszy – przeważnie dotyczy osób w wieku 19-20 lat, które ukończyły szkołę zawodową.

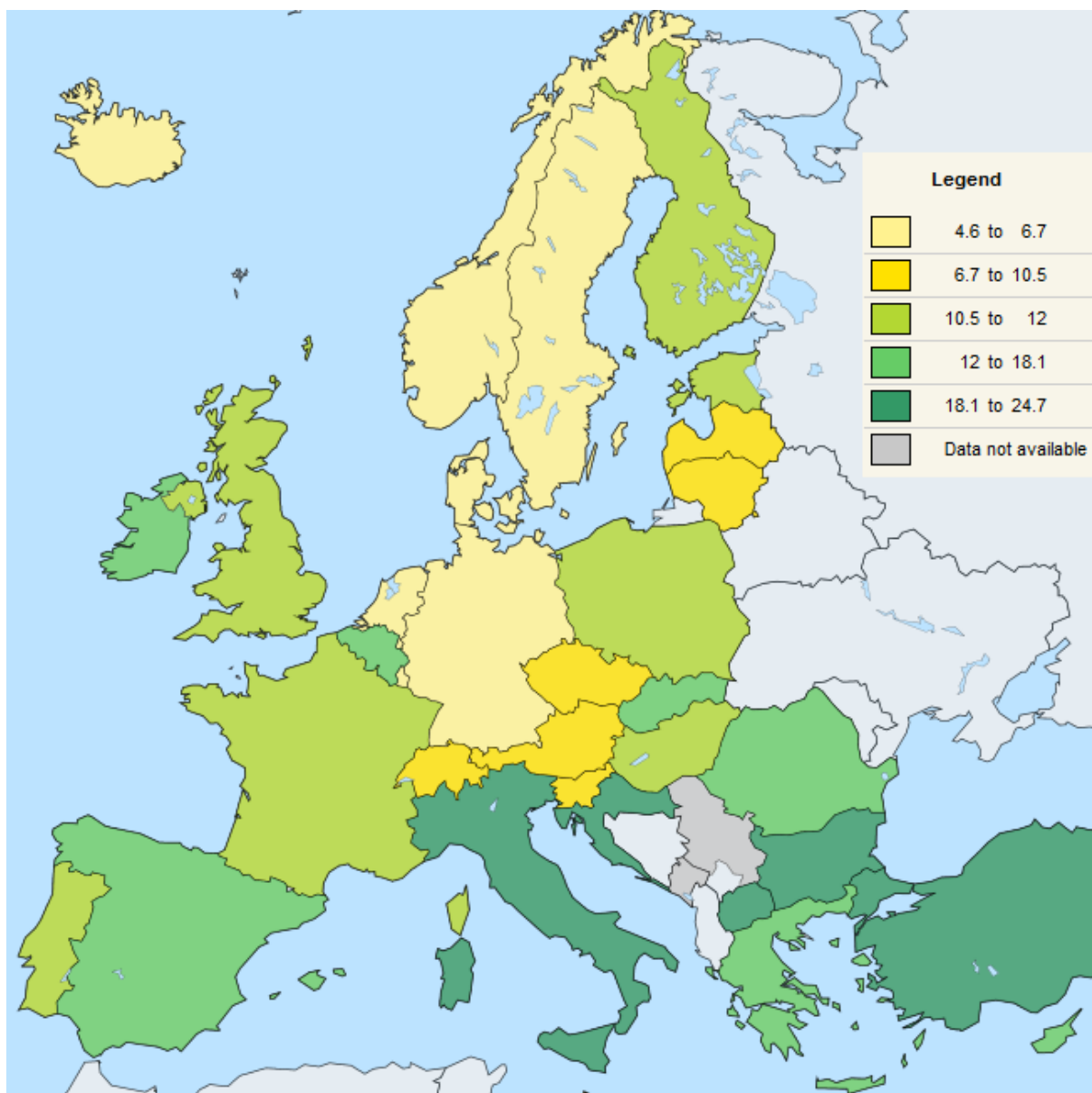
³⁰ PIIGS – akronim odnoszący się do krajów w złej sytuacji budżetowej z ang. *Portugal, Italy, Ireland, Greece, Spain*.

Mapa 6. Udział NEETs w grupie wiekowej 15-24 lat w 2011 roku

Źródło: Eurostat

Na koniec 2015 roku w Polsce udział NEETs wynosił 11%. W Polsce wartość wskaźnika poprawiła się o 0,5 p.p. to w krajach Unii Europejskiej spadek był wyższy – wyniósł 0,9 p.p. osiągając wartość 12%. Największa poprawa miała miejsce takich w krajach jak: Łotwa (spadek udziału o 5,5 p.p.), Irlandia (4,5 p.p.), Wielka Brytania (3,1 p.p.), Litwa (2,5 p.p.), Hiszpania (2,6 p.p.) oraz Bułgaria (2,5 p.p.).

W 2015 roku najniższy wskaźnik udziału cechował te same kraje co w 2011 tj.: Islandia (4,6%), Holandia (4,7%), Niemcy (6,2%), Dania (6,2%), Luksemburg (6,2%) oraz Szwecja (6,7%).

Mapa 7. Udział NEETs w grupie wiekowej 15-24 lat w 2015 roku

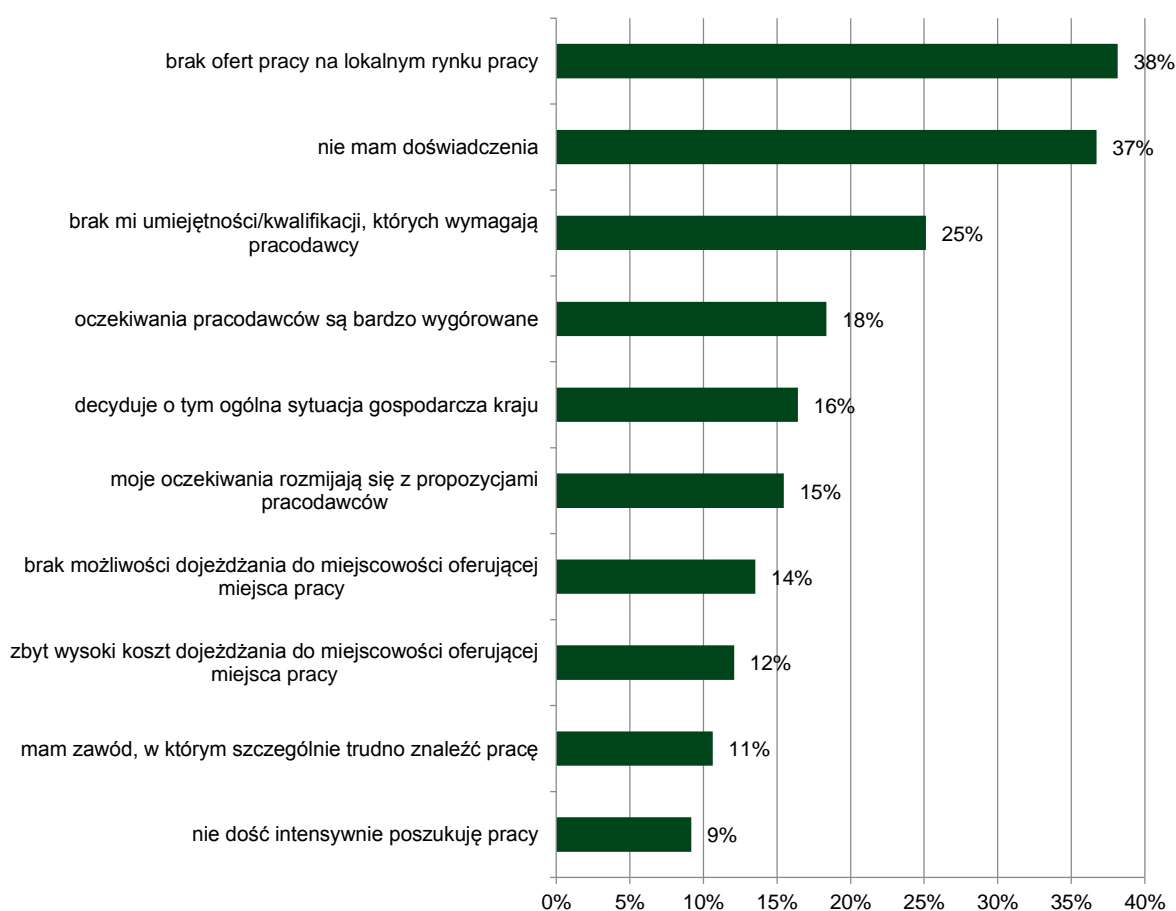
Źródło: Eurostat

Bezrobotni

Po roku od ukończenia szkoły do NEETs należało 9% absolwentów szkół zawodowych. Grupę tę można podzielić ze względu na to, czy dana osoba poszukiwała pracy czy nie. Pierwsza kategoria objęła 47% NEETsów, a druga - 53%. Z punktu widzenia terminologii opisującej zjawiska na rynku pracy osoby poszukujące pracy i jej nieposiadające to bezrobotni, a osoby, które nie mają pracy i jej nie poszukują, to bierni zawodowo. W całej historii badania w tej edycji mamy do czynienia z odczytem, w którym liczba osób bezrobotnych jest mniejsza niż liczba osób biernych zawodowo.

Ogólna charakterystyka osób bezrobotnych została przedstawiona przy opisie kategorii NEETs na [stronach 74-76](#). Osoby bezrobotne poproszone o wskazanie przyczyn, które decydowały o pozostawaniu bez pracy najczęściej wskazywały, że nie znajdują ofert pracy na lokalnym rynku pracy (38%). Na ten obiektywny czynnik częściej wskazywali absolwenci szkół policealnych - 53% oraz kobiety – 44%. Kolejne pojawiające się odpowiedzi wskazywały na przyczyny bezrobocia leżące po stronie samych absolwentów. Na brak doświadczenia wskazało 37% absolwentów, a na brak umiejętności oraz kwalifikacji wymaganych przez pracodawców 25%. Czynniki te częściej wskazywali absolwenci szkół policealnych (kolejno: 53%, 20%) i technikum (40%, 29%) oraz mężczyźni (40%, 27%).

Wykres 48. Dlaczego nie możesz znaleźć pracy? Przyczyny bezrobocia (N=207)

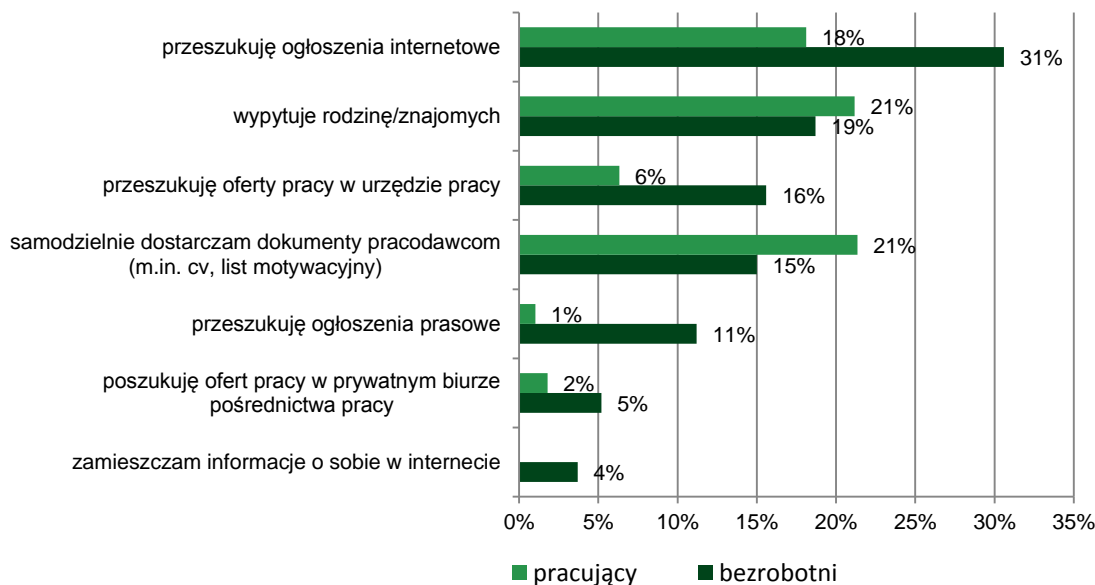
Źródło: badanie, obliczenia własne

Jakie są możliwości dalszego zmniejszenia liczby bezrobotnych? Informacje takie jak optymizm poszukujących pracy, metody poszukiwania pracy oraz oczekiwania płacowe wskazują, że cały czas istnieją warunki do dalszej poprawy sytuacji tych osób. Na pytanie dotyczące oceny szans na znalezienie pracy 29% bezrobotnych absolwentów wskazało, że ma duże szanse, a 44% że ma szanse umiarkowane.

Osoby bezrobotne od biernych zawodowo odróżnia fakt poszukiwania pracy. Metody poszukiwania pracy wykorzystywane przez bezrobotnych odbiegają od tych, które zdecydowały o sukcesie osób aktualnie pracujących. Osoby bezrobotne na pierwszym miejscu wymieniały przeszukiwanie ogłoszeń internetowych

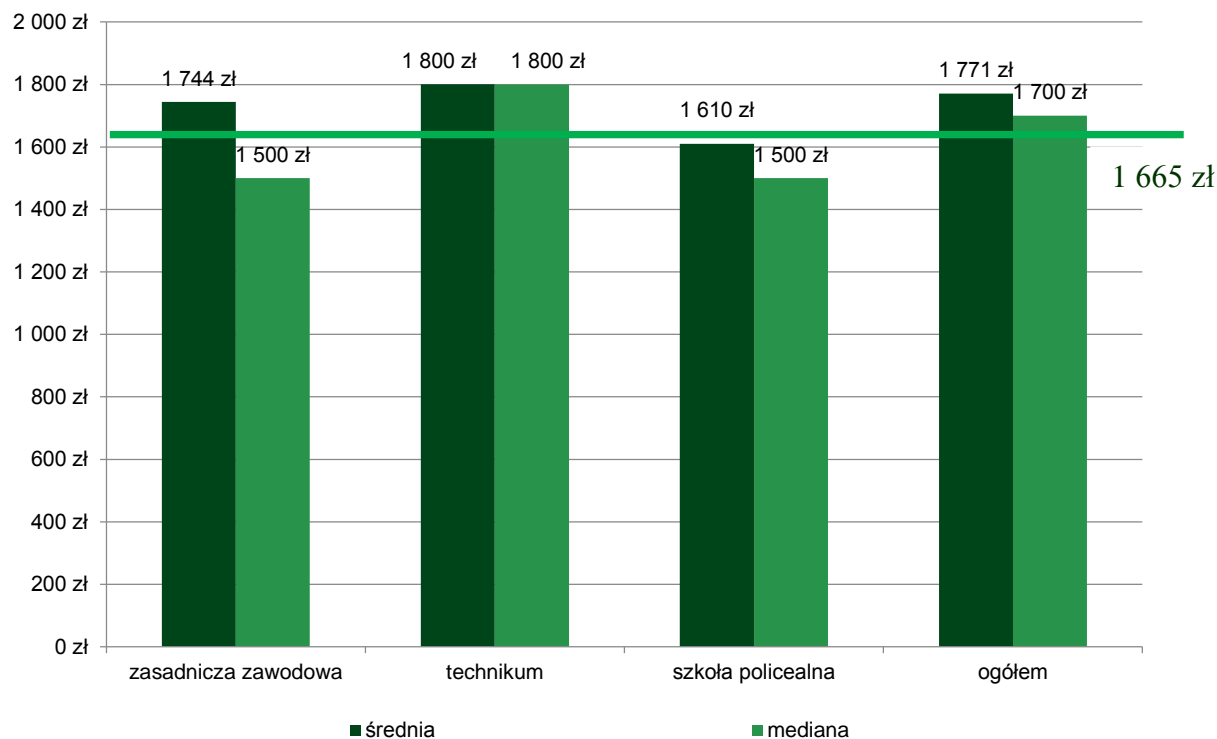
(31%, w przypadku pracujących było to 18%), wypytywanie rodziny i znajomych (19% wobec 41% w przypadku pracujących), przeszukiwanie ofert w urzędzie pracy (16% vs 6%) oraz samodzielne dostarczanie dokumentów aplikacyjnych pracodawcom (15% vs 21%). **Osoby bezrobotne powinny rozważyć zmianę sposobu poszukiwania pracy, gdyż wkładali oni nieproporcjonalnie duży wysiłek w poszukiwanie pracy metodami, które były mało efektywne.**

Wykres 49. Sposoby poszukiwania pracy przez osoby bezrobotne oraz pracujące

Źródło: badanie, obliczenia własne

Osoby poszukujące pracy zostały poproszone o wskazanie minimalnego wynagrodzenia, które skłoniłoby je do podjęcia zatrudnienia. W przypadku osób po szkole policealnej wymieniana kwota nie powinna stanowić utrudnienia w podjęciu zatrudnienia. Wskazywane średnia wynagrodzeń 1 610 zł oraz mediana 1 500 zł są niższe od wynagrodzenia uzyskiwanego przez absolwentów 1 665 zł (porównaj [wykres nr 36](#)). Dla części absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oczekiwane wynagrodzenie nie powinno stanowić bariery w podjęciu zatrudnienia - połowa absolwentów wskazała na wynagrodzenie w granicach 1 500 zł i niższe (mediana). Dla części absolwentów tego typu szkoły oczekiwania mogą stanowić istotny problem (średnia to 1 744 zł). Najwyższe oczekiwania finansowe mają absolwenci techników, które zarówno w przypadku mediany jak i średniej wyniosły 1 800 zł. W ich przypadku kwota, która skłoniłaby ich do podjęcia pracy o 135 zł przekracza wynagrodzenie osiągnięte przez pracowników w pierwszej pracy.

Wykres 50. Moment realizacji zajęć z doradztwa zawodowego

Źródło: badanie, obliczenia własne

Bierni zawodowo

Osoby bierne zawodowo zapytano o powody nieposzukiwania pracy. Tutaj częściej pojawiały się kobiety (69%) oraz absolwenci szkół policealnych (59%). Zatem, nie dziwi fakt, że najczęściej wskazywanymi przyczynami były zajmowanie się domem, dzieckiem bądź spodziewanie się potomstwa - 36%. Oczekiwanie na rozpoczęcie pracy, którą dana osoba miała umówioną, było powodem bierności zawodowej w przypadku 18% (częściej w przypadku absolwentów technikum 22% oraz mężczyzn 37%). Warte odnotowania były również plany wyjazdu zagranicznego (11%) oraz to, że dany respondent nie mógł podjąć pracy z powodu stanu zdrowia (10%). Analizując zmiany w czasie powody pozostawania biernym zawodowo nie uległa wahaniom.

Wykres 51. Dlaczego nie poszukujesz pracy? Przyczyny bierności zawodowej (N=245)

Źródło: badanie, obliczenia własne

Część osób biernych zawodowo była zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy (66%). Patrząc na przyczyny bierności zawodowej z punktu widzenia tego, czy dana osoba była zarejestrowana w urzędzie pracy, wynika że rejestracja w PUP nie służy znalezieniu pracy. W gronie „zarejestrowanych” częstsze niż przeciętnie były wskazania mówiące o tym, że niepodejmowanie zatrudnienia związane jest z zajmowaniem się domem/dzieckiem lub spodziewanie się dziecka, zły stan zdrowia, czy brak możliwości dojeżdżania do miejscowości oferujących zatrudnienie.

Na pytanie zadane wprost, dotyczące form pomocy z których skorzystała osoba bierna zawodowo najczęściej była wskazywana chęć uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego – 71% (osoby zaklasyfikowane jako bezrobotne 73%). Liczna grupa respondentów wskazała, że nie korzystała z żadnej formy pomocy (21% bierni zawodowo, 12% bezrobotni). Udział w oferowanych przez urząd pracy formach pomocy był dwukrotnie niższy w przypadku osób biernych zawodowo, niż w przypadku bezrobotnych (pośrednictwo pracy 21%, doradztwo zawodowe 13%, staż 7%, szkolenie 10%).

IX. PODSUMOWANIE

W ostatnich latach obserwowana jest **zmiana preferencji edukacyjnych młodzieży**. W związku z niżem demograficznym do szkół trafia coraz mniej dzieci i młodzieży. Zmniejszenie liczby dzieci nie jest równomierne we wszystkich typach szkół ponadgimnazjalnych. Najwięcej ubyło ich w liceach oraz nieznacznie w zasadniczych szkołach zawodowych. Technika „poprawiła stan posiadania”, co przy równoczesnym zmniejszeniu zainteresowania pozostałymi typami szkół, przekłada się na znaczący wzrost techników w strukturze absolwentów szkół ponadgimnazjalnych. Oferta techników umożliwiająca absolwentom zarówno podejmowanie pracy, jak również kontynuację nauki (bądź równoczesne łączenie tych aktywności) uznana została przez młodzież za najbardziej atrakcyjną, co przełożyło się zarówno na popularność tych placówek, jak również warunki uzyskiwane przez absolwentów na kolejnych etapach kariery edukacyjno-zawodowej.

W porównaniu do poprzednich tur badania **sytuacja absolwentów poprawiła się**. W ostatnich 5 latach (2012-2016) udział NEETs zmniejszył się z 19% do 9% (o 10 p.p.), przy czym udział bezrobotnych znacząco spadł z 13% do 4%, a udział biernych zawodowo pozostał niemal na niezmiennym poziomie (spadek z 6% do 5%). Obserwowana zdecydowana poprawa była możliwa dzięki polepszeniu sytuacji na rynku pracy. W analizowanym okresie o 8 p.p. wzrósł udział pracujących, 3 p.p. łączących pracę z nauką oraz o 1 p.p. zmniejszył się udział wyłącznie uczących się. Prezentowane zmiany świadczą zarówno o poprawiającej się łatwości znalezienia pracy, jak również o wzrastającej atrakcyjności podejmowania zatrudnienia. Stąd wzrastający udział łączących pracę z nauką (przy równoczesnym niewielkim spadku wyłącznie uczących się), jak również wzmiankowana już atrakcyjność podejmowania edukacji w technikum – trybie nauki gwarantującym dużą różnorodność ścieżek kariery.

Poprawa sytuacji nie była równomierna we wszystkich grupach absolwentów. Udział biernych zawodowo w każdej z grup pozostał niemal na niezmiennym poziomie, a spadek udziału bezrobotnych wahał się od 7 p.p. (w technikum) do 10 p.p. (w szkole policealnej). *Per saldo* ograniczenie bezrobocia w każdym typie kształcenia odbywało się za sprawą innej grupy. W technikum poprzez wzrost wyłącznie pracujących (o 8 p.p.), w zasadniczej zawodowej przez wzrost wyłącznie pracujących (o 17 p.p.) przy równoczesnym spadku wyłącznie uczących się (o 10 p.p.), a w szkole policealnej wzrost łączących naukę z pracą (o 8 p.p.). Z kolei z punktu widzenia zawodów większa poprawa miała miejsce wśród reprezentantów branż budowlanej, rolno-przetwórczej, mechaniczno-mechatronicznej oraz administracyjno-biurowej.

Poprawa sytuacji absolwentów była możliwa dzięki poprawie sytuacji na rynku pracy – zmniejszeniu udziału bezrobotnej młodzieży towarzyszył znaczący spadek stopy bezrobocia. Poprawa sytuacji młodzieży jest wynikiem **poprawy warunków zatrudnieniowych**, jak również **uruchomienia dużych programów wsparcia dla młodzieży**. W Małopolsce można było skorzystać z takich źródeł wsparcia jak: Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (na lata 2015-2022 na cały program przeznaczono 605 mln zł), w którym I oś priorytetowa –

„Osoby młode na rynku pracy” w całości adresowany jest do młodzieży, Praca dla Młodych (w latach 2016-2018 na ten rządowy program przeznaczono 220 mln zł) oraz do dyspozycji powiatowych urzędów pracy była rezerwa Ministra na programy skierowane do młodych bezrobotnych, która na lata 2014-2016 wyniosła 27,3 mln zł. Uruchomienie dużych programów wsparcia dla młodzieży przypadło na bardzo dogodny moment z punktu widzenia sytuacji gospodarczej.

W momencie poprawy warunków rynkowych, gdzie aktualnie mamy do czynienia z rynkiem pracownika realizacja programów zakładających podjęcie pracy jest łatwiejsza. Niekorzystne zjawisko w postaci zamiaru środków finansowych bądź nieadekwatne adresowanie wsparcia może przełożyć się na niepoprawną dystrybucję pomocy publicznej. Dalsze aktywizowanie napotyka barierę braku chętnych do uczestnictwa w programie lub braku właściwych instrumentów dostosowanych do rzeczywistych potrzeb wspieranej grupy. W momencie gdy było programowane wsparcie z Europejskiego Funduszu Społecznego sytuacja młodzieży w Europie była bardzo zróżnicowana – w części południowej była bardzo niekorzystna, w części północnej dobra. Polska plasowała się powyżej średniej (udział NEETs w grupie wiekowej 15-24 lata w 2011 roku w Polsce był niższy o 1,4 p.p. niż średnio w krajach Unii Europejskiej – UE 27). Skierowanie dużych środków do tej grupy wówczas budziło wątpliwości (w dużo gorszej sytuacji na rynku pracy w Polsce były i są osoby starsze - w wieku powyżej 50 lat). W momencie projektowania wsparcia dla różnych grup na rynku pracy należy pamiętać o barierze absorpcji środków przez osoby młode oraz potrzebach osób starszych. Aktualna poprawa koniunktury gospodarczej sprzyja młodzieży w podejmowaniu zatrudnienia, a liczba zainteresowanych unijnym wsparciem spada.

Natomiast, warto pamiętać, że mimo spadku udziału bezrobotnych w gronie absolwentów to nadal na niezmiennym poziomie utrzymuje się proporcja osób biernych zawodowo. Z porównania wskaźników z ostatnich 4 lat wynika, że **udział biernych zawodowo pozostaje na stałym poziomie** – nie ulga zmniejszeniu mimo pozytywnej sytuacji rynkowej. Zaistniała sytuacja świadczy albo o szczególnych trudnościach tej grupy osób na rynku pracy, albo o dobrowolności pozostawania biernym zawodowo. Dane z badania nie rozstrzygają tej kwestii. Osoby bierne zawodowo niżej oceniają wybór zawodu, rzadziej przystępowały do egzaminu zawodowego, a jeśli już się na niego decydowały to częściej go nie zdały. Wśród przyczyn pozostawania poza aktywnością zawodową przeważają czynniki uniemożliwiające podjęcie aktywności zawodowej – opieka nad osobami zależnymi bądź choroba. Część osób zidentyfikowana jako bierna zawodowo nie podejmowała się poszukiwania pracy, gdyż planowała wyjazd zagraniczny, albo oczekiwała na podjęcie pracy. Dane z badania jednoznacznie wskazują, że bierni zawodowo nie zabiegają o poprawę własnej sytuacji - będąc w rejestrach urzędu pracy rzadziej niż bezrobotni korzystali z oferowanych usług mających doprowadzić do zatrudnienia.

Sytuacja absolwentów szkół zawodowych po roku od ukończenia szkoły uległa znaczącej poprawie na małopolskim rynku pracy. Zdecydowanie skrócił się czas poszukiwania pracy o około 2 miesiące w porównaniu do danych z 2012 roku. Wzrosła liczba pracujących oraz utrzymała się wysoka liczba uczących się, przy równoczesnym spadku bezrobotnych. Generalna poprawa sytuacji absolwentów dokonała się przy równoczesnej poprawie warunków pracy, wyższy jest udział umów o pracę, które gwarantują absolwentom większe bezpieczeństwo oraz respektują przywileje pracownicze, a także wzrosły wynagrodzenia – w porównaniu do poprzedniej tury badania o 15% tj. 277 zł. Grupami, w których poprawa wynagrodzeń była największa to technicy (o 308 zł), osoby, które uzyskały zawód z branży rolno-przetwórczej (o 531 zł) oraz mechaniczno-mechatronicznej (o 416 zł) oraz zatrudnione na umowę o pracę na czas nieokreślony (o 483 zł).

Wśród badanych typów szkół najbardziej wyróżnia się technikum, które staje się coraz bardziej popularne wśród uczniów, ale także ze względu na zmiany wartości monitorowanych w badaniu wskaźników jak choćby wzrost udziału pracujących (o 8 p.p.), czy wzrost wynagrodzeń (o 17%). Pozytywne zmiany obserwowane wśród absolwentów techników przekładają się na całą grupę badanych absolwentów szkół zawodowych. Mimo coraz korzystniejszego obrazu techników należy jeszcze raz stanowczo podkreślić, że w tym typie kształcenia wymaga poprawy praktyczna nauka zawodu. Absolwenci technikum częściej niż pozostałe grupy absolwentów wskazywali na braki w obszarze praktyk podkreślając niedostateczną ich jakość, sposób zorganizowania, brak profesjonalizmu przygotowania i prowadzenia zajęć, niedostosowanie do praktyki zawodowej, brak powiązań praktyki z teorią, nieumiejętność przekazywania tej wiedzy uczniom etc.

X. ANEKS TABELARYCZNY - ZAWODY SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

Branża turystyczno-gastronomiczna

Tabela 4. Zawody w branży turystyczno-gastronomicznej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)			ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	
technik hotelarstwa	0	0	287	287
kucharz	77	59	104	240
technik żywienia i gospodarstwa domowego	0	0	159	159
technik organizacji usług gastronomicznych	0	0	116	116
technik obsługi turystycznej	0	0	116	116
technik żywienia i usług gastronomicznych	0	0	44	44
kelner	0	0	44	44
cukiernik	22	21	0	43
technik agrobiznesu	0	0	37	37
kucharz małej gastronomii	17	6	0	23
piekarz	0	10	0	10
technik żywienia i gospodarstwa domowego	0	0	1	1
technik turystyki wiejskiej	0	0	1	1
wędliniarz	0	1	0	1
ogółem	116	97	909	1 122

Branża budowlana

Tabela 5. Zawody w branży budowlanej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)			ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	
technik budownictwa	0	0	392	392
technik geodeta	0	0	100	100
technik elektryk	0	0	97	97
murarz-tylnik	28	38	0	66
monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	55	8	0	63
technik ochrony środowiska	0	0	26	26
monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych	4	18	0	22
technik urządzeń sanitarnych	0	0	20	20
elektryk	3	17	0	20
technik inżynierii środowiska i melioracji	0	0	17	17
technik drogownictwa	0	0	8	8
monter izolacji przemysłowych	0	7	0	7
monter konstrukcji budowlanych	3	0	0	3
murarz	2	0	0	2
betoniarz-zbrojarz	0	2	0	2
cieśla	2	0	0	2
monter instalacji gazowych	1	0	0	1
ogółem	98	90	660	848

Branża informatyczno-elektroniczna

Tabela 6. Zawody w branży informatyczno-elektronicznej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)				ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	policealna	
technik informatyk	0	0	426	10	436
technik elektronik	0	0	145	1	146
elektromechanik pojazdów samochodowych	21	23	0	0	44
technik teleinformatyk	0	0	42	0	42
technik realizacji dźwięku	0	0	1	3	4
technik tyfłoinformatyk	0	0	3	0	3
monter-elektronik	3	0	0	0	3
ogółem	24	23	617	14	678

Branża rolno-przetwórcza

Tabela 7. Zawody w branży rolno-przetwórczej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)			ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	
stolarz	21	30	0	51
technik mechanizacji rolnictwa	0	0	36	36
technik technologii żywności	0	0	14	14
technik technologii drewna	0	0	12	12
technik rolnik	0	0	12	12
technik weterynarii	0	0	12	12
technik leśnik	0	0	8	8
technik hodowca koni	0	0	5	5
operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	1	4	0	5
mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych	4	0	0	4
rolnik	3	0	0	3
ogrodnik	0	1	0	1
ogółem	29	35	99	163

Branża mechaniczno-mechatroniczna

Tabela 8. Zawody w branży mechaniczno-mechatronicznej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)			ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	
technik mechanik	0	0	228	228
mechanik pojazdów samochodowych	101	74	0	175
technik pojazdów samochodowych	0	0	167	167
technik mechatronik	0	0	134	134
elektromechanik	13	9	0	22
blacharz samochodowy	1	17	0	18
ślusarz	7	9	0	16
lakiernik	3	11	0	14
technik wiertnik	0	0	10	10
mechanik-monter maszyn i urządzeń	10	0	0	10
operator obrabiarek skrawających	6	1	0	7
technik geolog	0	0	6	6
technik górnictwa podziemnego	0	0	6	6
technik poligraf	0	0	4	4
technik mechanik lotniczy	0	0	3	3
operator maszyn i urządzeń do obróbki plastycznej	1	0	0	1
ogółem	142	121	558	821

Branża społeczno-medyczna

Tabela 9. Zawody w branży społeczno-medycznej.

	Typ szkoły		ogółem
	technikum	policealna	
technik masażysta	0	80	80
opiekun medyczny	0	40	40
technik dentystyczny	0	27	27
technik elektroradiolog	0	15	15
technik analityk	13	0	13
higienistka stomatologiczna	0	12	12
technik farmaceutyczny	0	10	10
asystentka stomatologiczna	1	6	7
terapeuta zajęciowy	0	6	6
technik sterylizacji medycznej	0	2	2
rejestratorka medyczna	0	1	1
ogółem	14	199	213

Branża administracyjno-biurowa

Tabela 10. Zawody w branży administracyjno-biurowej.

	Typ szkoły		ogółem
	technikum	policealna	
technik ekonomista	379	0	379
technik handlowiec	101	0	101
technik logistyk	95	0	95
technik administracji	0	14	14
technik spedytor	9	0	9
technik rachunkowości	0	7	7
technik prac biurowych	2	0	2
ogółem	586	21	607

Branża usługowa

Tabela 11. Zawody w branży usługowej.

	Typ szkoły (oraz tryb nauki dla zasadniczej szkoły zawodowej)				ogółem
	ZSZ - uczeń	ZSZ - młodociany pracownik	technikum	policealna	
fryzjer	12	106	1	0	119
technik architektury krajobrazu	0	0	98	0	98
technik usług fryzjerskich	0	0	80	0	80
technik organizacji reklamy	0	0	74	0	74
sprzedawca	17	52	0	0	69
technik technologii odzieży	0	0	28	0	28
fototechnik	0	0	15	0	15
technik cyfrowych procesów graficznych	0	0	14	0	14
technik bezpieczeństwa i higieny pracy	0	0	0	11	11
technik ogrodnik	0	0	10	0	10
technik usług kosmetycznych	0	0	0	8	8
krawiec	5	0	0	0	5
tapicer	0	4	0	0	4
wizażystka / stylistka	0	0	0	3	3
introligator	3	0	0	0	3
kaletnik	2	0	0	0	2
pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	2	0	0	0	2
technik budowy fortepianów i pianin	0	0	1	0	1
fotograf	1	0	0	0	1
rękodzielnik wyrobów włókienniczych	1	0	0	0	1
ogółem	43	162	321	22	548

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

ISBN: 978-83-65325-44-0
Egzemplarz bezpłatny

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

www.obserwatorium.malopolska.pl